

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen, de gevraagde informatie in te vullen (en de overeenkomst te ondertekenen en af te geven).

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling met

Titel: De economische meerwaarden van de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode

Richting: 2de licentie TEW - major Accountancy en Financiering

Jaar: 2008

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Ik ga akkoord,

SPITZ, Michaël

Datum: 5.11.2008

De economische waarde van de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herckenrode

Michaël SPITZ

promotor :
Prof. dr. Patrick DE GROOTE

Voorwoord

Voor het behalen van mijn licentie in de Toegepaste Economische Wetenschappen heb ik een eindverhandeling gemaakt over de economische meerwaarden van de aansluiting van het Vijvergebied Midden - Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode.

Dit onderwerp heeft mij het voorbije jaar enorm kunnen boeien, mede door de goede begeleiding die ik heb genoten en de waarde die het onderzoek voor anderen en mezelf bevat.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor Prof. Dr. Patrick De Grootte bedanken. Zijn steun, hulp en motivatie op alle vlakken hebben het mij mogelijk gemaakt deze eindverhandeling tot een goed einde te brengen.

Daarnaast wens ik de mensen van het secretariaat Herkenrode te bedanken. In het bijzonder Meneer Wim Van Lishout, die me door zijn beleving en hulp steeds opnieuw wist te motiveren en Mevrouw Ginny Haesevoets, die me van tekst en uitleg heeft voorzien bij de nodige informatie.

Ook Mevrouw Veerle Bijmens van de dienst toerisme van de stad Hasselt wil ik graag bedanken. Haar inzichten in het onderwerp en de informatie die zij mij ter beschikking heeft gesteld waren onmisbaar voor het opstellen van deze eindverhandeling.

Rest er mij nog familie en vrienden te bedanken voor hun steun en medeleven op de mindere momenten.

Samenvatting

In deze eindverhandeling bestuderen we de economische meerwaarden die de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode kan creëren. Dit project moet ervoor zorgen dat de bezoekers, in de driehoek Bolderberg(Heusden-Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt), een historisch geheel van cultuur en natuur wordt aangeboden.

Voor de realisatie van het aansluitingsproject* moeten verschillende kosten en inspanningen geleverd worden omdat het project een fietsvriendelijke overbrugging van het Albertkanaal vereist. We maken deze eindverhandeling om de beleidsmakers, die moeten beslissen of zij deze kosten en inspanningen gaan leveren, een idee te geven van de meerwaarden die ontstaan bij het aansluiten van het Vijvergebied aan de Abdijsite*.

We hebben onderzocht wat de impact van het aansluitingsproject op de bezoekersaantallen zou zijn. We schatten dat, na de uitvoer van het aansluitingsproject, de regio ongeveer 50.000 bezoekers meer mag verwachten. Aangezien het hier over cijfers op jaarbasis gaat, vinden wij dit zeker de moeite. Deze bezoekers zullen enkel naar aanleiding van het aansluitingsproject een bezoek aan de regio brengen. De consumptieve bestedingen die deze bezoekers doen, zijn dus ook volledig aan de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite toe te schrijven. Deze extra consumptieve bestedingen bedragen volgens onze schatting ongeveer 1.170.000 euro op jaarbasis.

We hebben de economische meerwaarden, die door deze extra consumptieve bestedingen ontstaan, geschat. Dit gebeurt op basis van input- outputanalyse*. Door uitzuivering van BTW, handelsmarge en invoer bekomen we de directe productie-effecten*. Dit zijn de bedragen die de sectoren, waarin de consumptieve bestedingen plaatsvinden, werkelijk ontvangen. Deze directe productie-effecten lopen op tot ongeveer 1.040.000 euro en zullen als initiële impuls doorwerken naar de rest van de provinciale economie. We berekenen de indirecte productie-effecten op basis van de productiemultiplicators* voor Limburg en bekomen ongeveer 690.000 euro. In totaal zal er in Limburg op jaarbasis voor 1.730.000 euro extra geproduceerd worden. Dit kan, naar onze mening, beschouwd worden als een sterke impuls voor de provinciale economie.

Ook het nationale inkomen zal door toedoen van de gestegen consumptieve bestedingen toenemen. Deze inkomenseffecten worden wederom berekend aan de hand van de input-outputtabel*. Het betreft hier de Netto Toegevoegde Waarde die gepaard gaat met de directe productie-effecten. We schatten dat de directe inkomenseffecten ongeveer 530.000 euro zullen bedragen. Daarnaast zullen er ook nog eens indirecte inkomenseffecten optreden van ongeveer 200.000 euro. In totaal verkrijgen we inkomenseffecten van ongeveer 730.000 euro op jaarbasis. Dit is positief voor de welvaart in de regio.

Door toedoen van de investeringen zullen er gelijkaardige economische meerwaarden ontstaan, die slechts éénmalig optreden omdat de investeringen niet van permanente aard zijn. We werken met een schatting van het investeringsbedrag van 2.215.197,63 euro. We schatten dat de directe productie-effecten die hiermee gepaard gaan, ongeveer 2.040.000 euro zullen bedragen. Daarnaast zullen er indirecte productie-effecten optreden ter waarde van 1.290.000 euro. Ook zullen door de investeringen éénmalige inkomenseffecten ontstaan. Deze bedragen ongeveer 1.250.000 euro direct en ongeveer 440.000 euro indirect. Ook al is de investeringskost niet gering toch zorgen deze effecten voor een serieuze recuperatie van kosten door de overheid. Al is het in realiteit niet altijd de investerende overheid die ook de inkomsten uit deze investering ontvangt. Indien bijvoorbeeld de Vlaamse Overheid investeert zal de Federale Overheid de inkomsten uit personenbelasting ontvangen.

We schatten ook de impact op de werkgelegenheid. We zien dat de consumptieve bestedingen direct en indirect zorgen voor de creatie van ongeveer 21 permanente, voltijdse werkplaatsen. Hiervan zijn er ongeveer 16 direct ontstaan door de consumptieve bestedingen zelf, de overige 5 werkplaatsen ontstaan in de toeleveringssectoren. De investeringen zorgen direct en indirect voor 16 voltijdse werkplaatsen. Hiervan zijn er 12 direct en 4 indirect een gevolg van de investeringen. Deze directe werkgelegenheidseffecten ontstaan in de sectoren die de investeringsbeslissing mogen uitvoeren. De indirecte werkgelegenheidseffecten ontstaan door de nood aan input uit andere sectoren en de doorwerking hiervan naar de hele economie. Wij denken dat deze bijkomende werkplaatsen zeker van economisch belang kunnen zijn voor de regio. Het betreft hier immers niet alleen banen voor hoogopgeleiden. Zo zien we bijvoorbeeld dat de horecasector een belangrijk deel van de werkgelegenheidseffecten voor zijn rekening neemt.

Ook imago speelt een rol bij de beslissing tot uitvoer van het aansluitingsproject. Elke regio probeert zich in de steeds drukker wordende toerimesector te profileren naar de buitenwereld. Een toeristisch project wordt daarom vaak slechts uitgevoerd, indien het past in het imago van een toeristische regio. We hebben gezien dat het aansluitingsproject goed past in het imago dat Limburg zichzelf wil aanmeten. Het profileert zich als fietsprovincie en als ideale locatie voor de “trage toerist”. De aanleg van een fietsbrug past hier naar onze mening perfect in. De stad Hasselt richt zich meer op de short-city break*. Dit soort toeristen is zeker geïnteresseerd in cultuur en net daar kan Hasselt nog een extra impuls gebruiken. Het aansluitingsproject kan er dan voor zorgen dat toeristen de zeldzame combinatie van natuur- en stadstoerisme wordt aangeboden. Het aansluitingsproject past minder in het toeristische imago dat Vlaanderen beoogt. Vlaanderen gebruikt vooral de kunststeden om zich te profileren.

Een investeringbeslissing, zoals deze over het aansluitingsproject, zal nooit genomen worden louter op basis van economische gegevens. Er ontstaan door dit aansluitingsproject immers kwalitatieve waarden. Cultureel erfgoed en natuurgebied brengen beide een reeks kwalitatieve waarden met zich mee. Deze moeten ook in rekening worden genomen, want het aansluitingsproject zorgt ook voor een betere ontsluiting van zowel de Abdijsite als het Vijvergebied. Daarnaast is de belangrijkste kwalitatieve waarde het gevoel van authenticiteit dat de bezoeker krijgt, indien historisch verbonden natuur- en cultuurgoed samen worden aangeboden. Ook de complementariteit van natuur en cultuur is een belangrijke kwalitatieve waarde. Samen bieden zij zowel het rustieke, het recreatieve en het leerrijke dat mensen in hun vrije tijd zoeken. Wij denken dat de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite* voor de beleving van de bezoekers een mooie toevoeging kan zijn.

Inhoudsopgave	Blz.
Voorwoord	i
Samenvatting	ii
Inhoudsopgave	v
Lijst van tabellen	viii
Lijst van figuren en formules	ix
Lijst van kernbegrippen en afkortingen	x
Hoofdstuk1: Probleemstelling	1
1.1 Omschrijving	1
1.2 Praktijkprobleem	1
1.3 Centrale onderzoeksvraag	2
1.4 Topics	2
Hoofdstuk 2: Inleiding	4
2.1 De Abdijsite van Herkenrode	4
2.1.1 De geschiedenis van de Abdijsite van Herkenrode	4
2.1.2 De restauratie van de Abdijsite van Herkenrode	6
2.1.3 Het beheer van de Abdijsite van Herkenrode	8
2.1.4 Herkenrode vandaag	8
2.2 Het Vijvergebied Midden-Limburg	9
2.3 De aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode	12
2.4. Toerisme in Limburg	13
Hoofdstuk 3: Onderzoeksontwerp	14
3.1 De consumptieve bestedingen van de bezoekers	14
3.1.1 De verandering van het bezoekersaantal	17
3.1.2 Consumptieve bestedingen van de “bezoekers met Vijvergebied”	18
3.2 De economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	18
3.2.1 De productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	19

3.2.2	De Inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen	23
3.3	De Investerings	24
3.4	Werkgelegenheid	25
3.5	Het imago van de regio	26
3.6	Kwalitatieve waarden	27
Hoofdstuk 4: De consumptieve bestedingen van de bezoekers		28
4.1	De verandering van het bezoekersaantal	28
4.1.1	De correlatie tussen “De bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “De bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”	28
4.1.2	Schatting van het bezoekersaantal na uitvoering van het aansluitingsproject	32
4.2	De consumptieve bestedingen van de bezoekers	35
4.2.1	De bestedingen van de individuele bezoeker	36
4.2.2	De totale bestedingen van de extra bezoekers	37
Hoofdstuk 5: De economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen		40
5.1	De directe economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	40
5.1.1	De directe productie-effecten	42
5.1.2	De directe inkomenseffecten	43
5.2	De indirecte economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	45
5.2.1	De totale productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	45
5.2.2	De indirecte productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen	46
5.2.3	De totale inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen	48
5.2.4	De indirecte Inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen	49
5.3	De geïnduceerde effecten van de consumptieve bestedingen	50
Hoofdstuk 6: De investeringen		51
6.1	De directe effecten van de investeringen	52
6.1.2	De directe productie-effecten van de investeringen	53
6.1.2	De directe inkomenseffecten van de investeringen	54
6.2	De indirecte effecten van de investeringen	55
6.2.1	De indirecte productie-effecten van de investeringen	55
6.2.2	De totale productie-effecten van de investeringen	56
6.2.3	De indirecte inkomenseffecten van de investeringen	56

6.2.4 De totale inkomenseffecten van de investeringen	57
Hoofdstuk 7: De impact op de werkgelegenheid	58
7.1 De tewerkstelling op de Abdijsite	58
7.2 De directe werkgelegenheidseffecten	59
7.2.1 De directe werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen	59
7.2.2 De directe werkgelegenheidseffecten van de investeringen	61
7.3 De indirecte werkgelegenheidseffecten	62
7.3.1 De indirecte werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen	62
7.3.2 De indirecte werkgelegenheidseffecten van de investeringen	63
7.4 De totale werkgelegenheidseffecten	64
Hoofdstuk 8: Het belang van imago voor het aansluitingsproject	67
8.1 Het belang van imago voor een toeristische regio	67
8.1.1 Het toeristische imago van een regio	67
8.1.2 Imagovorming in de toeristische sector	68
8.1.3 Het belang van imagovorming	68
8.2 Het toeristische imago van Vlaanderen	69
8.3 Het toeristische imago van Limburg	71
8.4 Het toeristische imago van Hasselt	73
Hoofdstuk 9: Kwalitatieve waarden van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite	75
9.1 Kwalitatieve waarden van het cultureel erfgoed	75
9.2 De kwalitatieve waarden van een natuurgebied	77
9.3 De kwalitatieve waarde van de combinatie cultuur en natuur	77
Hoofdstuk 10: Conclusies	80
Suggesties voor verder onderzoek	82
Lijst van geraadpleegde werken	84
Lijst van geraadpleegde websites	87
Bijlagen	88

Lijst van tabellen	Blz.	
3.1	Output van aankoop- naar basisprijzen voor de relevante input- outputsectoren	20
3.2	Voorbeeld van de direct requirements tabel op basis van de input- outputtabel van België voor 2000	22
3.3	De Leontiefmatrix op basis van de input- outputtabel van België voor 2000	23
4.1	Pearson Chi-Square test van de correlatie tussen de variabelen: “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”	30
4.2	Kruistabel van de variabelen “bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”	31
4.3	Indeling van de populatie in “huidige bezoekers”, “niet-bezoekers” en “bezoekers met Vijvergebied”	33
4.4	Kruistabel van de eindscores “bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “indeling respondenten in niet-bezoekers, bezoekers met Vijvergebied en huidige bezoekers”	34
4.5	Kruistabel van de eindscores “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen” en “indeling respondenten in niet-bezoekers, bezoekers met Vijvergebied en huidige bezoekers”	34
5.1	De consumptieve Bestedingen per sector op jaarbasis	41
5.2	De directe productie-effecten per sector op jaarbasis	42
5.3	De directe inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis	44
5.4	De totale productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis	46
5.5	De indirecte productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis	47
5.6	De totale inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis	48
5.7	De indirecte inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis	49
6.1	Het investeringsbedrag per sector	53
6.2	De directe productie-effecten van de investeringen	53
6.3	De directe inkomenseffecten van de investeringen	54
6.4	De totale productie-effecten van de investeringen	55
6.5	De indirecte productie-effecten van de investeringen	56
6.6	De totale inkomenseffecten van de investeringen	57
6.7	De indirecte inkomenseffecten van de investeringen	57
7.1	De directe werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse, permanente werkplaatsen	60
7.2	De directe werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen	61
7.3	De indirecte werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse permanente werkplaatsen	63
7.4	De indirecte werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen	64
7.5	De totale werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse permanente werkplaatsen	65
7.6	De totale werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen	66
10.1	Samenvattende tabel van de numerieke, economische meerwaarden	81

Lijst van figuren en formules		Blz.
Figuren		
2.1	Indeling van de Abdijsite van Herkenrode	5
2.2	De driehoek Bolderberg(Heusden-zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt)	11
4.1	Verdeling van alle toeristen in “<1-dag-toeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen”	38
4.2	Verdeling van de totale bestedingen in bestedingen van “<1-dag-toeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen” in euro	39
Formules		
3.1	Formule van de Leontiefinverse	21

Lijst van kernbegrippen en afkortingen (in de tekst wordt met * hiernaar verwezen)

Aansluitingsproject: wanneer er in dit werk wordt gesproken over het aansluitingsproject, dan gaat het steevast over het aansluiten van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode. (zie hoofdstuk 2)

Abdijsite: de Abdijsite van Herkenrode. (zie paragraaf 2.1)

Cisterciënzerinnen: kloosterorde die de Abdijsite van Herkenrode heeft bewoond vanaf de 12^e eeuw tot aan de Franse Revolutie.

Cisterciënzerorde: zie cisterciënzerinnen

Consumptieve bestedingen: alle uitgaven die mensen doen om hun behoeften in te lossen.

Directe effecten: de effecten die een project direct op de economie heeft. Deze effecten zullen vooral terug te vinden zijn in de sectoren die in rechtstreeks contact met de bezoekers of die de investeringsbeslissing uitvoeren.

Direct requirements tabel: tabel, afgeleid uit de input- outputtabel en die de input vereist uit alle sectoren van de economie om in één bepaalde sector een output van 1 euro te verkrijgen weergeeft. (zie paragraaf 3.2, tabel 3.1)

Doorwerkingseffecten: zie indirecte effecten

Geïnduceerde effecten: effecten die ontstaan door de gestegen consumptie van gezinnen, waarvan het inkomen is gestegen.

Indirecte effecten: doordat er directe effecten in werking treden zal er een grotere vraag aan input zijn uit andere en de eigen sector. Dit is een eindeloos proces want ook voor de productie van deze extra input zal weer nieuwe input vereist zijn. Door gebruik te maken van input- outputanalyse en de berekening van de multiplicators kan dit effect berekend worden.

Inkomenseffecten: de effecten die een project op het nationale inkomen heeft. Dit is de Netto Toegevoegde Waarde die door het project worden gecreëerd.

Inkomensmultiplicators: multiplicators waarmee de totale inkomenseffecten uit de directe inkomenseffecten berekend kunnen worden. Zo wordt de totale impact, die het project op het nationale inkomen binnen een bepaalde regio heeft, berekend.

Input- outputanalyse: analyse van de input- outputtabel waardoor economische effecten berekend kunnen worden

Input- outputtabel: tabel die de intersectorale relaties binnen een bepaalde regio weergeeft. In deze matrix is de input die elke sector uit elke andere sector binnen de regionale economie verkrijgt af te lezen.

Leontiefinverse: matrix die ontstaat na manipulatie van de input- output tabel. Deze geeft de multiplicators nodig om de totale impact op de economie te berekenen weer.

Leontiefmatrix: zie Leontiefinverse

MICE: MICE staat voor Meetings, Incentives, Congresses en Events. Activiteiten die vooral binnen het zakentoeerisme zijn terug te vinden.

Netto Toegevoegde Waarde(NTW): dit is de som van de beloning van de werknemers, overige belastingen en het netto exploitatieoverschot min de overige subsidies uit de input- outputtabel, dat gepaard gaat met de totale productie van een bepaalde sector. Dit is de invloed op het nationale inkomen van deze sector.

P-waarde: de p-waarde is het resultaat van de chi-square test. Deze geeft weer hoe extreem de steekproef-waarden van de chi square verdeling afwijken. P-waarden onder de 5% of 1% naar gelang het onderzoek wijzen op een significant verband tussen de variabelen.

Pearson chi-square test: dit is de meest gebruikte statistische hypothesetest. Hierbij worden de resultaten van de steekproef vergeleken met de chi square verdeling. Indien er een voldoende afwijking is van deze verdeling kan de nulhypothese verworpen worden en kan men aannemen dat er een verband is tussen de onderzochte variabelen.

Productie-effecten: de effecten die een project op de productie heeft. Dit houdt in dat van het bedrag aan consumptieve bestedingen* of investeringen de BTW, handelsmarge en invoer worden afgetrokken. Men verkrijgt dan de waarde die de productie voor de producent creëert.

Productiemultiplicators: multiplicators waarmee de totale productie-effecten uit de directe productie-effecten berekend kunnen worden. Zo wordt de totale impact, die het project op de productie binnen een bepaalde regio heeft, berekend.

Short-city break: een stadsvakantie van enkele dagen.

Toeristische 'ontwikkelings' landen: landen in een bepaalde fase van de economische ontwikkeling die toelaat meer te besteden aan toerisme. Bijvoorbeeld Azië en in het bijzonder China.

Traag toerisme: Toerisme met als doel te ontsnappen aan het dagelijkse snelle leven. Hierin staat rust centraal. Activiteiten van de trage toerist zijn: wandelen, fietsen, golfen,...

Vijvergebied: het Vijvergebied Midden-Limburg. (Zie paragraaf 2.2)

VEN-gebied: VEN staat voor Vlaams Ecologisch Netwerk. Een natuurgebied dat tot dit netwerk behoort, is waardevol en krijgt bijkomende bescherming. Dit alles met als doel het gebied te herstellen of te bewaren.

Werkgelegenheidseffecten: de effecten die een project op de werkgelegenheid heeft.

Werkgelegenheidsmultiplicators: multiplicators waarmee de totale werkgelegenheidseffecten uit de directe werkgelegenheidseffecten berekend kunnen worden. Zo wordt de totale impact, die het project op de werkgelegenheid binnen een bepaalde regio heeft, berekend.

1. Probleemstelling

1.1 Omschrijving

De Abdijsite van Herkenrode en een omringend gebied van 105 hectare werd door de Vlaamse Gemeenschap in 1998 gekocht. Sindsdien worden allerlei werken uitgevoerd om de middeleeuwse Abdijsite terug in haar oude glorie te herstellen. Het idee achter deze veranderingen is het terug zichtbaar maken van de harmonie tussen de verschillende onderdelen van het domein. Een volgende stap in de heropwaardering van de Abdijsite* zou een aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied Midden-Limburg, dat nabij Herkenrode gelegen is, zijn. Hierdoor kan een beter geheel van cultuur en natuur aan de bezoekers aangeboden worden.

Een exploitatie van het Vijvergebied en de aansluiting met Herkenrode vergt natuurlijk de nodige middelen, zeker aangezien het Albertkanaal dwars door het gebied loopt en deze exploitatie dus ook een toeristvriendelijke overbrugging van het Albertkanaal vereist. Zo een investering bovenop de vele investeringen die de laatste jaren al in Herkenrode zijn gedaan, moet economisch gerechtvaardigd zijn. Daarom analyseert deze eindverhandeling de verschillende economische meerwaarden die deze investering teweeg kan brengen. (dixit Wim Van Lishout)

1.2 Praktijkprobleem

Zonder onderzoek is het volledig onzeker wat de meerwaarden van de investeringen in het aansluitingsproject* zullen zijn. Voor een omvangrijke investering zoals deze is dat onverantwoord. Op de werkelijke omvang van de investeringen komen we terug in hoofdstuk6.

Natuurlijk zijn er vele kwalitatieve baten bij een project als dit, denk maar aan een mooiere omgeving of meer wandelplezier. Maar de middelen van de overheden moeten efficiënt gebruikt worden. De keuze deze middelen in Herkenrode te investeren moet dus economisch gerechtvaardigd zijn. Anders kan de overheid misschien beter in een ander project investeren.

Een investering als deze heeft een economische impact op vele verschillende terreinen. Deze eindverhandeling probeert dan ook rekening te houden met alle verschillende inkomsten die deze investering kan genereren. Van consumptieve bestedingen* tot kwalitatieve waarden. We pretenderen natuurlijk niet dat we exact kunnen berekenen wat de toekomst brengt. Het doel van de eindverhandeling is een goede indicatie van de toekomstige meerwaarden die de aansluiting van Herkenrode aan het Vijvergebied kan creëren, te schetsen.

1.3 Centrale onderzoeksvraag

Welke economische meerwaarden kan de aansluiting van de Abdijsite van Herkenrode aan het Vijvergebied Midden-Limburg creëren? Bekeken vanuit een algemeen standpunt zodat alle economische meerwaarden voor de regio worden belicht. Zo worden alle meerwaarden die voor de overheden van belang zijn besproken. De verschillende overheden zijn immers de belangrijkste potentiële investeerders of beleidsmakers in de verdere evolutie van dit project en moeten uiteindelijk de beslissingen nemen.

1.4 Topics

Een belangrijke meerwaarde die gecreëerd wordt bij de exploitatie van een toeristisch gebied zijn de *consumptieve bestedingen* van de bezoekers. Deze rubriek is zeer breed en bevat de uitgaven aan tickets, zoals voor de kruidentuin van Herkenrode, transport, horeca, aankoop van allerlei goederen en alle andere uitgaven die bezoekers doen als gevolg van hun bezoek aan de regio van bestemming. In deze topic gaan we de volgende hypothesen testen:

H0: Er is geen significant verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

H1: Er is een significant, positief verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

Daarnaast gaan we ook een schatting maken van deze gestegen consumptieve bestedingen.

De consumptieve bestedingen brengen een golf aan *economische effecten* met zich mee. In de eerste plaats zijn er de directe productie- en inkomenseffecten*. Deze worden gevolgd door indirecte effecten* en geïnduceerde effecten*. In deze topic zullen we deze schatten.

Een mogelijke oplossing voor het overbruggen van het Albertkanaal in het licht van de aansluiting tussen de Abdij site van Herkenrode en het Vijvergebied Midden-Limburg is de bouw van een fietsbrug over het Albertkanaal. Er moet dus geïnvesteerd worden. In deze topic zullen we deze *investeringen* analyseren en de economische effecten ervan berekenen.

Het aansluitingsproject kan *werkgelegenheid* creëren in de regio, waarin wordt geïnvesteerd. We schatten de werkgelegenheidseffecten* die het project met zich meebrengt. Werkgelegenheid betekent voor de overheid een daling van de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen en een stijging van de binnenkomende belastingen. Daarom dat deze werkgelegenheidseffecten van groot belang zijn.

Cultuur en natuur kunnen het *imago van de regio* een stevige boost geven. Dit imago wordt steeds belangrijker voor een professionele exploitatie van een toeristische zone. In het geval van Herkenrode en zijn historische verbondenheid met Limburg gaan we bekijken in welke mate dit cultuur- en natuurproject kan passen binnen het imago van Hasselt, Limburg en Vlaanderen. Ook bestuderen we de eventuele economische gevolgen van deze impact op het imago.

Naast kwantitatieve waarden zijn er ook talloze *kwalitatieve waarden* die een investering in cultuur en natuur met zich meebrengt. We zullen deze beknopt bespreken en hun belang benadrukken, want ondanks het feit dat dit een economische eindverhandeling is, zijn de kwalitatieve waarden, bij het realiseren van een toeristisch project, in de ogen van vele mensen belangrijker dan de economische gevolgen. Ook kunnen deze kwalitatieve waarden onrechtstreeks een invloed hebben op de welvaart in een regio.

2. Inleiding

In deze inleiding willen wij aan de lezers verduidelijken welke investering we analyseren in deze eindverhandeling. Daarbij hoort het achtergrondverhaal van de Abdijsite van Herkenrode en het historisch verwante Vijvergebied Midden-Limburg. Zo krijgt men een duidelijk beeld van het doel van de investering.

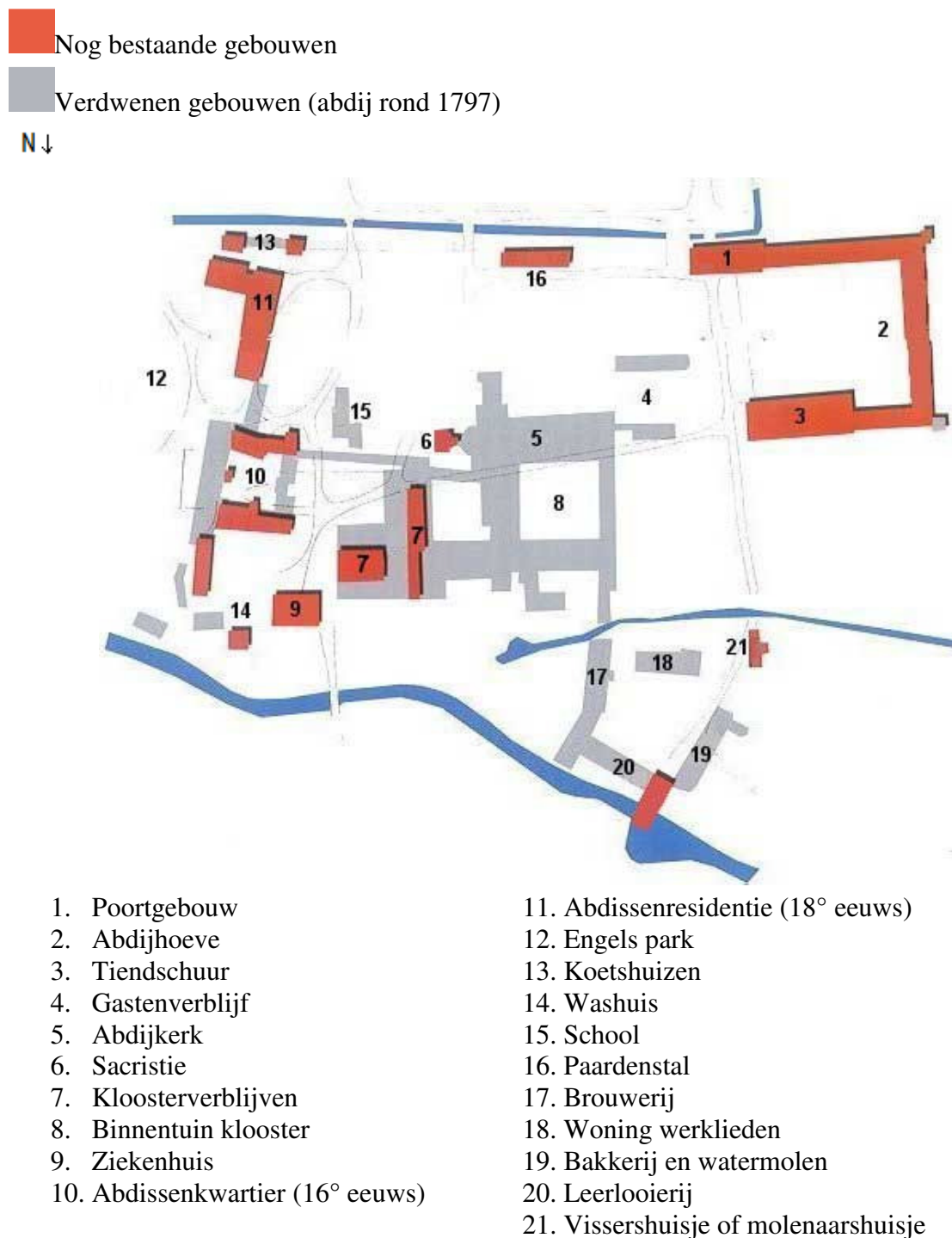
2.1 De Abdijsite van Herkenrode

2.1.1 De geschiedenis van de Abdijsite van Herkenrode

Herkenrode werd gesticht in 1182 door Gerard, graaf van Loon. Hij verpachtte de grond aan een broeder op voorwaarde dat hij er een klooster voor cisterciënzerinnen* zou oprichten. Het graafschap Loon strekte zich in die tijd uit over ongeveer het gehele gebied van de provincie Belgisch-Limburg.

In het begin van de 13de eeuw werd Herkenrode officieel in de orde van Cîteaux (de Cisterciënzerorde*) opgenomen. De Abdij werd door de verschillende graven van Loon met overvloedige rijkdom uitgerust en groeide al snel uit tot een van de welvarendste stichtingen van heel de omgeving. Een omringend gebied van 3.000 hectare was eigendom van de Abdij en daarop waren talrijke, door de Abdij beheerde, hoeven gevestigd. De daarop volgende eeuwen, tot aan de Franse Revolutie, werd de abdij beheerd door 33 abdissen die de Abdijsite steeds hebben uitgebreid tot een prachtig geheel met negen unieke gebouwen. (figuur 2.1) (Cleenders et al., 2007)

Figuur 2.1: Indeling van de Abdijsite van Herkenrode

(Abdij van Herkenrode, 2003)

De wet van 1 september 1796, die de afschaffing van alle kloosters en abdijen verplichtte, veranderde alles. De Abdijsite werd openbaar verkocht en kwam in handen van Pierre Libotton en Guillaume Claes. De familie Claes werd in de loop van de negentiende eeuw de

enige eigenaar. De Abdijsite bleef een belangrijk landbouwcentrum en er werd zelfs een suikerfabriek ondergebracht. Toch was het niet mogelijk voor de familie Claes alle gebouwen te onderhouden en dus werd een deel van de Abdijsite afgebroken. Ook de kerk van de Abdijsite verdween door een brand in 1826.

In 1972 werd een deel van de Abdijsite van Herkenrode eigendom van de Kanunnikessen van het Heilige Graf. Het betreft hier de 18de-eeuwse abdisresidentie en het bijhorende park. Zij bouwden dit deel van de Abdijsite uit tot een klooster en bezinningshuis. (figuur 2.1)

In 1998 kocht de Vlaamse overheid de rest van de Abdijsite op. Het betreft hier een gebied van 105 hectare met daarbij de gebouwen van de Abdijsite behalve deze in handen van de Kanunnikessen van het Heilige Graf. (www.herkenrode.be)

2.1.2 De restauratie van de Abdijsite van Herkenrode

Na de aankoop van een belangrijk deel van de Abdijsite wordt er door de Vlaamse overheid, in samenwerking met andere instellingen, getracht deze site in zijn oude glorie te herstellen. Onder andere door restauraties aan de gebouwen en herstel van het landschap. Zo heeft het landschap ondertussen terug hetzelfde uitzicht als 400 jaar geleden en zijn enkele gebouwen al volledig gerestaureerd en in gebruik genomen. (www.herkenrode.be) (dixit Wim Van Lishout)

We zijn nu 10 jaar later en de restauratiewerken aan de Abdijsite zijn bijna afgerond.

Hieronder ziet u een chronologische opeenvolging van de werken:

- 1998: aankoop van de Abdijsite en een omliggend gebied van 105 hectare, opstellen van het herbestemmingsplan en start van de eerste herstellingswerken.
- 1999: erfpachtovereenkomst, kruidenkenniscentrum Herkenrode vzw, landschapherstel en de tiendschuur als eerste restauratieproject.
- 2000: aanstelling coördinerend architect, start restauratie vissershuisje, lidmaatschap van het Europees Charter van Cisterziënzerabdijen en –sites.
- 2001: tijdelijk bezoekerscentrum op de site, Masterplan Herkenrode, Oogstfeest.

- 2002: opening tiendschuur, eerste publicaties, secretariaat op de site, oprichting Herkenrode vzw.
- 2003: tewerkstelling en meerwaarde-economie, eerste grote publiekstentoonstelling.
- 2004: goedkeuring LRM-dossier, start opgravingen archeologische site, uitgestippelde wandelingen op de site, start restauratie Poortgebouw.
- 2005: start werken watermolen, vormgeving dossier Tuyltermolen, ajuintoren terug op het poortgebouw, start aanleg kruidentuin.
- 2006: ruwbouwwerken aan portiersgebouw starten, assemblée Générale van Europees charter in het poortgebouw, opening kruidentuin.
- 2007: doorbraak dossier Tuyltermolen, opening poortgebouw, lancering abdijsproducten.
- 2008: marktbevraging, samenwerkingsovereenkomst Erfgoed Vlaanderen vzw-Herkenrode vzw.

(Smeets, 2008)

De volledige voltooiing van de werken is gepland voor de Virga Jessefeesten eind augustus 2010. In totaal zullen deze werken 37,5 miljoen euro hebben gekost. Er worden op dit moment nog werken verricht aan het neerhof. Er zijn ook nog plannen voor de aanleg van een blindentuin, aanpassingen aan de kloostergang met eventuele aanleg van een reconstructie, die de verdwenen kerk en de kloostergebouwen wil suggereren en de herinrichting van de Abdijsite. (dixit Wim Van Lishout)

Deze investeringen werden als volgt gefinancierd:

- Vlaamse overheid: 50%
- Provinciebestuur van Limburg: 15%
- Het stadsbestuur van Hasselt: 15%
- Overige: 20% (hoofdzakelijk van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO)

2.1.3 Het beheer van de Abdijsite van Herkenrode

Het beheer van de Abdijsite wordt gevoerd door drie instanties die elk hun eigen verantwoordelijkheid hebben.

De gronden en landschappen worden beheerd door het *Agentschap voor Natuur en Bos* dat deel uitmaakt van het ministerie van leefmilieu, natuur en energie van de Vlaamse overheid. Het heeft in 1998 een natuurontwikkelingsprogramma uitgeschreven met als doel het landschap rondom de Abdijsite van Herkenrode terug haar 17^e-eeuwse uiterlijk te geven.

De restauratiewerken aan de Abdijsite, de inrichting van de Abdijsite, de aanleg van de tuinen en de opgravingen worden beheerd door *Erfgoed Vlaanderen*. Deze vzw ontfermt zich over probleemmonumenten door hen te restaureren, te ondersteunen en hen een gepaste bestemming te geven. Het doel van Erfgoed Vlaanderen is de gebouwen van de Abdijsite gebruiksklaar te maken en hun uiterlijk te herstellen, zoals zij dat ook doen voor 13 andere monumenten in Vlaanderen. Ook de uitvoering van andere interessante projecten, zoals de aanleg van de kruidentuin, wordt door Erfgoed Vlaanderen gestuurd.

Het dagelijkse bestuur van de Abdijsite is in handen van *Herkenrode vzw*. Hieronder vallen de administratie, de exploitatie en de animatie van de Abdijsite. Deze functies worden uitgevoerd door het secretariaat Herkenrode dat voorlopig gevestigd is in het Vissershuisje, gelegen op de Abdijsite.

2.1.4 Herkenrode vandaag

Om een idee te geven van de financiële status van de exploitatie van de Abdijsite hebben we in bijlage I de balans en jaarrekeningen voor 2007 van Herkenrode vzw toegevoegd. We zien dat het hier een gezonde vzw betreft die in 2007 110.065,66 euro winst heeft gemaakt. Een groot deel van de omzet komt uit subsidies, maar dit is voor een vzw in de culturele erfgoedsector normaal, zeker als het culturele erfgoed nog niet volledig gerestaureerd is. Ook de balans ziet er gezond uit met een hoge solvabiliteit en voldoende liquide middelen. (dixit Ginny Haesevoets)

Om een idee te geven van de activiteiten die Herkenrode vzw reeds organiseert in en rond de Abdijsite verwijzen we naar het beknopte jaarverslag van Herkenrode vzw voor 2007 in bijlage II. We zien dat er maar liefst 23 grote activiteiten werden georganiseerd door Herkenrode vzw. Ook worden de gerestaureerde panden verhuurd aan buitenstaanders die er bijvoorbeeld een trouwfeest of tentoonstelling willen geven. Het betreft hier de tiendschuur, het poortgebouw en de Abdis de Lamboy-kamer (figuur 2.1). Dit is in 2007 zeer frequent gebeurd. Dit alles wil zeggen dat er al een behoorlijke hoge activiteitsgraad is op de Abdijsite.

Dit is ook te zien aan de schatting van de bezoekersaantallen. Het secretariaat Herkenrode schat dat er in 2007 maar liefst 70.109 bezoekers naar de Abdijsite zijn gekomen. Hierin zijn alle bezoekers inbegrepen. Zowel fietsers en wandelaars die passeren, als bezoekers van tentoonstellingen. Voor een evolutie van de bezoekersaantallen sinds het begin van de tellingen verwijzen we u naar bijlage II. Voor de toekomst wordt er verwacht dat op jaarbasis ongeveer 70.000 tot 100.000 mensen de Abdijsite zullen bezoeken. Dit zal afhankelijk zijn van onder andere het weer en een degelijke promotie. (dixit Wim Van Lishout)

We zien dat de Abdijsite zeker toeristisch potentieel bezit en dat dit reeds tot uiting komt in de resultaten van Herkenrode en de bezoekersaantallen die door Herkenrode vzw worden bijgehouden.

2.2 Het Vijvergebied Midden-Limburg

In de buurt van de Abdijsite van Herkenrode ligt een Vijvergebied. Het is een natuurgebied met prachtige mogelijkheden om te wandelen, fietsen, vogels te observeren en ruitersport te beoefenen. Dit gebied wordt het Vijvergebied Midden-Limburg of kortweg de Wijers genoemd. Dit geheel van 1.175 vijvers met een wateroppervlakte van 700 hectare is uniek en kan een grote troef zijn voor het Limburgse toerisme. (www.dewijers.be)

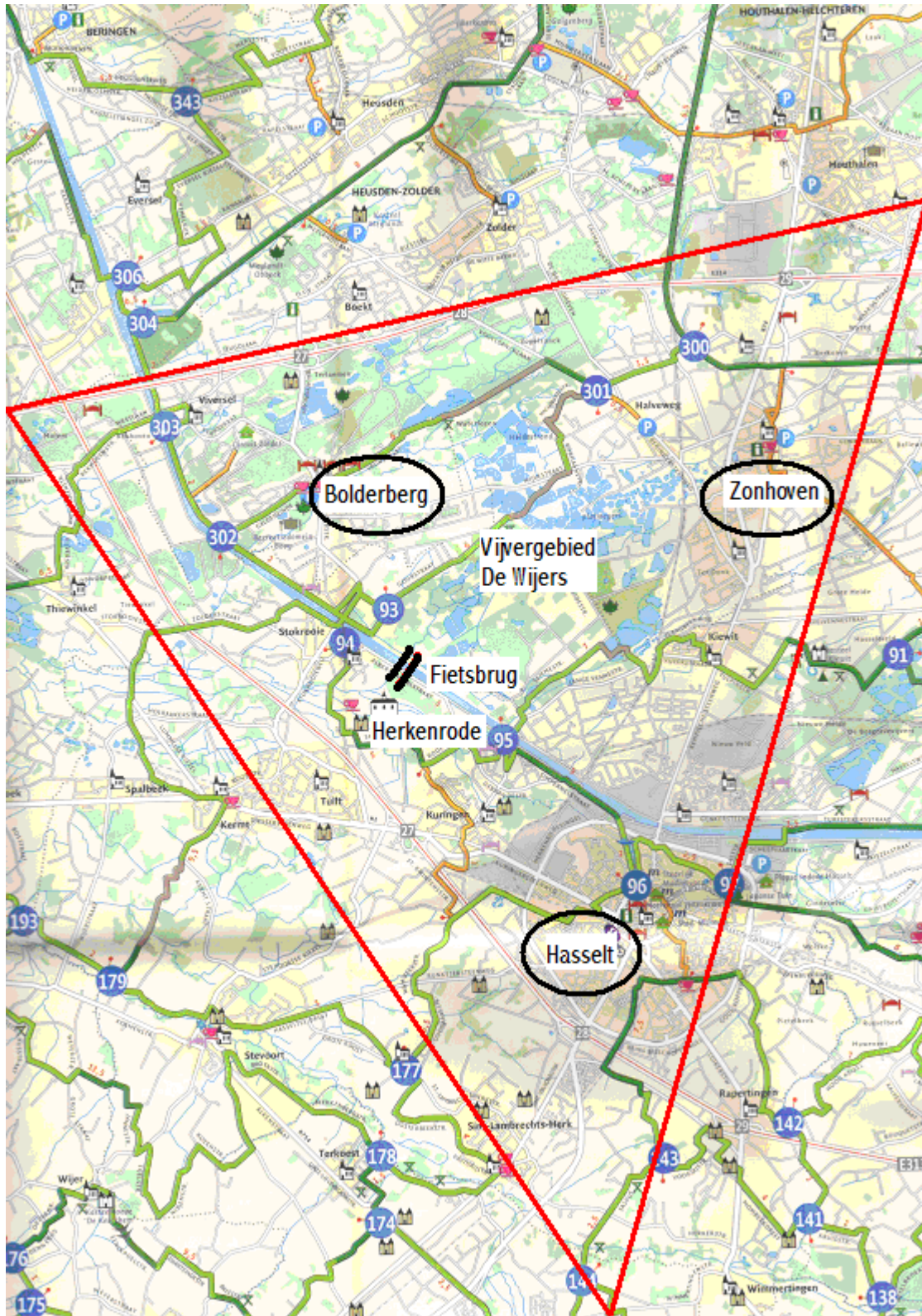
Weinig toeristen zijn echter op de hoogte van het ontstaan van deze vijvers. De Abdij van Herkenrode speelt hierin een centrale rol. De eerste vijvers ontstonden in de 13de eeuw als een gevolg van de ijzer- en veenwinning. Daarna werden ze door de cisterciënzerinnen* gebruikt om aan viskweek te doen. Het kweken van paling, zeelt, brasem en karper was nodig voor de vrijdagen en de vastenperiode, wanneer de zusters geen vlees mochten eten. Daarnaast

voorzag de viskweek een groot deel van de bevolking van voedsel. Er is dus een sterke historische band tussen het Vijvergebied en de Abdijsite van Herkenrode.

Het Vijvergebied dat zich uitstrekt binnen de driehoek Bolderberg(Heusden Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt) is op dit moment van Herkenrode afgezonderd door het Albertkanaal. Het is wel gebruiksklaar en toegankelijk voor wandelaars en fietsers en in september van 2007 werden er nog eens 5 nieuwe wandelroutes geopend. Het is echter niet de bedoeling van het Agentschap voor Natuur en Bos om het gebied te exploiteren. Hieronder moet worden verstaan dat er geen commerciële activiteiten zullen plaatsvinden in het natuurgebied zelf. (figuur 2.2) (Het belang van Limburg, 2008)

Figuur 2.2: De driehoek Bolderberg(Heusden Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt)

N↑

(Wim Van Lishout) (Limburgs fietsrouten netwerk)

1:65.000

2.3 Het aansluitingsproject

De aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode is een project dat erop gericht is toeristen naar de regio te trekken. Aan de basis hiervan ligt de grotere aantrekkingskracht die cultuur en natuur samen op bezoekers kunnen hebben. (dixit Wim Van Lishout)

We hebben al gesproken over de historische verbondenheid tussen deze beide gebieden. In dit opzicht zou de aansluiting tussen de beide toeristische bestemmingen een logische volgende stap zijn. Maar zoals vermeld vergt het project ook de nodige investeringen (hoofdstuk 6). Het betreft hier een toeristvriendelijke overbrugging van het Albertkanaal.

Deze overbrugging kan op verschillende manieren verwezenlijkt worden. Enkele van de mogelijkheden zijn: een fietsbrug, een veerboot of een toeristvriendelijk fietspad over een van de bestaande bruggen. Het secretariaat Herkenrode is voorstander van een fietsbrug op de locatie zoals afgebeeld in figuur 2.2. Hoe de beide gebieden aan elkaar worden aangesloten wordt echter niet in deze eindverhandeling bestudeerd, maar wel wat de economische meerwaarden van deze aansluiting voor de regio kunnen zijn.

De Abdijsite en het Vijvergebied zijn moeilijk toeristisch te exploiteren. Voor het Vijvergebied is het verboden er een exploitatie te doen, aangezien het een VEN-gebied* is. De Abdijsite wordt wel geëxploiteerd, maar zal op gebied van bijvoorbeeld horeca niet alle toeristen kunnen opvangen. (dixit Wim Van Lishout) (www.dewijers.be)

We kijken daarom naar de directe omgeving en zien drie toeristisch interessante zones die wel voldoende geëxploiteerd zijn om de extra toeristen op te vangen. Het gaat hier om de zone Bolderberg(Heusden-Zolder), de zone Zonhoven en de zone Herkenrode(Hasselt). Dit is de regio die hoofdzakelijk zal profiteren van de economische effecten die dit aansluitingsproject kan creëren. (figuur 2.2)

2.4 Toerisme in Limburg

Het doel van het project is door middel van toerisme een economische meerwaarde voor de hele regio binnen de driehoek Bolderberg(Heusden-Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt) te creëren. Limburg beschikt al over enkele toeristische troeven, zoals Bokrijk en het fietsrouten netwerk, maar een bijkomende impuls ten westen van Hasselt is zeker welgekomen.

Dat Herkenrode de ideale site is om Limburg te promoten volgt uit de historische verbondenheid met de regio en de grote historische waarde van de gebouwen en de omgeving van de Abdijsite. Ook internationaal zou de Abdij een betekenis kunnen krijgen, want het internationale project Groenmetropool, dat een fiets- en autorouten netwerk doorheen België, Nederland en Duitsland wil realiseren, heeft Herkenrode opgenomen als één van de highlights langs het traject (bijlage II).

Er is veel te doen rond het toerisme in Limburg en terecht want het toerisme wordt naast de logistiek, de fruitteelt en de bouw beschouwd als één van de speerpunten van de Limburgse economie. Herkenrode is ook erkend als toeristisch hefboomproject door de Limburgse Reconvertie Maatschappij(LRM). Dit houdt in dat het in Herkenrode een potentieel ziet om het toerisme in Limburg te stimuleren. (dixit Veerle Bijmens) (Het nieuwsblad, 2007)

3. Onderzoeksontwerp

In het onderzoeksontwerp leggen we uit op welke manier we aan de gegevens en resultaten in deze eindverhandeling komen. Deze eindverhandeling valt uiteen in verschillende topics die elk een eigen onderzoeksmethode vereisen. Deze zullen we elk afzonderlijk bespreken.

3.1 De consumptieve bestedingen van de bezoekers

Deze topic valt uiteen in twee delen. In de eerste plaats gaan we schatten of en met hoeveel de bezoekersaantallen in de regio naar aanleiding van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite* zal stijgen. Daarna berekenen we hoeveel deze extra bezoekers zullen spenderen naar aanleiding van hun bezoek.

3.1.1 De verandering van het bezoekersaantal

Naar aanleiding van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite van Herkenrode zullen de bezoekersaantallen in en rond Herkenrode misschien gaan stijgen. Dit gaan we nagaan aan de hand van een enquête. Dit houdt in dat we algemeen gaan peilen naar de bereidheid van de respondenten een bezoek aan een historische site te brengen en hun bereidheid een bezoek aan een natuurgebied met wandel- en fietsmogelijkheden te brengen . Uit deze gegevens leiden we de correlatie af tussen de bereidheid tot bezoek aan een historische site en de bereidheid tot een bezoek aan een natuurgebied. We concluderen ook of we de nulhypothese kunnen verwerpen of niet.

De hypothesen:

H0: er is geen significant verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “ de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

H1: er is een significant, positief verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “ de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

Operationalisering van de variabelen:

Variabelen	Dimensies	Indicatoren	Registratie
Bereidheid tot een bezoek aan een historische site	Interesse in historische sites	-Interesse in historische sites -Bezoeken historische site wanneer in de buurt -Frequentie bezoek historische site	-Zelfbeoordeling -Interval -Ja/nee+Interval
	Op vakantie geweest nabij een historische site	-Belang vakantie bestemming in de buurt van een historische site -Aantal keer nabij historische site op vakantie geweest	-Interval -Interval
Bereidheid tot een bezoek aan een natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden	Interesse in natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden	-Interesse in natuurgebied -Bezoek brengen aan natuurgebied, indien in de buurt -Frequentie bezoek aan natuurgebied	-Zelfbeoordeling -Interval -Ja/nee+Interval
	Op vakantie geweest nabij natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden	-Belang vakantiebestemming nabij natuurgebied -Aantal keer op vakantie geweest nabij natuurgebied	-Interval -Interval

Indien er een positieve correlatie wordt gevonden tussen de beide variabelen kan aangenomen worden dat het aansluitingsproject* de mogelijkheid biedt meer bezoekers naar de regio te trekken.

Aan de hand van deze variabelen in combinatie met de vragen over Herkenrode zelf stellen we de enquête op (bijlage III). Deze bestaat vooral uit gesloten vragen voor een makkelijkere verwerking van de enquête achteraf. Ook komt er een open vraag voor in de enquête. Deze vraag zou goede suggesties kunnen opleveren voor het verder verbeteren van de Abdijsite. We gebruiken een variatie aan vraagvormen van zelfbeoordeling tot ja/nee-vragen. Dit is om de enquête interessant te houden voor de respondenten.

Steekproefontwerp:

De populatie die we gaan onderzoeken, zijn alle potentiële bezoekers aan Herkenrode, alle mensen dus die in staat zijn een bezoek aan Herkenrode te brengen. Dit wil zeggen dat de populatie bestaat uit een aantal personen groter dan 20.000, aangezien het hier over een groot deel van de bevolking gaat. Dit is relevant, omdat vanaf een populatie van 20.000 personen de steekproefgrootte niet meer sterk wijzigt en we dus 20.000 als populatie mogen nemen in onze steekproefberekening.

De steekproefgrootte bedraagt 377, bij een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een foutenmarge van 5%. Omdat we over een beperkte hoeveelheid tijd en middelen beschikken, zullen we onderzoekseenheden ondervragen uit 7 gemeenten, namelijk: Lommel, Diest, Aarschot, Leuven, Antwerpen, Heist-op-den-Berg en Maastricht. Deze zijn willekeurig gekozen uit 4 nabijgelegen provincies en Limburg, aangezien daar het potentieel aan bezoekers het grootst is. (Broeckmans, 2003)

We gaan ons wel meer focussen op niet-Limburgers (Belgisch – Limburg). Dit doen we omdat de beweegredenen van Limburgers beïnvloed worden door de nabijheid van Herkenrode. We nemen echter ook Lommel, een grensgemeente van Limburg, op. Zo hebben we een betere spreiding van de respondenten.

In werkelijkheid hebben we 379 enquêtes afgenomen, waarvan 378 valide. De verdeling over de verschillende gemeenten gebeurde als volgt:

- Diest 2/03/2008: 39 enquêtes
- Leuven 6/03/2008: 80 enquêtes
- Aarschot 7/03/2008: 42 enquêtes
- Heist-op-den-Berg 10/03/2008: 52 enquêtes
- Maastricht 11/03/2008: 65 enquêtes
- Antwerpen 13/03/2008: 62 enquêtes
- Lommel: 14/03/05/2008: 39 enquêtes

Deze enquêtes werden hoofdzakelijk in de voormiddag en de vroege namiddag afgenomen op verschillende openbare plaatsen in elke gemeente. Hieronder vallen zwembaden, trein- en busstations, pleinen, markten,...

Aan de hand van deze enquêtes en op basis van een raming van secretariaat Herkenrode, schatten we het aantal bezoekers dat het aansluitingsproject bijkomend naar de regio kan trekken. We vertrekken van een basis van 70.000 bezoekers, die ook zonder aansluitingproject in Herkenrode worden verwacht, eens de restauraties volledig afgelopen zijn en de site een voldoende naambekendheid heeft verkregen. We merken op dat het hier om een voorzichtige schatting gaat aangezien er in 2007 al 70.109 bezoekers werden geteld. Op basis van de enquête verdelen we onze respondenten in 3 groepen:

- “Huidige bezoekers”
- “Bezoekers met Vijvergebied”
- “Niet-bezoekers”

We berekenen het aantal “bezoekers met Vijvergebied” ten opzichte van het aantal “huidige bezoekers” en schatten zo de stijging van het bezoekersaantal.

3.1.2 Consumptieve bestedingen van de “bezoekers met Vijvergebied”

Het is nog niet mogelijk om de individuele bestedingen van de bezoekers, die het Vijvergebied in combinatie met Herkenrode bezoeken, te meten. Dit komt in de eerste plaats, omdat de Abdijsite nog gerenoveerd wordt. Dit betekent dat we de uitgaven die de bezoekers in de toekomst gaan maken, nog niet kunnen meten. Zo wordt er nog steeds gewerkt aan de archeologische site en de permanente tentoonstelling. Als deze tentoonstelling af is, de einddatum van de werken is gepland voor eind 2010, zullen de bezoekers inkom moeten betalen om bepaalde delen van de Abdijsite te bezoeken. Hetzelfde geldt voor de horecazaak die op de site gelegen is. Het is mogelijk daar iets te gaan drinken, maar ze is momenteel gevestigd in een prefab-blok. Indien deze horecazaak op haar definitieve bestemming gelegen zou zijn, zouden er misschien meer inkomsten behaald kunnen worden. Ook het feit dat het profiel van de “bezoekers met Vijvergebied” verschilt van het profiel van de “huidige bezoekers” zou voor een vertekend beeld zorgen.

Om deze bestedingen toch te kunnen schatten, hebben we gegevens opgevraagd bij Toerisme Limburg. Deze dienst beschikt over gegevens van de gemiddelde uitgaven van bezoekers aan het fietsroutenetwerk in 2003. We gebruiken deze gegevens omdat we verwachten dat het profiel van de fietsroutetoeristen nauw aansluit bij het profiel van de “bezoekers met Vijvergebied”. Uit deze combinatie van gegevens kunnen we een schatting voor de gestegen consumptieve bestedingen* opmaken.

3.2 De economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

We vertrekken in deze topic van onze berekeningen in hoofdstuk 4 over de gestegen consumptieve bestedingen. Hierop gaan we input- outputanalyse* toepassen om de totale economische effecten te berekenen. Het doel hiervan is de directe en indirecte productie-effecten* te berekenen alsook de directe en indirecte inkomenseffecten*.

3.2.1 De productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

Door een stijging van de finale vraag, naar aanleiding van een investering of project in een regio, zal er meer geproduceerd gaan worden. In ons geval zal de productie stijgen naar aanleiding van een stijging van de consumptieve bestedingen door het toegenomen bezoekersaantal in de regio. Deze gestegen productie wordt de productie-effecten genoemd.

Naar aanleiding van een besteding van een bezoeker zal er eerst een direct productie-effect plaatsvinden in de sector, waarin hij die besteding doet. Dit directe productie-effect is gelijk aan zijn consumptieve besteding gecorrigeerd voor BTW, handelsmarge en invoer. Dit wil zeggen dat we de bestedingen tegen aankooprijzen gaan herleiden naar bestedingen tegen basisrijzen. Zo verkrijgen we het uiteindelijke bedrag dat de producent of verkoper ontvangt. Daarnaast zal deze producent of verkoper uit deze sector elders input moeten aanschaffen om aan de gestegen output te voldoen. Hij gaat dus aankopen doen in andere sectoren en in zijn eigen sector om de output te kunnen realiseren. Dit is een eindeloos proces, want ook deze sectoren zullen weer input nodig hebben. Deze doorwerkingseffecten* noemen we de indirecte productie-effecten. (Alofs, 2005) (Leontief, 1986)

We hebben deze economische effecten geschat aan de hand van input- outputanalyse. Dit is een methode gebaseerd op een input- outputtabel voor een bepaalde regio. Deze tabel geeft de onderlinge relaties tussen de verschillende sectoren in een bepaalde regio weer. We hebben hiervoor zowel de input- outputtabel* voor Limburg uit 2000 als deze voor België uit 2000 gebruikt. Meer recente input- outputtabellen zijn nog niet beschikbaar (bijlage IV).

Hieronder volgt een beknopte omschrijving van onze werkwijze.

- Opstellen van de bestedingsvector. Dit is gebeurd op basis van ons eigen onderzoek over de consumptieve bestedingen in hoofdstuk 4. We hebben deze consumptieve bestedingen daarna verdeeld over de sectoren van de input- outputtabel aan de hand van een cultuurstudie van De Brabander en Steel(1998). Dit leek ons de meest geschikte verdeling. Voor de horeca bijvoorbeeld verkrijgen we ongeveer 368.819 euro aan consumptieve bestedingen.

-Daarna hebben we deze bestedingsvector uitgezuiverd voor BTW, handelsmarge en invoer op basis van de input- outputtabel van België voor 2000. Zo bekomen we de directe productie-effecten per sector. Tabel 3.1 geeft u de output van aankoop- naar basisrijzen voor

de relevante sectoren. We geven een eenvoudig voorbeeld voor de sector van de horeca, hierbij wordt gewerkt met afgeronde getallen. Voor de horeca betekend dit dat we de consumptieve bestedingen van 368.819 euro gaan vermenigvuldigen met de ratio (10.383/12.392). Zo verkrijgen we de directe productie-effecten van 309.808 euro.

Tabel 3.1: output van aankoop- naar basisprijzen

Sector	Output(basisprijzen in miljoen euro)	Output(aankooprijzen in miljoen euro)
Landbouw	7.486	13.918
Voedingswaren	25.746	46.229
Textieproducten	8.549	19.215
Lederwaren	317	2.890
Hout	2.562	4.949
Papier en drukwerk	10.810	18.300
Energieproducten	11.990	25.540
Metalen	24.015	41.921
Machines	10.423	27.087
Elektrische apparaten	13.356	41.446
Transportmiddelen	20.852	49.301
Overige industriële goederen	4.821	14.440
Elektriciteit, gas, water	10.120	13.209
Bouwwerken	37.570	39.955
Horeca	10.383	12.392
Vervoer en communicatiediensten	39.920	46.874
Financiële diensten	25.669	30.048
Overige zakelijke diensten	88.496	98.664
Openbare diensten	21.935	21.935
Overige diensten	13.163	14.297

(Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

- We vermenigvuldigen deze directe productie-effecten met de productiemultiplicator om de totale productie-effecten te verkrijgen. Deze productiemultiplicator wordt verkregen door uit de input- outputtabel de Leontiefinverse* af te leiden. Dit houdt in dat eerst de *direct requirements* tabel* wordt opgesteld. Dit is de tabel die weergeeft hoeveel input uit elke sector een bepaalde sector nodig heeft om 1 euro productie te realiseren. (tabel 3.2). Op deze tabel wordt de formule voor de Leontiefinverse toegepast en zo wordt per sector een productiemultiplicator verkregen die, onderaan en in het vet is af te lezen, in de Leontiefmatrix (tabel 3.3) In ons onderzoek hebben we gebruik gemaakt van andere productiemultiplicators, namelijk deze afgeleid uit de input- outputtabel voor Limburg uit bijlage IX. Dit doen we omdat we een beeld van de economische effecten op de Limburgse economie willen verkrijgen. Dit is interessanter voor de lokale beleidsmakers. (Leontief, 1986) (Alofs, 2005)

Formule 3.1: Formule van de Leontiefinverse

$$L = (I-A)^{-1}$$

Tabel 3.2: Voorbeeld van de *direct requirements* tabel op basis van de input- outputtabel van België voor 2000

	landbouw	energie en water	voeding	kleding en textiel	overige industrie	bouw	handel en reparatie	horeca	tabaksnijverheid	communicatie	diensten
landbouw	0,03	0,00	0,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00
energie en water	0,02	0,06	0,01	0,03	0,02	0,01	0,01	0,03	0,00	0,01	0,01
voeding	0,18	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00
kleding en textiel	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
overige industrie	0,07	0,07	0,03	0,07	0,13	0,18	0,06	0,02	0,18	0,05	0,03
bouw	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,24	0,04	0,02	0,00	0,03	0,02
handel en reparatie	0,10	0,03	0,08	0,09	0,07	0,08	0,03	0,04	0,10	0,03	0,01
horeca	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,00	0,01	0,01
tabaksnijverheid	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,27	0,00	0,00
vervoer en communicatie	0,00	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,06	0,02	0,01	0,18	0,02
diensten	0,05	0,06	0,07	0,05	0,06	0,06	0,19	0,13	0,01	0,12	0,18
totaal	0,45	0,28	0,52	0,38	0,32	0,59	0,42	0,50	0,58	0,44	0,29

(eigen onderzoek)(Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Tabel 3.3: De Leontiefmatrix* op basis van de input- outputtabel van België voor 2000

	landbouw	energie en water	voeding	kleding en textiel	overige industrie	bouw	handel en reparatie	horeca	tabaksnijverheid	communicatie	diensten
landbouw	1,07	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00
energie en water	0,03	1,07	0,02	0,04	0,03	0,02	0,02	0,04	0,01	0,02	0,02
voeding	0,21	0,00	1,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00
kleding en textiel	0,00	0,00	0,00	1,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
overige industrie	0,11	0,11	0,08	0,11	1,17	0,30	0,10	0,06	0,30	0,10	0,06
bouw	0,01	0,06	0,01	0,01	0,01	1,33	0,07	0,04	0,01	0,06	0,04
handel en reparatie	0,14	0,05	0,13	0,12	0,09	0,14	1,05	0,08	0,17	0,05	0,02
horeca	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	1,02	0,00	0,02	0,01
tabaksnijverheid	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,37	0,00	0,00
vervoer en communicatie	0,03	0,04	0,06	0,06	0,05	0,06	0,09	0,05	0,04	1,23	0,04
diensten	0,13	0,11	0,16	0,12	0,12	0,16	0,27	0,22	0,09	0,21	1,24
totaal	1,75	1,44	1,84	1,57	1,47	2,01	1,62	1,84	2,00	1,69	1,42

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Voor de horeca nemen we de directe productie-effecten van 309.808 en vermenigvuldigen deze met de productiemultiplicator van 1,69. We verkrijgen de totale productie-effecten van 523.576 euro en dus ook de indirecte productie-effecten van 213.768 euro.

3.2.2 De inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen

Naast productie-effecten zullen er ook inkomenseffecten plaatsvinden. Deze inkomenseffecten geven de verandering van het nationale inkomen naar aanleiding van een project weer. Om de totale inkomenseffecten te berekenen gaan we als volgt te werk.

- We bekijken voor elke sector in de input- outputtabel wat de verhouding van de Netto Toegevoegde Waarde*(NTW) ten opzichte van de output tegen basisprijzen is (bijlage IV). We gebruiken de sector van de horeca opnieuw als voorbeeld. 3.344 miljoen euro Netto Toegevoegde * / 10.383 miljoen euro output aan basisprijzen. We bekommen dan een ratio van 0,32.

- We vermenigvuldigen de directe productie-effecten met deze ratio en bekommen zo de directe inkomenseffecten. Voor de horeca: $0,32 \times 309.808$ euro en zo bekommen we een direct inkomenseffect van ongeveer 99.000 euro.

- Om de totale inkomenseffecten te bekommen, vermenigvuldigen we deze directe inkomenseffecten met de inkomensmultiplicator uit het rapport over de input- outputtabel van Limburg voor het jaar 2000. Voor de horeca: 99.000 euro $\times 1,19$ geeft een totaal inkomenseffect van 118.000 euro en dus ook een indirect inkomenseffect van 19.000 euro.

3.3 De investeringen

Voor het onderzoek naar de economische impact van de investeringen hebben we in de eerste plaats een schatting van het investeringsbedrag nodig. Het is in dit geval moeilijk om te werken met een offerte, omdat de kosten achteraf nog erg kunnen verschillen. Daarom gaan we bij de NV De Scheepvaart en de stadsdienst van Dilsen-Stokkem nagaan wat zij in het verleden hebben geïnvesteerd in een quasi-identieke fietsbrug als degene die moet gebouwd worden voor de realisatie van de aansluiting van het Vijvergebied aan Herkenrode. Het betreft hier een brug in Lanklaar(Dilsen-Stokkem). We merken op dat, indien geopteerd wordt voor een andere investering, de economische effecten op dezelfde wijze berekend kunnen worden.

Deze economische effecten van de investeringen kunnen niet op dezelfde wijze behandeld worden als de economische effecten van de consumptieve bestedingen, dit omdat zij niet het karakter van consumptie hebben, maar gebruikt worden om producten voort te brengen. Dit wil zeggen dat hun economische impact en doorwerking veel groter zullen zijn dan deze van de consumptieve bestedingen. Tegelijkertijd worden op die manier complexe processen op gang gebracht, waarbij de geïnduceerde effecten* niet de minste zijn. Deze geïnduceerde effecten worden in de meeste onderzoeken buiten beschouwing gelaten, omdat zij de aanname

van een te grote hoeveelheid aan theoretische veronderstellingen vereisen. Om deze reden is het volledig schatten van de economische effecten van de investeringen een te complexe aangelegenheid. We gaan daarom een ondergrens van deze effecten schatten. Dit gebeurt identiek aan het berekenen van de economische effecten van de consumptieve bestedingen.(Alofs, 2005)

We hebben de investeringen dus ook onderworpen aan een input- outputanalyse, zoals we dat gedaan hebben bij de consumptieve bestedingen. Het verschil zit in het opstellen van de bestedingsvector. Ook het feit dat economische effecten van de investeringen slechts éénmalig zijn en niet op jaarbasis terugkeren, is anders.

3.4 Werkgelegenheid

Investeringen in toerisme brengen werkgelegenheid met zich mee. Aan de hand van de huidige tewerkstellingscijfers van de Abdijsite en de verwachtingen van Wim Van Lishout en Ginny Haesevoets kunnen we het aantal mensen schatten dat in de toekomst in Herkenrode zal werken (bijlagen V en VI).

Voor de totale impact op de werkgelegenheid naar aanleiding van het aansluitingsproject zullen we gebruik maken van de directe productie-effecten in de verschillende sectoren. Om tot de totale werkgelegenheidseffecten* van zowel consumptieve bestedingen als investeringen te komen, werken we als volgt:

- We bekijken hoeveel werknemers er in elke sector tewerkgesteld zijn en hoeveel de output van deze sector in basisprijzen bedraagt. Dit doen we aan de hand van de input- outputtabel voor België van 2000. We nemen wederom de horeca als voorbeeld. In bijlage IV lezen we af dat het aanbod tegen basisprijzen 10.383 miljoen euro. In bijlage VII lezen we af dat de totale tewerkstelling in de horeca 150.658 personen telt.(Instituut voor de nationale rekeningen, 2004) (www.plan.be)

-We berekenen de output per werknemer. Voor de horeca: $10.383.000.000 \text{ euro} / 150.658 \text{ werknemers} = 68.918 \text{ euro per werknemer}$.

- Daarna delen we de directe productie-effecten per sector door de output per werknemer. Voor de horeca: Directe productie-effecten van 309.808 euro / 68.918 euro per werknemer. Dit geeft een direct werkgelegenheidseffect van ongeveer 4,5 bijkomende werknemers in de horeca.

- Dan berekenen we aan de hand van de werkgelegenheidsmultiplicators in bijlage XI, verkregen uit de input- outputtabel van Limburg voor het jaar 2000, de totale werkgelegenheidseffecten. Voor de horeca: directe werkgelegenheidseffecten van 4,5 werknemers X een werkgelegenheidsmultiplicator van 1,13 geeft een totaal werkgelegenheidseffect van ongeveer 5,0 werknemers en een indirect werkgelegenheidseffect van ongeveer 0,5 werknemers.

Hetzelfde doen we voor de investeringen. We herhalen dat het hier wel om een minimale schatting gaat en het ook geen permanente arbeidsplaatsen betreft aangezien de investeringen eenmalig zijn.

3.5 Het imago van de regio

Het effect van de aansluiting van Herkenrode aan het Vijvergebied op het imago van de regio trachten we te achterhalen aan de hand van literatuurstudie en een interview met Mevrouw Veerle Bijmens, diensthoofd van de dienst toerisme van de stad Hasselt (bijlage VIII). Ook van Toerisme Limburg hebben we hieromtrent waardevolle informatie verkregen.

We bekijken eerst het algemene belang van een imago voor een toeristische regio. Deze bevindingen delen we op naar regio. We bestuderen onder andere de regio Vlaanderen, de provincie Limburg en de stad Hasselt en hun toeristische imago's. We belichten ook altijd de rol die het aansluitingsproject in het imago van deze drie kan spelen.

3.6 Kwalitatieve waarden

De kwalitatieve waarden die een betere exploitatie van erfgoed in combinatie met een natuurgebied meebrengt, zijn een subjectief gegeven. We gaan in dit hoofdstuk dan ook meningen uit verschillende literaire werken naar voor laten komen. (zie hoofdstuk 9) Ook mensen uit de Limburgse toerismesector zullen gevraagd worden naar hun mening over deze topic. We verwijzen naar de interviews met Meneer Wim Van Lishout en Mevrouw Veerle Bijmens in bijlagen V en VIII.

4. De consumptieve bestedingen van de bezoekers

Aan de basis van de economische impact van een project in de toeristische sector ligt de stijging van de consumptieve bestedingen* van de bezoekers. Deze stijging van de bestedingen kan, zoals eerder in hoofdstuk 3 over het onderzoeksontwerp aangehaald, beïnvloed worden op twee manieren. In de eerste plaats is er de eventuele stijging van het bezoekersaantal. Het spreekt voor zich dat meer bezoekers ook meer zullen uitgeven. En in de tweede plaats kan een verandering in het consumptieve bestedingspatroon van de bezoekers plaatsvinden. (De Brabander , 1998)

4.1 De verandering van het bezoekersaantal

Om te achterhalen wat het effect van de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode op de bezoekersaantallen is, splitsen we ons onderzoek in twee delen. (paragraaf 3.1) We gaan eerst achterhalen of er een correlatie is tussen de twee variabelen “De bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “ De bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen” om te zien of een aansluiting effectief tot een verhoging van het aantal bezoekers kan leiden. Daarnaast hebben we ook geschat wat bij benadering de impact van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite* op het bezoekersaantal zou zijn.

4.1.1 De correlatie tussen “De bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “ De bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”

Indien de Abdijsite van Herkenrode wordt aangesloten aan het Vijvergebied, verbreedt de waaier aan activiteiten die men tijdens een bezoek aan Herkenrode kan doen. Maar trekt dit ook meer bezoekers? Deze vraag kan geherformuleerd worden als de volgende: Is er een significant verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”?

Als er een correlatie is tussen deze beide variabelen zal Herkenrode immers een strategisch voordeel verkrijgen over andere toeristische bestemmingen, omdat zij een combinatie biedt

van zowel cultuur als natuur. Vanuit het perspectief van de individuele toerist zou een correlatie tussen deze twee variabelen betekenen dat iemand, die graag cultuur bezoekt, ook eerder een potentiële bezoeker van natuurgebied is. Wat aanleiding geeft tot een bezoek aan een locatie die de twee combineert.

Als er geen correlatie is tussen deze twee variabelen heeft het, met betrekking tot de bezoekersaantallen, weinig zin om natuur en cultuur samen aan te bieden. Iemand die graag natuur bezoekt zal dan immers niet eerder kiezen voor een bestemming die natuur en cultuur combineert, omdat dat tweede hem niet interesseert. Omgekeerd zal iemand die graag cultuur bezoekt niet eerder kiezen voor een bestemming die natuur en cultuur samen aanbiedt, omdat dat eerste hem niet aanspreekt of toch niet in die zin dat hij bereid is er een bezoek aan te brengen.

Wij willen benadrukken dat dit deel van het onderzoek gebaseerd is op de eerste 13 vragen van onze enquête in bijlage III. De respondenten worden nog niet met Herkenrode of het aansluitingsproject* geconfronteerd. Het is de bedoeling naar de algemene bereidheid van de respondenten tot een bezoek aan een natuurgebied of een historische site te polsen.

Om na te gaan of er een relatie is tussen deze variabelen doen we een Pearson Chi-Square test* op de resultaten van onze ondervraging bij 378 respondenten. Deze test dient om na te gaan of er een positief verband is tussen twee variabelen. In deze test wordt een p-waarde* berekend. Uit deze p-waarde* kunnen we afleiden of de correlatie al dan niet sterk genoeg is om aan te nemen dat de relatie tussen de variabelen niet toevallig is. Als deze p-waarde onder de 0.05 ligt wordt algemeen aangenomen dat de nulhypothese mag verworpen worden en er dus een positief causaal verband is tussen de variabelen.

De hypothesen die we gaan testen, luiden als volgt:

H0: er is geen significant verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

H1: er is een significant, positief verband tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

In tabel 4.1 zien we de uitkomsten van ons onderzoek gebaseerd op onze enquête in bijlage III. We stellen vast dat er een positieve Chi-Square-waarde wordt gevonden van 1,094. Dit vertelt ons dat er een positief verband bestaat tussen “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

Tabel 4.1: Pearson Chi-Square test van de correlatie tussen de variabelen: “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”

	waarde	df	p-waarde
Pearson Chi-Square	1,094	4	0,000
Likelihood Ratio	110,191	4	0,000
Linear-by-Linear Association	79,746	1	0,000
N of Valid Cases	378		

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

Om te controleren of deze correlatie significant is, wordt gekeken naar de p-waarde*. Deze is 0,000 wat onder 0,05 ligt. We kunnen dus aannemen dat er een significant, positief verband is tussen de twee variabelen. De waarde ligt zelfs onder 0,01. Als dit het geval is wordt aangenomen dat er een sterk, significant en in dit geval positief verband is tussen de twee variabelen.

We kunnen de nulhypothese verwerpen en aannemen dat er algemeen een significant, positief verband is tussen de variabelen “de bereidheid een bezoek aan een historische site te brengen” en “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”.

Deze resultaten worden verduidelijkt in tabel 4.2. Deze kruistabel toont de respondenten met hun eindscores voor zowel “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” als “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”. We lezen in deze kruistabel op de hoofddiagonaal in het vet af dat 17,2% van de 378 respondenten laag-laag als eindscores behaalt, 27,2% matig-matig als eindscores behaalt en 10,0% hoog-hoog als eindscores heeft.

Dit betekent dat 54,4% van de respondenten zich op de hoofddiagonaal bevindt. Dit geeft nogmaals weer dat er een sterke correlatie is tussen beide variabelen.

Tabel 4.2: Kruistabel van de variabelen “bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”

		“Bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen”				
		laag	matig	hoog	Totaal	
“Bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”	laag	aantal	65	29	3	97
		% van Totaal	17,2%	7,7%	0,8%	25,6%
	matig	aantal	31	103	58	192
		% van Totaal	8,2%	27,2%	15,3%	50,7%
	hoog	aantal	10	42	38	90
		% van Totaal	2,6%	11,1%	10,0%	23,7%
	Totaal	aantal	106	174	99	379
		% van Totaal	28,0%	45,9%	26,1%	100,0%

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

Terwijl Herkenrode, zonder aansluiting aan het Vijvergebied*, hoofdzakelijk de mensen die hoog scoren op “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en laag op “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen” zal aantrekken. Kan Herkenrode, met aansluiting aan het Vijvergebied, ook mensen aantrekken die maar matig bereid zijn een bezoek aan een culturele site te brengen en matig of hoog scoren op “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”. Het zou zelfs kunnen dat er mensen, die laag scoren op “de bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” maar hoog scoren op “de bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”, ook naar Herkenrode trekken om er van de natuur te genieten.

We kunnen concluderen dat er wel degelijk een samenhang is tussen de onderzochte variabelen. Dit resulteert in een groter potentieel aan toeristen, zoals we met de kruistabel hebben geïllustreerd. Herkenrode zal dus een strategisch voordeel verkrijgen indien er een aansluiting komt aan het Vijvergebied, en dit voordeel zal een positief effect hebben op het bezoekersaantal.

4.1.2 Schatting van het bezoekersaantal na uitvoering van het aansluitingsproject

Wanneer iemand wil berekenen in welke mate de consumptieve bestedingen van bezoekers gaan toenemen, volstaat het niet gewoon te weten dat het aantal bezoekers gaat stijgen. Er moet een bezoekersaantal berekend worden. Uit gegevens van het secretariaat Herkenrode blijkt dat er in 2007 70.109 bezoekers een bezoek aan de Abdijsite van Herkenrode brachten. Als de renovaties in 2010 klaar zijn kan dit getal nog een stuk hoger gaan liggen en volgens een schatting 70.000 à 100.000 bezoekers gaan bedragen. We werken in het vervolg van de eindverhandeling met de voorzichtige schatting van 70.000 bezoekers op jaarbasis. (dixit Wim Van Lishout)

Dit is natuurlijk het bezoekersaantal zonder dat er een aansluiting aan het Vijvergebied wordt verwezenlijkt. We hebben dan ook een onderzoek verricht naar de werkelijke beweegredenen van een populatie van 378 onderzoekseenheden. Het onderzoek heeft als doel de respondenten in te delen in 3 groepen:

- Niet-bezoekers
- Bezoekers met Vijvergebied
- Huidige bezoekers

De “niet-bezoekers” zijn mensen die, met of zonder aansluiting aan het Vijvergebied, nooit een bezoek aan Herkenrode zullen brengen. We hebben deze mensen ook gevraagd waarom zij nooit een bezoek aan Herkenrode zouden brengen. De reden die het meest voorkwam, was een gebrek aan interesse, op de voet gevolgd door een gebrek aan vervoersmogelijkheden.

De “bezoekers met Vijvergebied” zouden zonder Vijvergebied geen bezoek aan de Abdijsite van Herkenrode brengen. Zij hebben dat in het verleden dus ook nog niet gedaan. Zij vinden het essentieel dat cultuur en natuur samen worden aangeboden om tot een bezoek over te gaan. Zij zullen pas een bezoek aan de regio overwegen, met als belangrijkste reden de Abdijsite en het Vijvergebied, nadat de aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied* is voltooid.

De “huidige bezoekers” zijn de personen die een bezoek aan Herkenrode zouden brengen met of zonder aansluiting aan het Vijvergebied. Zij hebben dit in het verleden dus eventueel al gedaan of zouden een bezoek in de toekomst overwegen met of zonder aansluitingsproject.

Voor deze groep van de populatie is het dus niet van groot belang dat er een aansluiting met het Vijvergebied komt. Deze groep ziet een bezoek aan de regio altijd zitten en de belangrijkste motivatie voor dit bezoek is de Abdijsite. Het zou wel kunnen dat de beleving in Herkenrode in de positieve zin wordt beïnvloed. Dit is dan mooi meegenomen maar vanuit het standpunt van de bezoekersaantallen maakt dit weinig uit.

Tabel 4.3: Indeling van de populatie in “huidige bezoekers”, “niet-bezoekers” en “bezoekers met Vijvergebied”

	Frequentie	Percentage
Niet-bezoekers	60	15,8%
Bezoekers met Vijvergebied	132	34,9%
Huidige bezoekers	186	49,2%
Totaal	378	100,0%

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

In bovenstaande tabel kan u aflezen dat 15,8% van de respondenten “niet-bezoekers” zijn, 34,9% zijn “bezoekers met Vijvergebied” en 49,2% zijn “huidige bezoekers”.

Om beter te illustreren welke respondenten behoren tot welke groep, kan u de tabellen 4.4 en 4.5 raadplegen. Zij geven weer welke eindscore elke niet-bezoeker, huidige bezoeker en bezoeker met Vijvergebied heeft gescoord op de variabelen “bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen”. We merken op dat iemand die op minstens één van de twee variabelen een “hoog” als eindscore behaalt, meestal behoort tot de groep van de “huidige bezoekers”. Daarentegen zal iemand die “laag” scoort op beide variabelen meestal tot de groep van de “niet-bezoekers” behoren.

Tabel 4.4: Kruistabel van de eindscores “bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen” en “indeling respondenten in niet-bezoekers, bezoekers met Vijvergebied en huidige bezoekers”.

			Niet bezoeker	Bezoeker met Vijvergebied	Huidige bezoekers	Totaal
Bereidheid een bezoek aan een culturele site te brengen	laag	aantal	45	25	37	107
		% rij	41,5%	23,6%	34,9%	100,0%
	matig	aantal	14	70	89	174
		% rij	8,0%	40,2%	51,1%	100,0%
	hoog	aantal	2	37	60	99
		% rij	2,0%	37,4%	60,6%	100,0%
	Totaal	Aantal	61	132	186	379
		% rij	16,1%	34,8%	49,1%	100,0%

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

Tabel 4.5: Kruistabel van de eindscores “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen” en “indeling respondenten in niet-bezoekers, bezoekers met Vijvergebied en huidige bezoekers”

			Niet bezoeker	Bezoeker met Vijvergebied	Huidige bezoekers	Totaal
Bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen	laag	aantal	45	37	16	98
		% rij	45,4%	38,1%	16,5%	100,0%
	matig	aantal	12	76	103	192
		% rij	6,2%	39,6%	53,6%	100,0%
	hoog	aantal	4	19	67	90
		% rij	4,4%	21,1%	74,4%	100,0%
	Totaal	Aantal	61	132	186	379
		% rij	16,1%	34,8%	49,1%	100,0%

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

Het is opmerkelijk dat mensen die “hoog” scoren op de variabele “bereidheid een bezoek aan een natuurgebied te brengen” meestal behoren tot het huidige publiek van de Abdijsite. Dit is weer een mooi voorbeeld van de samenhang tussen de twee variabelen. Daarnaast is het ook interessant dat mensen die een “matig” scoren op één van de variabelen meestal behoren tot de groep van de “bezoekers met Vijvergebied”. Deze mensen zien de aansluiting aan het Vijvergebied* als nodige toevoeging om een bezoek aan de regio te brengen.

Met deze gegevens is het mogelijk een schatting van het toekomstige bezoekersaantal te maken. Van de 378 respondenten zijn er 186 “huidige bezoekers”. Deze komen overeen met het geschatte aantal van 70.000 bezoekers op jaarbasis zonder dat dit aansluitingsproject wordt uitgevoerd. Wordt de Abdijsite aangesloten aan het Vijvergebied, dan zeggen 132 respondenten, namelijk de “bezoekers met Vijvergebied”, dat ook zij een bezoek aan Herkenrode zouden overwegen.

Dit is een stijging van ongeveer 71%. Hieruit concluderen we dat er na uitvoering van het aansluitingsproject en een periode van ongeveer 10 jaar, waarin de nodige bekendheid bij het publiek kan ontstaan er ongeveer 120.000 bezoekers op jaarbasis naar Herkenrode zullen afzakken. We kunnen dan ook ongeveer 50.000 bezoekers toewijzen aan de aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied. Hieruit blijkt wederom dat cultuur en natuur een succesvolle combinatie is en dat de aansluiting aan het Vijvergebied een grote positieve impact zal hebben op het bezoekersaantal. In het vervolg van de eindverhandeling werken we met een toegenomen bezoekersaantal van 49.667 omdat dit de meest correcte schatting is. $(132/186) * 70.000$ is immers 49.667.

4.2 De consumptieve bestedingen van de bezoekers

De bezoekersaantallen op zich vertellen niet zoveel over de economische impact van het aansluiten van de Abdijsite aan het Vijvergebied. We moeten deze stijging bekijken vanuit het perspectief van de totale bestedingen van de bezoekers. Om deze bestedingen te berekenen, moeten we eerst kijken wat de bestedingen van de individuele bezoeker zijn. Daarna kunnen we deze globaliseren en de indirecte effecten* ervan op de economie en haar sectoren in zijn geheel berekenen.

4.2.1 De bestedingen van de individuele bezoeker

Tot de bestedingen van een bezoeker behoren die uitgaven die de bezoeker naar aanleiding van zijn bezoek aan Herkenrode doet en die hij zonder bezoek niet zou hebben gedaan. In het geval van Herkenrode zou het dus gaan om de volgende bestedingen:

Basisconsumptie:

- Inkom kruidentuin
- Inkom permanente tentoonstelling

Complementaire bestedingen:

- Souvenirs
- Horeca
- Kinderoppas
- Aankoop goederen
- Uitgaven andere ontspanningsmogelijkheden
- Drukwerk
- Toilet
- Transport

(De Brabander en Steel, 1998) (dixit Wim Van Lishout)

We merken op dat slechts een klein deel van deze bestedingen deel uitmaken van de basisconsumptie. Dit zijn de uitgaven voor de inkom van de kruidentuin en de permanente tentoonstelling en eventueel drukwerk, horecabezoek of de aankoop van souvenirs, als deze gerelateerd zijn aan de Abdijsite of het Vijvergebied. Dit zijn de uitgaven die een rechtstreeks verband houden met Herkenrode of het Vijvergebied. Daarnaast zijn er nog de complementaire bestedingen. Dit zijn bestedingen die wel naar aanleiding van het bezoek aan Herkenrode plaatsvinden, maar verder geen band met Herkenrode of het Vijvergebied hebben.

Omdat deze uitgaven nog niet te meten zijn, doordat de aansluiting met het Vijvergebied nog niet verwezenlijkt is, gebruiken we gegevens van fietsonderzoek 2003-2004 over de gemiddelde bestedingen van de Fietsroutetoeristen in Limburg. Dit onderzoek werd

uitgevoerd door het Leuvense onderzoeksbureau M.A.S. in opdracht van Toerisme Limburg. We vinden dat deze gegevens voldoende relevant zijn en dat de bezoekers van Herkenrode en het Vijvergebied, na aansluiting, aan hetzelfde bestedingspatroon zullen voldoen, dit omdat het profiel van de fietsroutetoeristen veel gelijkenissen vertoont met het profiel van de “bezoekers met Vijvergebied”. We nemen dit aan, omdat Herkenrode, na uitvoering van het aansluitingsproject, aan ongeveer dezelfde karakteristieken als het fietsrouten netwerk zal voldoen. Namelijk een samengaan van cultuur en natuur in Limburg gelegen, met goede mogelijkheden om te fietsen en te wandelen.

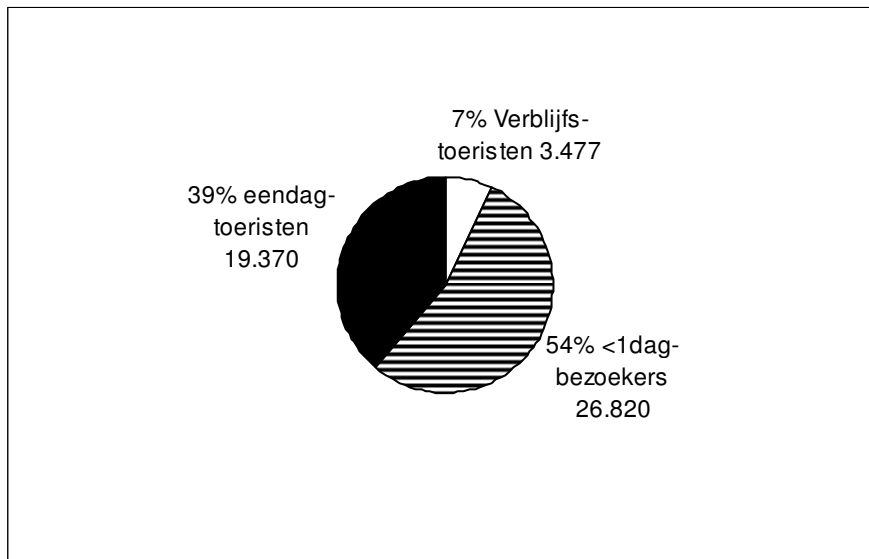
Uit deze gegevens van het fietsonderzoek 2003-2004 leiden we af dat: een bezoeker die slechts enkele uren verblijft in de omgeving van Herkenrode gemiddeld 2 euro besteedt naar aanleiding van zijn bezoek. Een dagtoerist besteedt gemiddeld 13 euro. Een verblijfstoerist besteedt veruit het meeste, gemiddeld 66 euro per nacht. De verblijfsduur van verblijfstoeristen in Limburg was in 2003 gemiddeld 3.77 overnachtingen, wat neerkomt op een totaal van 248,82 euro. We benadrukken dat het hier gaat om alle uitgaven die de bezoekers naar aanleiding van hun bezoek aan het gebied, na uitvoering van het aansluitingsproject, doen. Dus zowel de basisconsumptie als de complementaire bestedingen zijn hierin inbegrepen. We houden hier geen rekening met de gestegen index sinds uitvoering van het onderzoek door M.A.S.. Het betreft hier dan ook een schatting van de consumptieve bestedingen van de individuele bezoeker met Vijvergebied. (www.statbel.fgov.be)

4.2.2 De totale bestedingen van de extra bezoekers

Om de totale bestedingen van de bezoekers te schatten, hebben we ze eerst verdeeld in drie groepen met een verschillend bestedingskarakter. De verdeling van alle toeristen in “<1-dag-bezoekers”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen”, kan u zien in tabel 4.3. We gebruiken de gegevens uit het hoofdstuk over de bezoekersaantallen en moeten dus 49.667 toeristen verdelen over de drie groepen. We gebruiken 49.667 en niet het totale aantal bezoekers van 119.667 (70.000+49.667), omdat slechts deze 49.667 kunnen worden toegewezen aan de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite.

De 49.667 bezoekers worden verdeeld in: 26.820 bezoekers die minder dan een volledige dag in Limburg verblijven, 19.370 eendagstoeristen en 3.744 verblijfstoeristen. Vergeet niet dat deze gegevens de toename weergeven op jaarbasis.(Droogmans., 2007)

Figuur 4.1: Verdeling van alle toeristen in “<1-dag-toeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen”

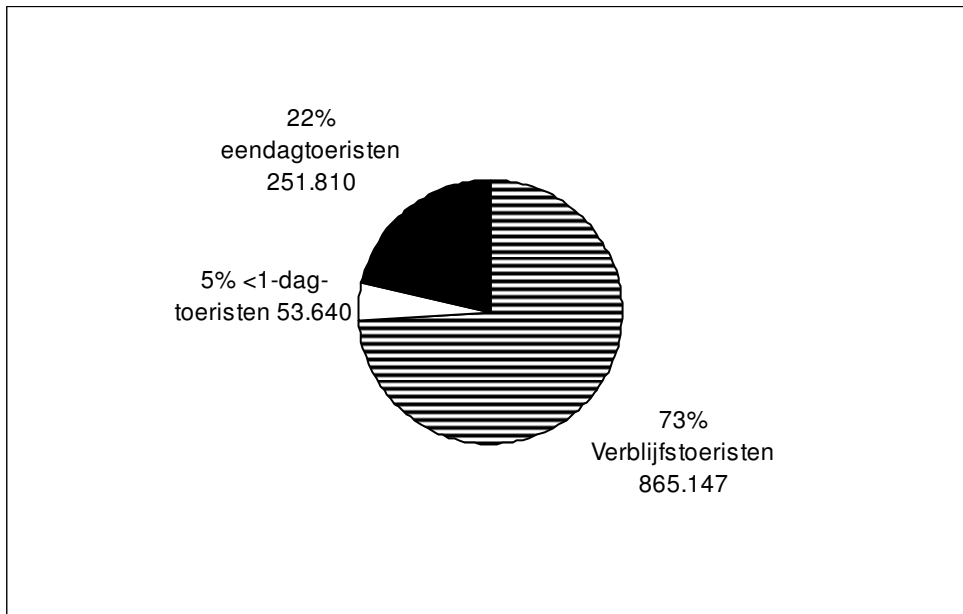

(eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III) (M.A.S, 2004)

In figuur 4.1 ziet men de schatting van de totale bestedingen per groep van bezoekers. De 26.820 bezoekers die minder dan 1 dag in Limburg verblijven, besteden in totaal 53.640 euro. De eendagstoeristen besteden in totaal 251.810 euro. De kleinste groep, de toeristen die naar aanleiding van hun bezoek minstens éénmaal overnachten in Limburg, besteden in totaal 865.147 euro. (M.A.S, 2004) (eigen onderzoek op basis van de enquête in bijlage III)

Als we deze bestedingen optellen, komen we aan een geschatte totale extra besteding in de regio van 1.171.597 euro. Dit is het geschatte bedrag dat de extra 49.667 bezoekers zullen uitgeven naar aanleiding van hun bezoek aan Herkenrode en het Vijvergebied.

Figuur 4.2: Verdeling van de totale bestedingen in bestedingen van “<1-dag-toeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen” in euro

(eigen onderzoek op basis van de enquête) (M.A.S, 2003-2004)

Door de aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied zal er dus op jaarbasis voor ongeveer 1.170.000 euro extra besteed worden in Limburg. Voor het vervolg van de eindverhandeling gebruiken we de preciezere schatting van 1.170.597 euro.

5. De economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

In hoofdstuk 4 hebben we onderzocht of de bezoekersaantallen en de consumptieve bestedingen* naar aanleiding van de aansluiting van de Abdijsite* aan het Vijvergebied* gingen stijgen. Deze gestegen consumptieve bestedingen, naar aanleiding van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite, hebben een economisch effect op de regionale economie. De stijging van de consumptieve bestedingen worden gebruikt om de directe en indirecte effecten af te leiden en vormen zo de basis van de totale economische effecten.

We kunnen aan de hand van deze consumptieve bestedingen de directe effecten*, die zij teweeg brengen bij de verschillende handelaren en producenten in de verschillende sectoren, berekenen. Dit noemen we de productie-effecten*. Ook zullen zij een direct effect hebben op het nationale inkomen, de inkomenseffecten*.

Door de gestegen bestedingen van de bezoekers ontstaan er directe effecten. Deze zullen vooral terug te vinden zijn in de sectoren die rechtstreeks in contact staan met de bezoekers. Wanneer er geld ontvangen wordt in één sector van de economie, ontstaat er een kettingreactie die bestedingen in andere sectoren uitlokt. Deze bestedingen worden indirecte, economische effecten genoemd en worden berekend op basis van het input- outputmodel*.

De som van deze directe en indirecte effecten is samen met de geïnduceerde effecten* de totale impact op de output en het inkomen van de economie naar aanleiding van de stijging van de bestedingen. (Alofs, 2005)

5.1 De directe economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

Om de directe effecten op de economie te berekenen, moeten we eerst de totale bestedingen verdelen over de sectoren waarin de bestedingen zullen plaatsvinden. In de vakliteratuur wordt dit de bestedingsvector genoemd.

In tabel 5.1 kunt u zien in welke sectoren de uitgaven van de 49.667 extra bezoekers zullen plaatsvinden. We merken op dat de consumptieve bestedingen, die 1.171.597 euro bedragen, zoals we hebben berekend in hoofdstuk 4 over de consumptieve bestedingen, vooral

plaatsvinden in de sector van de horeca en in de sector van de algemene overheidsdiensten. Deze laatste omvat ook de uitgaven voor cultuur en door de overheid voorziene ontspanningsmogelijkheden. Uitgaven aan inkom van bepaalde activiteiten en de aankoop van souvenirs zijn in deze sector opgenomen. Het is logisch dat in deze sectoren het grootste deel van de consumptieve bestedingen gemeten wordt. Dit zijn namelijk de sectoren, waarmee de bezoekers rechtstreeks in contact komen.

Tabel 5.1: De consumptieve bestedingen per sector op jaarbasis

Sector	Percentage in totale bestedingen	Consumptieve bestedingen(euro)
Landbouw	0,05%	585,80
Productie van aardolie	5,4%	63.266,24
Elektrotechnische installaties	0,25%	2.928,99
Vlees en vleeswaren	0,11%	1.288,76
Melk en melkproducten	0,03%	351,48
Andere voedingsmiddelen	0,12%	1.405,91
Drank	0,04%	468,64
Tabaksproducten	0,02%	234,32
Kledij	1,58%	18.511,23
Leder en schoeisel	0,35%	4.100,59
Papier en uitgeverij	2,69%	31.515,96
Overige industrie	0,16%	1.874,56
Horeca	31,48%	368.818,74
Spoorwegen en transport	0,78%	9.138,46
Vervoer over de weg	1,36%	15.933,72
Vervoer verwante activiteiten	0,7%	8.201,18
Allerlei diensten	1,73%	20.268,63
Algemene overheidsdiensten	53,15%	622.703,81
Totaal	100%	1.171.597

(eigen onderzoek) (De Brabander, 1998, p.66)

5.1.1 De directe productie-effecten

De gegevens in tabel 5.1 zijn echter de bestedingen tegen aankooprijzen of de prijzen die de consument betaalt in de winkel. Deze aankooprijzen moeten nog gecorrigeerd worden voor BTW, handelsmarge en invoer om de directe productie-effecten te verkrijgen. Het bedrag dat dan verkregen wordt is immers het deel van de consumptieve bestedingen dat de waarde van de consumptie voor de producent vertegenwoordigt, dit wordt ook wel de besteding tegen basisrijzen genoemd. De bestedingen tegen aankooprijzen kan u vinden in tabel 5.2. Dit worden ook wel de directe productie-effecten genoemd.

Tabel 5.2: De directe productie-effecten per sector op jaarbasis

Sector	Directe productie-effecten(euro)
Landbouw	315,08
Productie van aardolie	29.700,95
Elektrotechnische installaties	943,87
Vlees en vleeswaren	717,74
Melk en melkproducten	195,75
Andere voedingsmiddelen	782,99
Drank	261,00
Tabaksproducten	189,80
Kledij	8.235,88
Leder en schoeisel	543,89
Papier en uitgeverij	18.616,80
Overige industrie	625,85
Horeca	309.025,58
Spoorwegen en transport	8.314,88
Vervoer over de weg	14.497,75
Vervoer verwante activiteiten	7.462,07
Allerlei diensten	18.179,81
Algemene overheidsdiensten	622.703,81
Totaal	1.041.313,48

(eigen onderzoek) (input- outputtabel 2000)

Het directe productie-effect wordt geschat op 1.041.313,48 euro. Dit zijn de werkelijke voordelen die de sectoren kunnen ontvangen naar aanleiding van de uitgaven van de gestegen bezoekersaantallen door aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite. De sectoren profiteren dus rechtstreeks mee van de gestegen consumptieve bestedingen. Vooral de sectoren waarmee de bezoekers rechtstreeks in contact komen, genieten een direct productievoordeel.

5.1.2 De directe inkomenseffecten

Naast de productie-effecten zullen er ook directe inkomenseffecten* optreden. Er zal namelijk een stijging van het nationale inkomen plaatsvinden naar aanleiding van de stijging in de bestedingen. Deze stijging vertegenwoordigt het aandeel van de gestegen consumptieve bestedingen in de Netto Toegevoegde Waarde* per sector. Het directe inkomenseffect vindt u in tabel 5.3. Meer uitleg over de berekeningswijze vindt u in paragraaf 3.2.

Tabel 5.3: De directe inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis

Sector	Directe inkomenseffecten(euro)
Landbouw	100,00
Productie van aardolie	1.746,39
Elektrotechnische installaties	234,62
Vlees en vleeswaren	112,74
Melk en melkproducten	30,75
Andere voedingsmiddelen	122,99
Drank	401,00
Tabaksproducten	90,00
Kledij	1.539,47
Leder en schoeisel	111,52
Papier en uitgeverij	4.965,06
Overige industrie	121,38
Horeca	99.526,30
Spoorwegen en transport	2.113,86
Vervoer over de weg	3685,70
Vervoer verwante activiteiten	1897,05
Allerlei diensten	8.573,86
Algemene overheidsdiensten	410.642,00
Totaal	535.653,69

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Het directe inkomenseffect bedraagt 535.653,69 euro op jaarbasis. Ook de directe inkomenseffecten zijn het hoogst in de horeca en algemene overheidsdiensten sectoren. Dit is wederom het gevolg van het directe contact tussen deze sectoren en de bezoekers, maar ook het arbeidsintensieve karakter van beide sectoren zorgt voor een groter aandeel in de totale directe inkomenseffecten.

De stijging van de consumptieve bestedingen met 1.171.597 euro veroorzaakt een direct productie-effect van 1.041.313,48 euro en een direct effect op het nationale inkomen van 535.653,69 euro.

5.2 De indirecte economische effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

De sectoren die producten of diensten aan de bezoekers verkopen, hebben voor de vervaardiging of de levering van deze goederen en diensten een beroep gedaan op input van andere sectoren en van de eigen sector. Hierdoor zal er nogmaals een productie- en inkomenseffect ontstaan. Er komt geen einde aan deze cirkel van onderlinge bestedingen tussen de sectoren. Om de output te verhogen, zal een sector immers altijd nood hebben aan input enzovoort. We noemen dit de indirecte productie- en inkomenseffecten. (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Dankzij het input- outputmodel* van Leontief, kunnen deze effecten berekend worden aan de hand van multiplicators afgeleid uit de input- outputtabel*. We gebruiken de multiplicators afgeleid uit de Limburgse input- outputtabel van het jaar 2000 in bijlagen IX, X en XI. Het gaat in onze berekeningen dus om effecten op provinciaal niveau. (Leontief, 1987)

5.2.1 De totale productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

We berekenen eerst de totale productie-effecten door de directe productie-effecten te vermenigvuldigen met de productiemultiplicators* van de bijhorende sector (bijlage IX). In paragraaf 3.2 in het hoofdstuk over het onderzoeksontwerp vindt u een uitgebreide uitleg over de door ons gehanteerde methode voor het berekenen van deze effecten. De resultaten van deze berekeningen vindt u in tabel 5.4.

De totale productie-effecten op jaarbasis en als gevolg van de extra consumptieve bestedingen bedragen 1.733.883,51 euro.

Tabel 5.4: De totale productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis

Sector	Totale productie-effecten(euro)
Landbouw	384,40
Productie van aardolie	40.987,31
Elektrotechnische installaties	1.453,56
Vlees en vleeswaren	1.220,16
Melk en melkproducten	332,77
Andere voedingsmiddelen	1.331,08
Drank	443,69
Tabaksproducten	322,66
Kledij	12.930,34
Leder en schoeisel	777,76
Papier en uitgeverij	28.297,54
Overige industrie	813,60
Horeca	522.253,22
Spoorwegen en transport	13.636,41
Vervoer over de weg	23.776,30
Vervoer verwante activiteiten	12.237,80
Allerlei diensten	26.542,52
Algemene overheidsdiensten	10.46.142,39
Totaal	1.733.883,51

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

5.2.2 De indirecte productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen

Omdat we het onderscheid tussen directe en indirecte effecten willen onderstrepen, berekenen we uit de totale productie-effecten de indirecte productie-effecten. Dit gebeurt door van deze totale productie-effecten de directe productie-effecten af te trekken.

Het verschil tussen de directe en de indirecte productie-effecten is van belang omwille van een verschil in locatie tussen deze twee effecten. De directe productie-effecten zullen immers zeer lokaal, op de plaats waar de bezoeker spendeert, optreden. De indirecte effecten zijn de doorwerking van deze bestedingen op provinciaal niveau.

Tabel 5.5: De indirecte productie-effecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis

Sector	Indirecte productie-effecten(euro)
Landbouw	69,32
Productie van aardolie	11.286,36
Elektrotechnische installaties	509,69
Vlees en vleeswaren	502,42
Melk en melkproducten	137,02
Andere voedingsmiddelen	548,09
Drank	182,70
Tabaksproducten	132,86
Kledij	4.694,45
Leder en schoeisel	233,87
Papier en uitgeverij	9.680,74
Overige industrie	187,75
Horeca	213.227,65
Spoorwegen en transport	5.321,53
Vervoer over de weg	9.278,56
Vervoer verwante activiteiten	4.775,73
Allerlei diensten	8.362,71
Algemene overheidsdiensten	423.438,59
Totaal	692.570,03

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

De indirecte productie-effecten bedragen 692.570,03 euro. Dit effect zal door de jaarlijks wederkerende consumptieve bestedingen ook elk jaar plaatsvinden.

5.2.3 De totale inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen

Ook op het nationale inkomen zal het doorwerkingseffect een impact hebben. Dit effect kan berekend worden door de directe inkomenseffecten te vermenigvuldigen met de inkomensmultiplicators* in bijlage X. Het resultaat ziet u in tabel 5.6.

Tabel 5.6: Totale inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis

Sector	Totale inkomenseffecten(euro)
Landbouw	150,01
Productie van aardolie	1.816,24
Elektrotechnische installaties	389,48
Vlees en vleeswaren	210,82
Melk en melkproducten	57,50
Andere voedingsmiddelen	229,98
Drank	76,66
Tabaksproducten	168,30
Kledij	1.831,97
Leder en schoeisel	112,64
Papier en uitgeverij	6.553,87
Overige industrie	133,52
Horeca	118.436,29
Spoorwegen en transport	4.523,66
Vervoer over de weg	7.887,40
Vervoer verwante activiteiten	4.059,69
Allerlei diensten	25.121,41
Algemene overheidsdiensten	558.471,77
Totaal	730.231,21

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

5.2.4 De indirecte inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen.

Omdat de directe en indirecte effecten optreden op verschillende locaties splitsen we ook hier de totale effecten in twee delen. De indirecte inkomenseffecten vindt u in tabel 5.7.

Tabel 5.7: De indirecte inkomenseffecten van de gestegen consumptieve bestedingen op jaarbasis

Sector	Indirecte inkomenseffecten (euro)
Landbouw	50,00
Productie van aardolie	69,86
Elektrotechnische installaties	154,85
Vlees en vleeswaren	98,08
Melk en melkproducten	26,75
Andere voedingsmiddelen	107,00
Drank	35,67
Tabaksproducten	78,30
Kledij	292,50
Leder en schoeisel	1,12
Papier en uitgeverij	1.588,82
Overige industrie	12,14
Horeca	18.910,00
Spoorwegen en transport	2.409,80
Vervoer over de weg	4.201,70
Vervoer verwante activiteiten	2.162,64
Allerlei diensten	16.547,55
Algemene overheidsdiensten	147.830,76
Totaal	194.577,52

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

Het indirecte inkomenseffect bedraagt 194.577,52 euro. Dit effect zal door de jaarlijks wederkerende consumptieve bestedingen ook elk jaar plaatsvinden.

5.3 De geïnduceerde effecten van de consumptieve bestedingen

Voor de volledigheid willen wij ook de geïnduceerde effecten bespreken. Doordat de inkomens van gezinnen en zelfstandigen stijgen als gevolg van de directe en indirecte inkomenseffecten ontstaat er andere effecten: de geïnduceerde effecten. De gezinnen en zelfstandigen gaan een deel van hun inkomen opnieuw spenderen en een nieuwe golf aan bestedingen teweegbrengen.

Dit effect is in het licht van ons onderzoek niet te berekenen, omdat de samenstelling van de bestedingen van de gezinnen als gevolg van hun gestegen inkomen moeilijk te achterhalen is. Ook ontbreken gegevens over de samenstelling van de werknemers van de verschillende sectoren en de input- outputtabel van België voor 2000 maakt geen onderscheid tussen bestedingen van gezinnen en zelfstandigen, waardoor het onmogelijk wordt een precieze berekening te maken. (Instituut voor de nationale rekeningen, 2003)

Algemeen wordt aangenomen dat de geïnduceerde effecten tussen de indirecte en directe inkomenseffecten gelegen zijn. Voor de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite wil dit dus zeggen, dat er een extra effect kan worden verwacht tussen 194.577,52 en 535.653,69 euro op jaarbasis. (De Brabander, 1998)

6. De investeringen

Om de Abdijsite* aan te sluiten aan het Vijvergebied* moeten er werken uitgevoerd worden. In dit geval gaat het over de bouw van een fietsbrug over het Albertkanaal en andere civiele werken, zoals het plaatsen van banken en vuilbakken en de aanleg van paden. Dit brengt een kost met zich mee die verantwoord moet worden aan de hand van inkomsten of meerwaarden, zoals in deze eindverhandeling worden omschreven.

Wat vaak vergeten wordt, is het feit dat deze kosten of uitgaven op hun beurt ook zorgen voor waardecreatie. In de eerste plaats stijgt de output van een aantal sectoren met het bedrag van de kosten. Slechts een deel van dit bedrag komt deze sectoren effectief ten goede, omdat zij een deel aan de overheid dienen af te staan. Wanneer we van dit deel van het bedrag ook nog eens de handelsmarge aftrekken, bekomen we de directe productie-effecten of het bedrag dat de investeerders bij hun leveranciers besteden. Een stijging in de productie van eender welke sector binnen de Belgische economie zorgt voor een stijging van het nationale inkomen. Dit resulteert in inkomenseffecten*. Deze berekenen we ook in dit hoofdstuk. Elke besteding in een bepaalde sector zal ook leiden tot aankopen in andere sectoren. Via de input- outputtabel* en de input- outputmultiplicatoren, berekend met de input- outputmethode* van Leontief, kunnen deze indirecte effecten* berekend worden. (Leontief, 1987)

De investeringen hebben dus net zoals de consumptieve bestedingen een positieve impact op de economie in haar geheel. Zowel de productie als het nationale inkomen zal stijgen. Er zijn echter enkele verschillen met de economische effecten van de consumptieve bestedingen*. In de eerste plaats zullen de investeringen en de bijhorende economische effecten slechts eenmalig zijn en niet op jaarbasis. Daarnaast zijn investeringen geen consumptie, maar worden zij direct aangewend om productie te realiseren. Dit zal uiteindelijk een groter effect op de economie veroorzaken. Maar zoals wij in hoofdstuk 3 over het onderzoeksontwerp al hebben aangehaald, is het moeilijk deze grotere impact te berekenen. Daarom werken we met dezelfde multiplicators en ratio's, wel op basis van andere sectoren, als deze gebruikt om de economische effecten van de consumptieve bestedingen te berekenen. We herhalen dat het hier dus om een minimale schatting gaat.

Er zijn verschillende opties om de toeristvriendelijke overbrugging van het Albertkanaal te verwezenlijken. De meest besproken is de bouw van een fietsbrug over het Albertkanaal. Daarom gaan we voor deze investering de economische effecten schatten.

De kostprijs van een fietsbrug over het Albertkanaal is niet precies te bepalen, aangezien een offerte teveel tijd en geld zou kosten. Om toch een idee te hebben van de kostprijs van deze werken, hebben we gegevens over een gelijkaardig project in Dilsen-Stokkem opgevraagd. Het gaat in dit geval over een fietsbrug over de Zuid-Willemsvaart te Lanklaar.

De gemeente Dilsen-Stokkem kon ons vertellen dat voor dit gehele project een bedrag van 2.215.197,63 euro werd geïnvesteerd. Dit is een goede indicatie van het bedrag dat nodig zal zijn voor de uitvoering van een identiek project nabij Herkenrode. In dit bedrag zijn zowel de bouwwerken voor de aanleg van de fietsbrug als de kosten voor het plaatsen van vuilbakken, banken en paden, begrepen.

We merken op dat, indien het uiteindelijke aanbestedingsbedrag afwijkt van ons voorbeeldbedrag, de economische effecten van de investeringen ook zullen afwijken. We geven daarom in paragraaf 3.3 duidelijke uitleg bij de verschillende stappen in de berekening, zodat lezers op basis van een nieuw investeringsbedrag nog steeds de economische effecten kunnen berekenen.

6.1 De directe effecten van de investeringen

We moeten het investeringsbedrag verdelen over verschillende sectoren om ze verder te gebruiken in onze economische waardeanalyse. We gebruiken de volgende verdeling: metaalverwerking 1,1%, informatica 3,54%, elektrotechnische installaties 9,9%, automobielandustrie en motoren 2,86%, houtindustrie 2,5% en gebouwen, wegen en waterbouwkundige werken 80,1%. Het investeringsbedrag per sector vindt u in tabel 6.1. (De Brabander, 1998)

Tabel 6.1: Het investeringsbedrag per sector

Sector	Investeringsbedrag(euro)
Metaalverwerking	24.431,54
Informatica	78.347,28
Elektrotechnische installaties	219.304,05
Automobielinindustrie en motoren	63.275,58
Houtindustrie	55.341,11
Gebouwen, wegen en waterbouwkundige werken	1.774.480,81
Totaal	2.215.197,63

(Eigen onderzoek) (De Brabander, 1998)

6.1.2 De directe productie-effecten van de investeringen

Tabel 6.1 geeft weer welk bedrag er door de investeerder in welke sector wordt uitgegeven. De Belgische sector zal echter niet dat volledige bedrag ontvangen. We moeten daarom de BTW en de invoer van dit bedrag aftrekken. Ook vertegenwoordigt de handelsmarge, die in het investeringsbedrag is inbegrepen, niet de verkochte productie voor de sector. Deze handelsmarge wordt dus ook afgetrokken. (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Tabel 6.2: De directe productie-effecten* van de investeringen

Sector	Directe productie-effecten(euro)
Metaalverwerking	13.995,93
Informatica	25.247,46
Elektrotechnische installaties	168.018,55
Automobielinindustrie en motoren	26.762,59
Houtindustrie	28.637,82
Gebouwen, wegen en waterbouwkundige werken	1.774.480,81
Totaal	2.037.143,16

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

In tabel 6.2 vindt u de investeringen per sector, met uitzuivering van BTW, handelsmarge en invoer. Dit worden de directe productie-effecten genoemd. Dit is de initiële stijging van de productie als gevolg van de investeringen die worden gedaan.

De directe productie-effecten bedragen in totaal 2.037.143,16 euro. Deze stijging wordt door de ogen van de producent bekeken en vertegenwoordigt de meerwaarde die deze gestegen productie voor hem betekent.

Aangezien de investeringen éénmalig zijn, zullen ook de economische effecten die eraan gekoppeld zijn, maar eenmalig voorkomen. In tegenstelling tot de economische effecten van de consumptieve bestedingen.

6.1.2 De directe inkomenseffecten van de investeringen

De gestegen productie, door het stijgen van de investeringen, zal een effect hebben op het nationale inkomen. De directe inkomenseffecten worden berekend door de directe productie-effecten te vermenigvuldigen met de ratio die de Netto Toegevoegde Waarde* in de output tegen basisprijzen vertegenwoordigt.

Tabel 6.3: De directe inkomenseffecten van de investeringen

Sector	Directe inkomenseffecten(euro)
Metaalverwerking	2.950,60
Informatica	6.241,54
Elektrotechnische installaties	63.503,89
Automobiellindustrie en motoren	4.148,93
Houtindustrie	5.574,74
Gebouwen, wegen en waterbouwkundige werken	1.170.178,48
Totaal	1.252.598,18

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Deze Netto Toegevoegde Waarde* bestaat uit: de beloning van de werknemers, het netto exploitatieoverschot, de overige belastingen en wordt verminderd met het bedrag van de overige subsidies. In tabel 6.3 zien we de directe inkomenseffecten per sector. In totaal zou het nationale inkomen dus direct en eenmalig stijgen met 1.252.598,18 euro als gevolg van de investeringen.

6.2 De indirecte effecten van de investeringen

Doordat de output of de productie van enkele sectoren gaat stijgen, zullen zij een grotere nood hebben aan input uit andere sectoren. De nood aan input uit elke sector voor het verkrijgen van een eenheid extra output in een sector zit vervat in de multiplicators die met de input-outputanalyse uit de input- outputtabel worden afgeleid.

6.2.1 De totale productie-effecten van de investeringen

Wanneer we de directe productie-effecten vermenigvuldigen met de productiemultiplicators* in bijlage IX verkrijgen we de totale productie-effecten van de investeringen in tabel 6.4. De totale productie-effecten van de investeringen bedragen eenmalig 3.331.826,52 euro.

Tabel 6.4: De totale productie-effecten van de investeringen

Sector	Totale productie-effecten (euro)
Metaalverwerking	18.614,59
Informatica	34.084,07
Elektrotechnische installaties	226.825,04
Automobielinindustrie en motoren	30.509,35
Houtindustrie	40.665,70
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	2.981.127,76
Totaal	3.331.826,52

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

6.2.2 De indirecte productie-effecten van de investeringen

Om de indirecte productie-effecten te verkrijgen, trekken we de directe productie-effecten van de totale productie-effecten af. Tabel 6.5 geeft de indirecte productie-effecten van de investeringen per sector.

Tabel 6.5: De indirecte productie-effecten van de investeringen

Sector	Indirecte productie-effecten(euro)
Metaalverwerking	4.618,66
Informatica	8.836,61
Elektrotechnische installaties	58.806,49
Automobiellindustrie en motoren	3.746,76
Houtindustrie	12.027,88
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	1.206.646,95
Totaal	1.294.683,36

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

De indirecte productie-effecten bedragen 1.294.683,36 euro. Het gaat hier om een eenmalig effect dat zich in de gehele provincie Limburg zal voordoen.

6.2.3 De totale inkomenseffecten van de investeringen

We berekenen de totale inkomenseffecten door de directe inkomenseffecten te vermenigvuldigen met de inkomensmultiplicators* uit bijlage X. We bekomen totale inkomenseffecten ter waarde van 1.694.384,54 euro. Deze kan u aflezen in tabel 6.7.

Tabel 6.6: De totale inkomenseffecten van de investeringen

Sector	Totale inkomenseffecten(euro)
Metaalverwerking	4.898,00
Informatica	7.739,51
Elektrotechnische installaties	78.744,82
Automobielandustrie en motoren	4.646,80
Houtindustrie	6.912,68
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	1.591.442,73
Totaal	1.694.384,54

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

6.2.4 De indirecte inkomenseffecten van de investeringen

Ook hier maken we een opsplitsing tussen directe en indirecte effecten*. De indirecte inkomenseffecten per sector kan u vinden in tabel 6.6 en bedragen 441.786,36 euro.

Tabel 6.7: De indirecte inkomenseffecten van de investeringen

Sector	Indirecte inkomenseffecten(euro)
Metaalverwerking	947,40
Informatica	1.497,97
Elektrotechnische installaties	15.240,93
Automobielandustrie en motoren	497,87
Houtindustrie	1.337,94
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	421.264,25
Totaal	441.786,36

(eigen onderzoek) (Alofs., 2005)

7. De impact op de werkgelegenheid

Naast de economische effecten uit de voorbije hoofdstukken zal een investering in dit project ook een impact hebben op de werkgelegenheid. Meer bezoekers en consumptieve bestedingen* betekenen namelijk dat er meer werk en meer middelen om werknemers te betalen, beschikbaar zijn. Ook het investeringsbedrag zelf zal een impact hebben op de werkgelegenheid.

Aangezien Herkenrode nog niet op volle toeren draait, is het moeilijk te bepalen hoeveel werknemers uiteindelijk tewerkgesteld zullen worden op de Abdijsite*. Het secretariaat Herkenrode heeft wat dat betreft ook weinig gegevens. Op basis van hun schatting proberen we toch een goed beeld te verkrijgen van het aantal werknemers dat na de realisatie van de aansluiting van het Vijvergebied* aan de Abdijsite tewerkgesteld zal worden in Herkenrode.

In de sectoren waarin de bezoekers hun geld spenderen, zal een werkgelegenheidseffect plaatsvinden. Dit effect kan berekend worden aan de hand van de verhoudingen tussen werkgelegenheid en de output tegen basisprijzen per sector in de input- outputtabel*. Hetzelfde geldt voor de werkgelegenheidseffecten* van de investeringen. (bijlage IV en VII) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

De doorwerking van deze investeringen en consumptieve bestedingen naar andere sectoren zal ook werkgelegenheid creëren. Dit zijn de indirecte werkgelegenheidseffecten. Deze worden berekend op basis van de werkgelegenheidsmultiplicators, verkregen uit de input-outputtabel* voor Limburg (bijlage XI).

7.1 De tewerkstelling op de Abdijsite

Het is moeilijk te schatten hoeveel werknemers er uiteindelijk op Herkenrode tewerkgesteld zullen worden. Dit komt doordat dit afhangt van: het secretariaat Herkenrode, de toeristische dienst van Hasselt en de mensen die de horecazaak, die op de Abdijsite wordt ondergebracht, gaan uitbaten. Ook zal het aantal tewerkgestelde mensen variëren met het aantal bezoekers en de seizoenen.

Wim Van Lishout schat dat er met de aansluiting van Herkenrode aan het Vijvergebied* en na de volledige uitvoer van de renovatiewerken ongeveer 20 tot 25 mensen tewerkgesteld zullen zijn op de Abdijsite. Op dit moment zijn er 10 mensen tewerkgesteld door het secretariaat Herkenrode. Dit betekende een loonlast van 200.849,84 euro in 2007 (bijlage I). (dixit Wim Van Lishout)

De stijging van de werkgelegenheid op de Abdijsite naar aanleiding van het aansluitingsproject* is in de volgende paragrafen geïntegreerd. Aangezien de consumptieve bestedingen deels op de Abdijsite plaatsvinden, zal een deel van de toegenomen werkgelegenheid uit de volgende paragraaf terug te vinden zijn op de Abdijsite. Er is geen groot verschil tussen de economische waarde van een werknemer die op de Abdijsite tewerkgesteld is en een werknemer die elders tewerkgesteld is in dezelfde sector. Voor het doel van deze eindverhandeling is de locatie van de werkgelegenheid dus irrelevant.

7.2 De directe werkgelegenheidseffecten

De directe werkgelegenheidseffecten kunnen we omschrijven als de stijging van de werkgelegenheid in een bepaalde sector, naar aanleiding van een directe uitgave door investeerders of bezoekers, in deze sector. Ze worden dan ook berekend op basis van de directe productie-effecten* en de werkgelegenheidscijfers per sector. We vinden deze gegevens terug in bijlagen IV en VII. Een uitgebreide bespreking van onze werkwijze kwam reeds aan bod in paragraaf 3.4. (Instituut voor de nationale rekeningen, 2003)

7.2.1 De directe werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen

In hoofdstuk 4 over de consumptieve bestedingen hebben we gemeten dat de consumptieve bestedingen met 1.170.597 euro zullen stijgen. Om de directe werkgelegenheidsimpact per sector te berekenen, moeten we deze bestedingen verdelen over de verschillende sectoren en aanpassen voor handelsmarge, BTW en invoer. Tabel 5.2 bevat de directe productie-effecten die aan de basis van deze berekeningen liggen. De directe werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen vindt u in tabel 5.1. Hoe deze verkregen worden leest u in hoofdstuk 3 over het onderzoeksontwerp.

Tabel 7.1: De directe werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse permanente werkplaatsen

Sector	Directe werkgelegenheidseffecten
Landbouw	0,00423561
Productie van aardolie	0,00206613
Elektrotechnische installaties	6,566E-05
Vlees en vleeswaren	0,00268737
Melk en melkproducten	0,00073292
Andere voedingsmiddelen	0,00293167
Dranken	0,00097722
Tabaksproducten	0,00023413
Kledij	0,04841129
Leder en schoeisel	0,00454386
Papier en uitgeverij	0,07001651
Overige be- en verwerkende industrie	0,00376047
Horeca	4,48397773
Spoorwegen en transport	0,08418055
Vervoer over de weg	0,14677634
Vervoer verwante activiteiten	0,02162266
Allerlei diensten	0,20073928
Algemene overheidsdiensten	11,2444818
Totaal	16,3224412

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

Direct zullen er ongeveer 16 extra voltijdse werknemers tewerkgesteld worden in de sectoren waar de consumptieve bestedingen zullen plaatsvinden. De sectoren horeca en algemene overheidsdiensten zullen de grootste stijging kennen. Dit komt doordat het grootste deel van de consumptieve bestedingen in deze twee sectoren gependend zal worden. Deze twee sectoren zijn zeer arbeidsintensief, wat ook voor een deel de hoge cijfers verklaart.

We willen benadrukken dat de consumptieve bestedingen berekend zijn op jaarbasis. Dit wil dus zeggen dat het over permanente werkplaatsen gaat en niet over een eenmalige stijging van

de werkgelegenheid. Omdat de directe werkgelegenheidseffecten berekend zijn op basis van de gestegen consumptieve bestedingen zijn deze effecten ook volledig toe te schrijven aan de aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied. Zij zullen plaatsvinden op de locaties die in direct contact staan met de bezoekers. Deze locatie valt grotendeels samen met de driehoek Bolderberg(Heusden-Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt) die wij in hoofdstuk 2 hebben besproken.

7.2.2 De directe werkgelegenheidseffecten van de investeringen

Ook de investeringen zorgen direct voor extra werkgelegenheid. Zo zullen er bijkomende werkplaatsen voortvloeien uit het bedrag dat wordt geïnvesteerd om de aansluiting tussen de Abdijsite en het Vijvergebied mogelijk te maken. De directe werkgelegenheidseffecten naar aanleiding van de investeringen vindt u in tabel 7.2.

Tabel 7.2: De directe werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen

Sector	Directe werkgelegenheidseffecten
Metaalverwerking	0,0371796
Informatica	0,1508046
Elektrotechnische installaties	0,0116881
Automobiellindustrie en motoren	0,1321519
Houtindustrie	0,1692030
Gebouwen, wegen en waterbouwkundige werken	11,4851567
Totaal	11,9861839

(eigen onderzoek) (Instituut voor de nationale rekeningen, 2004)

In totaal worden er dus ongeveer 12 voltijdse arbeidsplaatsen gecreëerd in de sectoren, waarin de investeringen direct plaatsvinden, het grootste deel in de sector van de gebouwen, wegen en waterbouwwerken. Dit komt door een het feit dat een groot deel van de investeringen plaatsvindt in deze sector.

We merken op dat de investeringen een eenmalig effect zullen hebben op de werkgelegenheid. We kunnen deze bijkomende werkgelegenheid dus niet als permanent beschouwen.

7.3 De indirecte werkgelegenheidseffecten

Zowel in hoofdstuk 6 over de investeringen als in het hoofdstuk 5 over de economische effecten van de consumptieve bestedingen hebben we gezien dat de bedragen, die de sectoren ontvangen, gedeeltelijk in andere sectoren wordt gespendeerd. Dit voor het verkrijgen van input, die nodig is om de uiteindelijk toegenomen productie te verwezenlijken. De indirecte werkgelegenheidseffecten zijn het gevolg van deze gestegen productie in toeleveringssectoren. Ze worden berekend door gebruik te maken van de inkomensmultiplicators* (bijlage X). Deze zijn afgeleid uit de regionale input- outputtabel van Limburg voor het jaar 2000. (Alofs, 2005)

7.3.1 De indirecte werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen

In tabel 7.3 vinden we de indirecte werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen. Er worden, indirect, nog eens ongeveer 5 extra voltijdse werkplaatsen gecreëerd door de consumptieve bestedingen.

Deze werkgelegenheid zal terug te vinden zijn bij de toeleveranciers van de bedrijven of sectoren die met de bezoekers in contact komen en waarin de bezoekers geld besteden. Dit effect zal zich op provinciaal niveau afspelen, aangezien het gebaseerd is op de regionale werkgelegenheidsmultiplicators voor Limburg.

Omdat de indirecte werkgelegenheidseffecten onrechtstreeks het gevolg zijn van de gestegen consumptieve bestedingen die op jaarbasis berekend zijn, betreft het hier permanente werkplaatsen.

Tabel 7.3: De indirecte werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse permanente werkplaatsen

Sector	Indirecte werkgelegenheidseffecten
Landbouw	0,0021178
Productie van aardolie	0,000165
Elektrotechnische installaties	1,51E-05
Vlees en vleeswaren	0,0028217
Melk en melkproducten	0,0007696
Andere voedingsmiddelen	0,0030783
Dranken	0,0010261
Tabaksproducten	0,0002458
Kledij	0,0082299
Leder en schoeisel	0
Papier en uitgeverij	0,0329077
Overige be- en verwerkende industrie	0,0003760
Horeca	0,5829171
Spoorwegen en transport	0,0900732
Vervoer over de weg	0,1570507
Vervoer verwante activiteiten	0,0231362
Allerlei diensten	0,7909128
Algemene overheidsdiensten	3,5982342
Totaal	5,2940776

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

7.3.2 De indirecte werkgelegenheidseffecten van de investeringen

Ook de investeringen zullen een indirect werkgelegenheidseffect veroorzaken. In tabel 7.4 vindt u de indirecte werkgelegenheidseffecten per sector.

Tabel 7.4: De indirecte werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen

Sector	Indirecte Werkgelegenheidseffecten
Metaalverwerking	0,0275129
Informatica	0,0346851
Elektrotechnische installaties	0,0026883
Automobielinindustrie en motoren	0,0171798
Houtindustrie	0,0338406
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	3,6752501
Totaal	3,7911567

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

Indirect zouden er nog eens ongeveer vier tijdelijke werkplaatsen gecreëerd worden. Deze zullen terug te vinden zijn bij de toeleveranciers van de bedrijven die de investeringsbeslissing mogen uitvoeren.

7.4 De totale werkgelegenheidseffecten

Wanneer we het totaal van al deze werkgelegenheidseffecten bekijken in tabellen 7.5 en 7.6, krijgen we een globaal idee van het effect dat de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite zal hebben op de werkgelegenheid.

Door de consumptieve bestedingen zullen ongeveer 21 permanente, voltijdse werkplaatsen worden gecreëerd. Hiervan zijn er 16 direct een gevolg van de gestegen consumptieve bestedingen. Deze zullen terug te vinden zijn binnen de driehoek Bolderberg(Heusden-Zolder)-Zonhoven-Herkenrode(Hasselt). De 5 werkplaatsen die indirect worden gecreëerd door de consumptieve bestedingen ontstaan bij de leveranciers van zaken die in contact staan met de bezoekers.

Tabel 7.5: De totale werkgelegenheidseffecten van de consumptieve bestedingen in voltijdse permanente werkplaatsen

Sector	Totale werkgelegenheidseffecten
Landbouw	0,0063534
Productie van aardolie	0,0022314
Elektrotechnische installaties	8,08E-05
Vlees en vleeswaren	0,0055091
Melk en melkproducten	0,0015025
Andere voedingsmiddelen	0,0060099
Dranken	0,0020031
Tabaksproducten	0,0004800
Kledij	0,0566412
Leder en schoeisel	0,0045439
Papier en uitgeverij	0,1029243
Overige be- en verwerkende industrie	0,0041365
Horeca	5,0668948
Spoorwegen en transport	0,1742537
Vervoer over de weg	0,3038270
Vervoer verwante activiteiten	0,0447589
Allerlei diensten	0,9916521
Algemene overheidssdiensten	14,8427160
Totaal	21,6165188

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

In tabel 7.6 ziet u dat de investeringen in totaal ongeveer 16 voltijdse werkplaatsen zullen creëren. Deze zijn niet permanent. De 12 werkplaatsen die een direct gevolg zijn van deze investeringen zullen teruggevonden worden bij de bedrijven die het aansluitingsproject mogen uitvoeren. De 4 werkplaatsen die indirect worden gecreëerd zullen binnen Limburg terug te vinden zijn in de sectoren die input leveren aan de bedrijven die het aansluitingsproject mogen uitvoeren.

Tabel 7.6: De totale werkgelegenheidseffecten van de investeringen in voltijdse werkplaatsen

Sector	Totale werkgelegenheidseffecten
Metaalverwerking	0,0646925
Informatica	0,1854897
Elektrotechnische installaties	0,0143764
Automobiellndustrie en motoren	0,1493316
Houtindustrie	0,2030436
Gebouwen, wegen en waterbouwwerken	15,1604068
Totaal	15,7773406

(eigen onderzoek) (Alofs, 2005)

8. Het belang van imago voor het aansluitingsproject

Imagovorming is zeer belangrijk in het moderne toerisme. Elke regio die serieus begaan is met haar inkomend toerisme houdt rekening met haar imago. In dit hoofdstuk bespreken we het economische belang van imago voor een toeristische regio. We bespreken ook de beoogde imago's van de regio's Vlaanderen, Limburg en Hasselt in grote lijnen.

Voor het aansluitingsproject*, tussen de Abdijsite* en het Vijvergebied*, is het imago van de relevante regio's van groot belang. In de eerste plaats omdat het imago van een regio grotendeels bepaalt welk soort toeristen er naar de regio reizen en dus ook op welk soort toeristen de verschillende attracties moeten focussen. In de tweede plaats, omdat de beleidsmakers binnen het regionale toerisme eerder projecten gaan steunen die nauw aansluiten bij het imago van hun regio. Daarom proberen we telkens het project te plaatsen binnen het imago van de regio.

8.1 Het belang van imago voor een toeristische regio

8.1.1 Het toeristische imago van een regio

Een imago van een product, dienst, of in ons geval een toeristische regio, bevat alle ideeën, beelden en indrukken die mensen ermee associëren. Het imago is dus niet het fysieke object, maar geeft er een extra dimensie aan. Dit heeft tot gevolg dat mensen een verschil zien tussen producten of diensten, terwijl ze eigenlijk identiek zijn. (Mahoney en Warnell, 1987)

Een goed imago voldoet aan de volgende vereisten:

- Eenduidige boodschap.
- Onderscheidende boodschap, om verwarring met de concurrentie tegen te gaan.
- Emotionele boodschap, om de consument te raken.

(Kotler, 2004)

8.1.2 Imagovorming in de toeristische sector

In de toeristische sector zijn succesvolle imagovorming en marketing moeilijker te implementeren dan in andere sectoren. Dit komt doordat de ervaring, die een vakantie of uitstap met zich meebrengt, een subjectief gegeven is. Ook is deze ervaring niet tastbaar. Dit heeft als gevolg dat het zeer moeilijk is aan kwaliteitscontrole te doen en dat het zeer moeilijk is voor de klanten ervaringen onderling te vergelijken. Daarenboven moet de toerist zich in deze sector verplaatsen naar het product. Dit betekent dat reizen een groot deel van de tijd en het geld, dat aan toerisme besteed wordt, opsloopt. De ervaring die een toeristische uitstap aan een bezoeker geeft, hangt af van zeer veel verschillende factoren. Accommodatie, transport, eten, drinken, de mogelijkheid tot winkelen en nog vele andere factoren zullen de ervaring van de bezoeker bepalen. Deze kunnen onmogelijk allemaal door de beleidsmakers beïnvloed worden. Hierdoor wordt het dus wederom moeilijker om het imago te sturen. (Mahoney en Warnell, 1987)

Toch is het zeer belangrijk dat een toeristische regio zich probeert te onderscheiden door middel van imagovorming en marketing. Het aantal regio's dat bezig is met zijn toeristische imago stijgt dan ook zienderogen. (Munsters, 2008, p68-76)

8.1.3 Het belang van imagovorming

De belangrijkste reden voor imagovorming is het aantrekken van meer bezoekers. Door aan marketing te doen is het mogelijk het profiel en de motivaties van bezoekers te achterhalen. Wanneer het imago hieraan is aangepast, zal dit leiden tot een gestegen aantal bezoekers en dus, in de meeste gevallen, een gestegen omzet. Dit komt doordat het product of de toeristische regio voor de consument herkenbaar is en dus meer tot de verbeelding zal spreken. (Dimitroff, 1991)

Een tweede reden waarom er in de toeristische sector meer en meer rekening wordt gehouden met het imago is het feit dat het moeilijk te veranderen is. Eens een bepaald imago geassocieerd wordt met de toeristische regio, zal dit dus niet zomaar veranderd kunnen worden. Dit komt doordat mensen selectief de prikkels die het bestaande imago ondersteunen,

zullen uitkiezen en andere prikkels negeren, waardoor het beeld, of het imago, niet veel zal veranderen. (Kotler, 2004) (dixit Veerle Bijmens)

Ook het feit dat de toeristische sector het zeer goed doet de laatste tijd, is voor veel regio's een impuls om in imagovorming te investeren, simpelweg omdat het belang van toerisme voor vele regio's vergroot. Enerzijds zal door deze gestegen aandacht meer en meer aan marketing en imagovorming gedacht worden. Anderzijds is de gestegen concurrentie onder de verschillende regio's ook een aanzet om zich te diversifiëren door middel van imagovorming. (FOD economie, 2000)

8.2 Het toeristische imago van Vlaanderen

Vlaanderen heeft het imago een cultuurbestemming te zijn. Daarnaast worden in de beleidsnota voor 2004-2009 van minister van cultuur, Geert Bourgeois, aangehaald dat ook het internationale karakter en de gastronomische kwaliteiten deel moeten uitmaken van het kwaliteitsmerk Vlaanderen. Dit zijn de speerpunten van de Vlaamse toeristische beleidsmakers voor de komende jaren. Het marketing- en productbeleid zijn dan ook rond deze punten georiënteerd. Vooral de densiteit van Vlaamse steden met een cultureel patrimonium wordt naar voor geschoven. Dit worden ook wel de kunststeden genoemd. (Bourgeois, 2004)

Deze bovenvermelde troeven vormen meestal de motivatie voor een bezoek aan Vlaanderen. Het doel van de Vlaamse beleidsmakers is deze troeven te bundelen in een merk of een imago en dit in het buiten- en binnenland aan te prijzen.

Vooral mensen uit onze directe buurlanden zorgen voor een groot deel van het rendement in de toeristische sector. Daarnaast is ook het binnenlandse toerisme zeer belangrijk voor Vlaanderen en Brussel. In de toekomst wil de Vlaamse overheid ook toeristen uit de toeristische 'ontwikkelings' landen* naar Vlaanderen lokken met doelgerichte campagnes.

De toeristen in Vlaanderen zijn grotendeels cultuurtoeristen die naar Vlaanderen komen om een bezoek te brengen aan onze cultuursteden. Ook het kusttoerisme is zeer belangrijk, maar

is voor de internationale toerist niet zo interessant. (Munsters, 2008, p77) (Boerjan en Kochanck, 1994)

Omwille van de gestegen interesse in cultuur en historiek is de kwalitatief sterke stedenvakantie zeer populair in Vlaanderen. Hiertoe behoren vooral de bezoeken aan onze kunststeden. Deze vakanties zijn meestal niet van lange duur, maar vinden wel veel frequenter plaats.

Daarnaast is Vlaanderen ook ideaal voor een zachte recreatievakantie. Tijdens dit soort vakantie wordt er gefietst, gewandeld en gegolfd. Ook kustvakanties zijn populair bij de binnenlandse toeristen en de toeristen uit de directe buurlanden.

De Abdijsite van Herkenrode is, en zal in de toekomst nog meer, een kwalitatieve cultuurbestemming zijn. Aangezien de toerist in Vlaanderen vooral geïnteresseerd is in cultuur kan dit leiden tot een bezoek. Het feit dat de Abdijsite niet gelegen is in een van de kunststeden kan wel een spelbreker zijn. Door het niet zo internationale karakter van het toerisme in Vlaanderen, zouden toeristen tijdens één van hun kortere vakanties misschien toch opteren voor een bezoek aan de Abdijsite*.

Het Vijvergebied leent zich ideaal voor wandel- en fietstochten. Dit kan voor de zachte recreatievakantieganger zeer interessant zijn. Doordat het grootste deel van de toeristen in Vlaanderen uit het binnenland en de directe buurlanden komt, landen die zeer dichtbevolkt zijn, kan het natuurgebied altijd rekenen op bezoekers die op zoek zijn naar rust en natuur. Door de aansluiting wordt de mogelijkheid gecreëerd om de twee types vakanties te combineren.

We concluderen dat, ondanks het feit dat Herkenrode niet in de buurt van een kunststad gelegen is, het project zeer goed aansluit op het imago dat de regio Vlaanderen nastreeft. Het project maakt een combinatie van cultuur en zachte recreatie mogelijk. Wat voor een groot deel van de bezoekers ook de motivatie voor een bezoek aan Vlaanderen vormt.

8.3 Het toeristische imago van Limburg

In een publicatie van Droogmans(2007), medewerker data-analyse en marktonderzoek bij Toerisme Limburg, staat dat Limburg, als toeristische regio, een imago of merk aangemeten moet worden met de volgende eigenschappen:

- Jong
- Verassend
- Ecologisch
- Onverwacht
- ...?

In dezelfde publicatie van Droogmans(2007) worden de verschillende regio's binnen Limburg geanalyseerd. De etalageproducten van de verschillende regio's binnen Limburg zijn de volgende:

Voor De Limburgse Kempen:	- Bier en kaas- Kindvriendelijk- Ruitterregio
Voor het Maasland:	- Natuurregio- Fietsen- Maaslandse dorpjes- Watersport- Grensoverschrijdend
Voor de Voerstreek:	- Wandelen- Authentiek- Landelijk
Voor Haspengouw:	- Kastelen- Fruit- Oudste verleden.

Ook Hasselt speelt een belangrijke rol in het Limburgse toerisme, maar daarover meer in de volgende paragraaf.

Hoewel er wel verschillen zijn onder de verschillende regio's ligt de nadruk toch op het ecologische en het zachte of trage toerisme. Deze twee gaan dan ook hand in hand in Limburg, dat over de grootste oppervlakte aan bos beschikt van alle Vlaamse provincies. Daarnaast verleent het terrein in Limburg zich perfect voor fiets- en wandeltochten. De provincie Limburg is dan ook bekend om zijn fietstoerisme. Doorheen de hele provincie loopt een fietsrouten netwerk met een uitstekende infrastructuur. In het Zuiden van Limburg ligt Haspengouw. Deze regio wordt, onder andere met de televisieserie Katarakt, vooral gepromoot als landschapsbestemming. (Droogmans, 2007)

De promotie van Limburg gebeurt in het binnenland en de directe buurlanden in samenwerking met Toerisme Limburg. Hier worden geen middelen gespaard. Voor Limburg is toerisme dé sector van de toekomst. (dixit Veerle Bijmens)

De aansluiting tussen de Abdijsite* en het Vijvergebied kan een oplossing bieden voor de vele fietsers, wandelaars en ruiters die op dit moment geen autoloze aansluiting vinden tussen de Limburgse Kempen in het noorden en Haspengouw in het zuiden. Dit zou een belangrijke schakel kunnen zijn in het fietsrouten netwerk dat Limburg zo aantrekkelijk maakt voor fietsers.

De Abdijsite* kan door zijn historische en culturele waarde een goede afwisseling vormen voor de vele ecologische toeristen die Limburg al rijk is. Door de aansluiting zullen zij geen te grote of fietsonvriendelijke omwegen moeten maken om er te passeren. Althans voor degenen die van de Limburgse Kempen komen.

Het toeristische imago van Limburg sluit dus, net zoals dat van Vlaanderen, nauw aan met het project dat de basis van dit werk vormt. Al is cultuur binnen Limburg niet zo een grote motivatiefactor voor bezoekers, het uitzicht van de Abdijsite en ook de kruidentuin zullen natuurliefhebbers zeker niet onberoerd laten. De fiets- en wandelvriendelijke verbinding tussen het Vijvergebied en de Abdijsite zal ook de vele trage toeristen die Limburg aantrekt, weten te bekoren.

8.4 Het toeristische imago van Hasselt

Hasselt is binnen Limburg de enige locatie die zich echt leent tot wat een short-city break* wordt genoemd. Dit zijn vakanties die een combinatie van shoppen, cultuur en gastronomie bundelen. De stad doet dan ook de nodige inspanningen om zich op deze drie gebieden te profileren. We merken op dat het hier vaak over verblijven van enkele dagen gaat. De toeristische dienst van Hasselt heeft een studie laten uitvoeren die de sterktes van de stad beschrijft:

- Kleine, bewandelbare en stedelijke stadskern
- Verschillende bezienswaardigheden in de stadskern
- Vierde handelsstad van België
- Gevarieerd horeca-aanbod, aangename pleinen en terrassen
- Ruim cultureel aanbod
- Ruim aanbod aan evenementen, diverse activiteiten en manifestaties
- Aanbod voor kleine en middelgrote MICE*-activiteiten
- Natuurlijk buitengebied

(WES, 2008, p.3)

De geografische markten met de hoogste prioriteit voor het Hasselts toerisme zijn de euregio Maas-Rijn, Vlaams-Brabant, Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Nederlands-Limburg en Nederlands-Noord-Brabant.(WES, 2008, p. 21)

De doelgroepen die vooral beoogd worden, zijn binnen de verschillende leeftijdscategorieën aangeduid:

35 jaar en jonger: - Bezoeker evenementen, optredens en activiteiten
 - Groep vriendinnen/vrienden

36-50 jaar: -Bezoekers evenementen, optredens en activiteiten
 - Gezin met kinderen tot 12 jaar
 - Groep dames/vriendinnen
 - Klassieke dagtoerist
 - Streekbezoekers, wandelaars en fietsers

51 jaar en ouder: - Bezoeker evenementen, optredens en activiteiten

- Grootouders met kinderen tot 12 jaar
- Groep dames/vriendinnen
- Klassieke stadstoerist
- Streekbezoeker, wandelaar of fietser

Al ligt de focus van de toeristische dienst van Hasselt vooral op het stadstoerisme, toch zien we dat vele van de doelgroepen geïnteresseerd zijn in cultuur en sommige in natuur. Het feit dat Herkenrode op een boogscheut van het centrum van Hasselt ligt, geeft zeker een extra culturele impuls aan de stad. De aansluiting met het Vijvergebied zou de toegang tot de stad van mensen die van de natuur houden, moeten vergemakkelijken. (WES, 2008, p.23)

Via Herkenrode zou de stad ook een bijkomende aansluiting met de Limburgse Kempen kunnen realiseren en zo toegankelijker worden voor de fietstoeristen uit het noorden. Er zijn al plannen voor de aanleg van een fiets- en wandelpad tussen Herkenrode en het centrum van Hasselt. Door middel van het aansluitingsproject tussen de Abdijsite* en het Vijvergebied zou deze route kunnen doorgetrokken worden en niet bruusk eindigen in Herkenrode. (dixit Veerle Bijmens)

We merken dat Herkenrode in combinatie met het Vijvergebied een sterke combinatie zou zijn die door vele van de Hasseltse toeristische doelgroepen geapprecieerd zou moeten worden. Indien er een goede fiets- en wandelvriendelijke verbinding komt tussen het stadscentrum en Herkenrode zou een goede wisselwerking kunnen ontstaan. De aansluiting van de Abdijsite aan het Vijvergebied zou voor de Hasseltse toeristen die reeds een bezoek aan Herkenrode ambiëren ook de mogelijkheid bieden om van de natuur te gaan genieten in het Vijvergebied. Al zijn de citytoeristen niet in de eerste plaats geïnteresseerd in natuur, toch zou dit aan bezoekers de zeldzame combinatie van natuur en stadstoerisme kunnen aanbieden.

9. Kwalitatieve waarden van de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode

De grootste voordelen of waarden die gecreëerd worden door een project als de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode zijn niet in geld waarneembaar. Dit zijn de kwalitatieve waarden die cultuur en natuur kunnen bieden aan een groot deel van de bevolking en de bezoekers. Deze waarden moeten dan ook zeker in rekening worden gebracht wanneer er een investeringsbeslissing wordt genomen. Hoe groot de invloed van de exploitatie van cultureel erfgoed of natuurgebied op het toerisme en de horeca ook is, in sommige gevallen is ze niet rendabel. In dit hoofdstuk gaan we de rendabiliteit even aan de kant schuiven en ons concentreren op de sociale en psychologische waarden van cultureel erfgoed, natuurgebied en de combinatie van beide. Ook gaan we af en toe de kwalitatieve waarden van het Vijvergebied Midden-Limburg en de Abdijsite van Herkenrode benadrukken.

9.1 Kwalitatieve waarden van het culturele erfgoed

Onder Cultureel erfgoed kan men verstaan: alle goederen die zo belangrijk zijn dat hun behoud een zaak van algemeen belang is. Maar waarom zijn deze goederen dan zo belangrijk dat ze bewaard moeten worden? (De schrijver en Dillemans, 1992)

Een antwoord op deze vraag kan gedeeltelijk gegeven worden door de nieuwsgierigheid van de mens. Sinds mensenheugenis is de mens op zoek naar antwoorden op de vraag: “Waar komen wij vandaan?” Om de antwoorden op deze vraag te vinden en ook te onthouden is het behoud van cultureel erfgoed van groot belang. Hier ligt ook de focus van UNESCO bij het selecteren van het werelderfgoed. De UNESCO - erfgoedsites moeten voldoen aan één van de volgende criteria:

- *“Het vertegenwoordigt een meesterwerk van een creatief menselijk genie.”*
- *“Het stelt een belangrijke interactie van menselijke waarden ten toon, gedurende een tijdsperiode of binnen een cultureel gedeelte van de wereld, voor ontwikkelingen in architectuur of technologie, monumentale kunsten, stadsontwerp of landschapsinrichting.”*

- *“Het draagt een unieke of op zijn minste een exceptionele getuigenis van een culturele traditie of een samenleving, welke nog voortleeft of is verdwenen.”*
- *“Het is een bijzonder voorbeeld van een type gebouw of architectonische of technologische samenstelling van een landschap, welke significante stappen in de menselijke geschiedenis voorstelt.”*
- *“Het is een bijzonder voorbeeld van een traditionele menselijke bewoning of landgebruik, welke een cultuur (of culturen) vertegenwoordigt. Bijzonder wanneer het kwetsbaar is geworden ten gevolge van onomkeerbare veranderingen.”*
- *“Het is direct of zijdelings geassocieerd met gebeurtenissen of levende tradities, met ideeën, of geloof, met artistieke en literaire werken of bijzonder universele betekenis (de commissie beschouwt dit criterium alleen toepasbaar in bijzondere omstandigheden en alleen in verbinding met een ander cultureel of natuurlijk criterium op de lijst).”*

(UNESCO, 1972)

We zien dat bij de selectie van cultureel erfgoed de nadruk ligt op het belang van de sites in de geschiedenis van de mensheid en bij het ontstaan ervan. De abdij van Herkenrode is zeker een belangrijke bouwsteen uit de geschiedenis van Limburg en herinnert ons aan het verleden ten tijde van het Graafschap Loon en het Prinsbisdom Luik. De Abdij had toen een zeer invloedrijke functie in de regio met tienden en patronaatsrechten in diverse Limburgse gemeenten. (www.werelderfgoed.nl)

Bert Musschenga, hoogleraar wijsgerige ethiek aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, ziet deze angst voor het verdwijnen van ons verleden niet als belangrijkste reden voor het behoud van cultureel erfgoed. Omdat het verdwijnen van een cultuur als oorzaak heeft dat zij niet is aangepast aan de evolutie van de tijd. Hij wijst erop dat eerder de intrinsieke waarde die ons cultureel erfgoed ons biedt, de belangrijkste reden is voor het behoud ervan. Deze intrinsieke waarde zit in de zeldzaamheid van culturele erfgoederen. Je kunt het vergelijken met het verdwijnen van zeldzame dier- of plantensoorten. De gebouwen die nu te zien zijn op de Abdij van Herkenrode dateren uit de 16^e-18^e eeuw na Christus. Elke bezoeker zal het erover eens zijn dat dit een indruk nalaat die niet elders te genieten is. Door de restauratie van zowel de gebouwen als het landschap kan de site de bezoeker laten inleven in de glorie dagen van de abdij. Een unicum in Limburg en daarbuiten. (www.blaise-pascal.nl)

Daarnaast is er natuurlijk de recreatieve waarde van ons cultureel erfgoed. Het biedt de ideale mogelijkheid om te ontspannen en toch iets bij te leren. Veel mensen vinden ook dat cultureel erfgoed een verrijking is voor hun woonomgeving. Zij willen dat er iets te zien of te bezoeken is in de buurt. Cultureel erfgoed wordt dan ook vaak gebruikt als locatie voor evenementen of tentoonstellingen. Zo ook de Abdijsite van Herkenrode, waar jaarlijks talrijke evenementen plaatsvinden. Zowel lezingen, festivals, erfgoeddagen en recepties vinden plaats op de nog niet eens volledig gerenoveerde Abdijsite*. In de toekomst wordt er op de Abdijsite ook een archeologische veld ontwikkeld en een permanente tentoonstelling aangeboden. Samen met de kruidentuin, die nu al te bezichtigen is, biedt dit een brede waaier aan mogelijkheden om aan “traag toerisme”* te doen. Juist dit “traag toerisme” zit door de vergrijzing in de lift en biedt mooie vooruitzichten voor de toekomst. (dixit Wim Van Lishout)

9.2 De kwalitatieve waarden van een natuurgebied

In een regio die meer en meer verstedelijkt raakt, is het behoud van natuurgebied een belangrijke zorg van overheid en inwoners. Mensen vinden het belangrijk dat er in de nabijheid van hun woning wat “groen” aanwezig is. In dit opzicht heeft Limburg een voortrekkersrol in Vlaanderen. Waar komt deze behoefte aan “groen” bij vele mensen vandaan en zijn er nog andere voordelen verbonden aan de aanwezigheid van natuurgebied in een bepaalde regio?

In de eerste plaats zoeken mensen vaak natuurgebieden op om te ontspannen en te ontsnappen uit het dagelijkse drukke leven. Voor deze mensen is de belangrijkste eigenschap van een natuurgebied de rust die het uitstraalt. Het Vijvergebied Midden-Limburg bezit zeker deze eigenschap. Het bestrijkt een oppervlakte van meer dan 2.500 ha en het is uitgeroepen tot een VEN-gebied*. Dit wil zeggen dat de natuur er van zeer hoge kwaliteit is en dat deze kwaliteit behouden moet blijven. Delen van het gebied zijn benoemd tot vogelbroedplaats, wat erop wijst dat er voldoende rust is.

Natuurgebieden bieden de mogelijkheid tot vele vormen van recreatie, waaronder wandelen, fietsen, lopen en vele andere. Om deze vormen van vrijetijdsbesteding te beoefenen is het

essentieel dat de exploitatie van de natuurgebieden goed verzorgd is. Zo is de aanwezigheid van goede voetpaden, vuilnisbakken en banken zeker geen overbodige luxe.

Op dit moment staat de exploitatie van het Vijvergebied* nog niet op punt. De paden zijn zeer modderig en er zijn slechts weinig banken en vuilbakken aanwezig, dit ondanks de opening van 5 nieuwe wandelroutes in september 2007. Toch wordt er nu al veel aan recreatie gedaan in dit Vijvergebied en heeft het, mits betere exploitatie, zeker de mogelijkheid nog meer bezoekers aan te trekken. Het gebied is ook bekend voor zijn vogelrijkdom en is dus ideaal voor vogelspotters om hun hobby te beoefenen. (www.dewijers.be)

Natuurgebied kan ook een historische waarde bezitten net zoals cultureel erfgoed. In het geval van het Vijvergebied is dit de belangrijke rol die deze vijvers hebben gespeeld in het verleden. In de 13de eeuw werd in de bodem ijzer en veen gewonnen, waardoor er diepe kuilen ontstonden. Later werd in deze kuilen vis gekweekt, die een groot deel van de Limburgse bevolking van voedsel voorzag. UNESCO houdt een lijst met natuurlijke erfgoederen bij. Deze natuurlijke erfgoederen moeten beschermd worden vanuit de ideologie dat zij een belangrijke betekenis of les voor de mensheid in petto hebben. De belangrijkste van deze natuurlijke erfgoederen worden opgenomen in de lijst van werelderfgoederen en moeten voldoen aan minstens één van de volgende criteria:

- *“Het is een voorbeeld van belangrijke stappen in de geschiedenis van de aard.”*
- *“Het vertegenwoordigt lopende ecologische en biologische processen.”*
- *“Het herbergt de belangrijkste natuurlijke onderkomens voor het behoud van globale significante biodiversiteit.”*
- *“Het is een gebied met een exceptionele natuurlijke schoonheid.”*

(UNESCO, 1972)

Wanneer we deze criteria vertalen van het globale niveau naar het regionale niveau, zien we dat het Vijvergebied beantwoordt aan het tweede, derde en vierde criterium. Het heeft binnen Limburg dus zeker een grote historische betekenis.

De kwalitatieve waarde van natuurgebied die de laatste tijd het meest de actualiteit haalt, is ongetwijfeld zijn rol in het tegengaan van de klimaatsveranderingen op onze aarde. De CO2-

verwerkende kracht van planten is van essentieel belang voor de luchtkwaliteit en de aanwezigheid van zuurstof. Denken we maar aan het Amazonewoud dat een groot deel van de globale CO₂-uitstoot afbreekt en zo functioneert als “de groene long” van de wereld. Vaak wordt verwezen naar Limburg als “de groene long van Vlaanderen”. Het Vijvergebied speelt zeker een rol in de totale oppervlakte aan natuurgebied in Limburg. Al is dit misschien een bescheiden rol, toch helpen alle beetjes en kan je dus ook deze laatste kwalitatieve waarde aan het Vijvergebied Midden-Limburg toedichten.

9.3 De kwalitatieve waarde van de combinatie cultuur en natuur

Zowel cultuur als natuur hebben beide hun niet-economische waarde voor onze samenleving. Maar wat is het voordeel van het aansluiten en samen beheren van cultuur en natuur? Uit ons eigen onderzoek, afgenomen bij 378 respondenten, blijkt dat de aansluiting van de Abdijsite* aan het Vijvergebied het aantal bezoekers sterk zou beïnvloeden. Zonder aansluiting zeggen 132 respondenten dat zij een bezoek aan Herkenrode zouden brengen. Dit zijn de huidige bezoekers. Wanneer er wel een aansluiting komt tussen de Abdijsite en het Vijvergebied zijn nog eens 132 respondenten bereid een bezoek aan de omgeving te brengen. Dit is een indrukwekkende stijging van 71%. Maar waarom stijgt het aantal bezoekers na aansluiting het Vijvergebied? (tabel 4.3)

Het antwoord ligt in het feit dat cultuur en natuur samen een veel grotere aantrekkingskracht hebben op bezoekers. Dit komt doordat dit samengaan een groter gevoel aan authenticiteit geeft. Door zowel renovaties van gebouwen als landschapsherstel wordt het mogelijk alle aanwezige elementen in hun historische context te plaatsen. Dit is niet alleen goed voor het aantrekken van bezoekers, maar ook voor het algemene gevoel over de site, die veel meer de moeite waard wordt. Zeker als historisch gezien die cultuur en die natuur één geheel vormen, wat in het geval van Herkenrode en het Vijvergebied het geval is. (Noordtj, 2007)

Daarnaast kan de complementariteit van cultuur en natuur worden aangehaald. Samen bieden ze zowel het rustieke, het recreatieve als het leerrijke dat mensen in hun vrije tijd zoeken. Dit leidt tot tijdsbesparing wat zeer belangrijk is, gezien de vrije tijd van vele mensen al beperkt is.

10. Conclusies

De aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode zal enkele significante economische meerwaarden creëren. Deze economische meerwaarden zijn de consumptieve bestedingen* van de bezoekers en de economische effecten die daarmee gepaard gaan, de economische effecten ten gevolge van de investeringen, de werkgelegenheidseffecten* als gevolg van de gestegen consumptieve bestedingen en de investeringen, de impact op het imago van de regio en de kwalitatieve waarden die worden gecreëerd.

We komen tot de volgende conclusies:

We schatten dat de gestegen consumptieve bestedingen zullen oplopen tot ongeveer 1.170.000 euro op jaarbasis. Dit is een gevolg van een gestegen bezoekersaantal van ongeveer 50.000 bezoekers op jaarbasis naar aanleiding van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite*.

Door deze gestegen consumptieve bestedingen zullen er economische effecten optreden. De totale productie-effecten bedragen circa 1.730.000 euro. De totale inkomenseffecten bedragen circa 730.231 euro. Deze schattingen zijn gemaakt op jaarbasis.

De investeringskosten creëren ook economische waarden. We berekenen deze economische effecten voor een investeringsvoorbeeld, namelijk de bouw van een fietsbrug over het Albertkanaal. Op basis van een investeringskost van 2.215.197,63 euro bekommen we totale productie-effecten van circa 3.330.000 euro. De inkomenseffecten ten gevolge van de investeringen bedragen in totaal ongeveer 1.690.000 euro. We bemerken dat het hier om een éénmalige economische waardecreatie gaat. Ook betreft het in dit hoofdstuk een minimale schatting.

Er zal een impact zijn op de werkgelegenheid. We schatten dat naar aanleiding van de gestegen consumptieve bestedingen er ongeveer 21 permanente, voltijdse werkplaatsen gecreëerd zullen worden. Naar aanleiding van de investeringen zullen er nog eens ongeveer 16 tijdelijke, voltijdse werkplaatsen gecreëerd worden.

Imago speelt een voorname rol voor de moderne toeristische bestemming. De aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite* sluit nauw aan bij het imago dat zowel Hasselt als Limburg proberen te verkrijgen, met het oog op het aantrekken van bezoekers. Het toeristische imago van Vlaanderen heeft ook raakvlakken met het aansluitingsproject*, toch focust de Vlaamse Overheid meer op de kunststeden en het kusttoerisme.

Het aansluitingsproject creëert niet alleen economische waarden. De kwalitatieve waarde die het aansluitingsproject aan de bezoekers kan geven is de symbiose tussen cultuur en natuur. Het zijn deze zeer complementaire interessegebieden die, in combinatie, zorgen voor een stijging van het bezoekersaantal. Ook de beleving van bezoekers op de Abdijsite en in het Vijvergebied zal in positieve zin beïnvloed worden door het aansluitingsproject.

Indien een beslissing over de uitvoer van het aansluitingsproject genomen wordt, moet men rekening houden met al de economische meerwaarden die in deze eindverhandeling zijn onderzocht. Daarnaast kunnen er eventueel nog andere, niet-economische, motieven zijn die de beslissing beïnvloeden. Deze kunnen naast de kosten van de uitvoer van het project worden gelegd om zo een gefundeerde beslissing te nemen. Voor een samenvatting van de numerieke economische meerwaarden verwijzen we u naar tabel 10.1.

Tabel 10.1 Samenvattende tabel van de numerieke, economische meerwaarden

	Directe	Indirecte	Totale
Consumptieve bestedingen(euro/jaar)			1.171.597
Productie-effecten(euro/jaar)	1.041.313,48	692.570,03	1.733.883,51
Inkomenseffecten (euro/jaar)	535.653,69	194.577,52	730.231,21
Werkgelegenheidseffecten(werkn./jaar)	16,3224412	5,2940776	21,6165188
Investerings(euro)			2.215.197,63
Productie-effecten(euro)	2.037.143,16	1.294.683,36	3.331.826,52
Inkomenseffecten(euro)	1.252.598,18	441.786,36	1.694.384,54
Werkgelegenheidseffecten(werkn.)	11,9861839	3,7911567	15,7773406

(eigen onderzoek)

Suggesties voor verder onderzoek

We hebben in de probleemstelling van ons werk aangehaald dat een perfecte schatting van de economische meerwaarden die een project in de toekomst zal generen onmogelijk is. Wel kan men, eens het aansluitingsproject voltooid is, de meerwaarden, die besproken worden in deze eindverhandeling, ramen op basis van actuele en meer correcte gegevens. Het zal mogelijk zijn om gegevens over de bestedingen van de bezoekers, die komen naar aanleiding van de aansluiting van het Vijvergebied* aan de Abdijsite*, te verzamelen. Ook zullen vanaf midden 2009 de nieuwe input- outputtabellen* van België beschikbaar zijn. Daarom bespreken we enkele concrete suggesties voor het berekenen of schatten van de volgende meerwaarden.

- De bezoekersaantallen en de verdeling van de bezoekers

In de toekomst zal het ook mogelijk zijn het exacte aantal bezoekers vast te stellen. In dit onderzoek bouwen we verder op een voorzichtige schatting van 70.000 bezoekers op jaarbasis, vanaf het moment dat het project uit zijn kinderschoenen stapt. We schatten dat naar aanleiding van het aansluitingsproject* hier nog eens 50.000 bezoekers bijkomen. Het werkelijke aantal bezoekers zal natuurlijk afwijken van deze schatting en we raden daarom aan, vanaf het moment dat zij beschikbaar zijn, met de werkelijke gegevens te werken.. De werkelijke verdeling van de bezoekers in “<1-dagstoeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen” zal na de voltooiing van het aansluitingsproject met een enquête en onderzoek in de horecasector achterhaald kunnen worden. We raden dan ook aan het bezoekersaantal op basis van deze gegevens over de drie groepen te verdelen.

- De consumptieve bestedingen

Het project van de aansluiting van het Vijvergebied Midden-Limburg aan de Abdijsite van Herkenrode bevindt zich nog in een onderzoeksfase. Het was daarom onmogelijk om over exacte gegevens van de consumptieve bestedingen van de bezoekers te beschikken, omdat deze bezoekers er nog niet zijn. We hebben daarom ervoor geopteerd gegevens van het fietsroutenetwerk Limburg te gebruiken. Indien het project wordt uitgevoerd, is het aangewezen de consumptieve bestedingen van de bezoekers te ramen op basis van de totale bestedingen en het bestedingspatroon van de werkelijke bezoekers aan Herkenrode na aansluiting aan het Vijvergebied. Dit kan gebeuren aan de hand van een enquête bij zowel de “<1-dagstoeristen”, “eendagstoeristen” en “verblijfstoeristen”. In combinatie met de

werkelijke bezoekersaantallen en de verdeling van deze bezoekers, naar lengte van verblijf, kan een meer precieze raming van de consumptieve bestedingen bekomen worden.

- De economische effecten

Als midden 2009 de input- outputtabel voor België van 2005 uitkomt, zal het mogelijk zijn de directe effecten te herberekenen op basis van het nieuwe aanbod tegen aankoop- en basisprijzen per sector. We raden af deze input- outputtabel te gebruiken om de indirecte effecten te berekenen omdat we nog steeds de voorkeur geven aan de input- outputtabel van Limburg uit 2000. Dit doen we omdat we in deze eindverhandeling focussen op de economische meerwaarden die ontstaan in Limburg.

- De investeringen

Vanaf het moment dat duidelijk wordt welke investering men gaat doen om het aansluitingsproject te verwezenlijken en wat deze gaat kosten, kan men gebruik maken van de werkelijke gegevens over deze investering. We raden ook aan dit te doen. Dit wil zeggen dat het investeringsbedrag en de verdeling over de verschillende sectoren van dit investeringsbedrag, wijzigt. Ook raden wij aan vanaf midden 2009 gebruik te maken van de nieuwe input- outputtabel van België voor het jaar 2005 om de directe effecten te berekenen. Voor de indirecte effecten raden wij dit af om dezelfde reden als voor het berekenen van de indirecte effecten van de consumptieve bestedingen.

- Werkgelegenheidseffecten

Ook deze kunnen vanaf midden 2009 beter berekend worden op basis van de input- outputtabel van België voor het jaar 2005.

- Het imago van de regio

Zoals aangehaald in hoofdstuk 8 zullen er geen grote fluctuaties zijn in de profilering van toeristische locaties omdat imago's moeilijk te veranderen zijn. Toch zou men de actualiteit kunnen volgen om te zien of er een beleidsverandering op het gebied van toeristisch imago voor ofwel Vlaanderen, Limburg of Hasselt op touw wordt gezet.

Lijst van geraadpleegde werken

Boeken:

- Boerjan, P. en Kochanck, S. (1995) *Relatie tussen cultuur en toerisme*, Brussel, TOBOS.
- Broeckmans, J.(2003) *Methoden van onderzoek en rapportering – syllabus 2003-2004*, Diepenbeek, Limburgs Universitair Centrum.
- Cleenders, F. et al. (2007) *Herkenrode netwerk in Limburg van Wijshagen tot Jeuk*, Hasselt, Herkenrode vzw.
- De Brabander, G. en Steel, L. (1998) *Cultuurstudies: Hermes op de planken - De economische impacten van de podiumkunsten in Vlaanderen*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- De schrijver, R. en Dillemans, R. (1992) *Wegwijs cultuur (tweede editie)*, Leuven, Davidsfonds.
- Dimitroff, C. et al. (1991) *Handbook – Developing an effective tourism marketing program*, Mexico state, Mexico State university.
- Kotler, P et al. (2004) *Principes van Marketing (derde editie)*, Benelux, Prentice Hall.
- Leontief, W.(1986) *Input- output economics: a planetary perspective*, Oxford, Oxford university.
- Mahoney, E. en Warnell, G. (1987) *Tourism marketing*, Michigan, Michigan state university.
- Munsters, W. (2008) *Cultuurtoerisme*, Antwerpen – Appeldoorn, Garant.
- Richards, G. (1996) *Cultural tourism in Europe*, Wallingford, CAB international.

-Smeets, L. (2008) *Herkenrode 10 jaar later 1998-2008 – overzicht in word en beeld*, Hasselt, Herkenrode vzw.

Artikels:

-Het belang van Limburg (2008) '*Kolberg en Herkenrodebos beschermd natuurgebied*', Het belang van Limburg, 1 augustus, p.50.

-Het nieuwsblad (2007) '*Limburg, een sterk merk*', Het nieuwsblad, 14 november, p. 21.

Publicaties:

-Alofs, M. (2005) *Regionale input- outputtabel voor de provincie Limburg (tweede editie) [elektronische versie]*, Limburg, GOM Limburg.

-Bourgeois, G. (2004) *Beleidsnota 2004-2009 – Toerisme, kwaliteitswerk voor een kwaliteitsbeleving van de bestemming Vlaanderen [Elektronische versie]*, Brussel, Vlaamse regering.

-Droogmans, K. (2007) *Toerisme Limburg zensationeel [elektronische versie]*, Hasselt, Toerisme Limburg vzw.

-Instituut voor de nationale rekeningen. (2004) *Input- outputtabellen van België voor 2000 [elektronische versie]*, Brussel, Federaal Planbureau.

-Instituut voor de nationale rekeningen. (2003) *Input- outputtabellen van België voor 1995 [elektronische versie]*, Brussel, Federaal planbureau.

-M.A.S. (2004) *Fietsonderzoek 2003-2004*, Hasselt, Toerism Limburg

-Noordtij (2007) *Natuur en cultuur, gaat dat samen? Verslag van het symposium*, Leeuwarden, Noordtij.

-WES (2008) *Strategisch toeristisch plan voor de stad Hasselt*, Hasselt, stad Hasselt en Toerisme Vlaanderen.

Websites:

-Abdij van Herkenrode (2003) '*Abdij van Herkenrode*' (online geraadpleegd op 11 augustus 2008), bereikbaar via <URL:<http://users.skynet.be/abdijherkenrode/index2.htm>>

- FOD economie (2000). '*Toeristische sector heeft wind in de zeilen*' (online geraadpleegd op 11 augustus 2008), Bereikbaar via URL:<http://www.statbel.fgov.be/press/pr055_nl.asp>.

-FOD economie (2003). '*Aankomsten en overnachtingen per gemeente*' (online geraadpleegd op 11 augustus 2008), Bereikbaar via URL:http://statbel.fgov.be/downloads/thb2003_nl.xls.

-Musschenga, B. '*Intrinsieke waarde als argument voor cultuurbehoud*' (online geraadpleegd op 11 augustus 2008), via
<URL:<http://www.blaisepascal.nl/teksten/bert/intrinsiekewaarde.htm>>

-UNESCO (1972). '*UNESCO world heritage convention*' (online geraadpleegd op 11 augustus 2008), bereikbaar via URL:<http://whc.unesco.org/en/conventiontext>

-Van der Burcht, A. (2005) '*Cultuur en economie staan nog met rug naar elkaar toe*' (online geraadpleegd op 1 augustus 2008), bereikbaar via
<URL:<http://dekunstpraktijk.nl/debatcultuureneconomie.htm>>

Lijst van geraadpleegde websites

www.blaisepascal.nl

www.dekunstpraktijk.nl

www.dewijers.be

www.hasseltlokaal.be

www.herkenrode.be

www.oef.comwww.plan.be

www.statbel.fgov.be

www.unesco.org

Bijlagen

- Bijlage I Resultatenrekening en balans Herkenrode vzw 2006-2007
- Bijlage II Beknopt jaarverslag Herkenrode vzw 2007
- Bijlage III Enquête
- Bijlage IV De input -outputtabel van België voor het jaar 2000 in miljoen euro
- Bijlage V Interview met Meneer Van Lishout, voorzitter van Herkenrode vzw
- Bijlage VI Interview met Mevrouw Haesevoets, directioneel assistente Herkenrode vzw
- Bijlage VII Tewerkstelling in de sectoren van de input- outputtabel
- Bijlage VIII Interview met Mevrouw Bijmens, Diensthoofd toeristische dienst van Hasselt
- Bijlage IX Productiemultiplicators voor Limburg in 2000
- Bijlage X Inkomensmultiplicators voor Limburg in 2000
- Bijlage XI Werkgelegenheidsmultiplicators voor Limburg in 2000

Bijlage I Resultatenrekening en balans Herkenrode vzw 2006-2007

Balans in euro**HERKENRODE**

476.140.336

ACTIVA	31.12.2007	31.12.2006
VASTE ACTIVA	58.922,85	39.966,57
III. Materiële vaste activa	58.922,85	39.966,57
B. Installaties, machines en uitrusting	41.795,09	36.726,25
C. Meubilair en rollend materieel	17.127,76	3.240,32
VLOTTENDE ACTIVA	356.261,58	303.542,97
VI. Voorraden en bestellingen in uitvoering	10.986,26	10.596,47
A. Voorraden		
4. Handelsgoederen	10.986,26	10.596,47
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	22.827,20	51.206,12
A. Handelsvorderingen	14.501,00	39.470,65
B. Overige vorderingen	8.326,20	11.735,47
VIII. Geldbeleggingen	210.000,00	150.000,00
B. Overige beleggingen	210.000,00	150.000,00
IX. Liquide middelen	76.205,28	85.852,72
X. Overlopende rekeningen	36.242,84	5.887,66
TOTAAL DER ACTIVA	415.184,43	343.509,54
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN	328.346,18	218.280,52
V. Overgedragen winst	328.346,18	218.280,52
SCHULDEN	86.838,25	125.229,02
VIII. Schulden op meer dan één jaar	15.002,45	15.002,45
D. Overige schulden	15.002,45	15.002,45
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	28.369,62	28.745,53
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	0,00	500,00
C. Handelsschulden		
1. Leveranciers	3.659,39	17.412,02

E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten		
2. Bezoldigingen en sociale lasten	24.710,23	10.833,51
X. Overlopende rekeningen	43.466,18	81.481,04
TOTAAL DER PASSIVA	415.184,43	343.509,54

Resultatenrekening in euro

HERKENRODE

476.140.336

RESULTATENREKENING

	31.12.2007	31.12.2006
I. Bedrijfsopbrengsten	422.390,19	365.501,78
A. Omzet	415.392,77	365.501,78
D. Andere bedrijfsopbrengsten	6.997,42	0,00
II. Bedrijfskosten	-319.530,41	-260.084,44
A. Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen		
1. Inkopen	49.043,01	44.115,34
2. Wijziging in de voorraad	-389,79	-1.994,14
B. Diensten en diverse goederen	51.607,03	30.336,69
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	200.849,84	175.143,32
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste	17.824,31	12.421,23
G. Andere bedrijfskosten	596,01	62,00
III. Bedrijfswinst	102.859,78	105.417,34
IV. Financiële opbrengsten	8.903,38	5.115,19
B. Opbrengsten uit vlottende activa	8.316,76	5.028,28
C. Andere financiële opbrengsten	586,62	86,91
V. Financiële kosten	-449,99	-140,65
C. Andere financiële kosten	449,99	140,65
VI. Winst uit de gewone bedrijfsuitoefening vóór belasting	111.313,17	110.391,88
IX. Winst van het boekjaar vóór belasting	111.313,17	110.391,88
X. Belastingen op het resultaat	-1.247,51	-748,57
A. Belastingen	1.247,51	748,57
XI. Winst van het boekjaar	110.065,66	109.643,31
XIII. Te bestemmen winst van het boekjaar	110.065,66	109.643,31

RESULTAATVERWERKING**A. Te bestemmen winstsaldo**

1. Te bestemmen winst van het boekjaar
2. Overgedragen winst van het vorige boekjaar

328.346,18

110.065,66

218.280,52

218.280,52

109.643,31

108.637,21

D. Over te dragen resultaat

1. Over te dragen winst

-328.346,18

328.346,18

-218.280,52

218.280,52

H E R K E N R O D E V Z W

Jaarverslag 2007

Herkenrode vzw
Herkenrodeabdij 4
3511 Hasselt
T 011 33 43 70
F 011 33 46 45
E secretariaat@herkenrode.be
www.herkenrode.be

Evenementen

I. 4 februari: Lichtfeest

Kiwanis Genk wil voor Herkenrode een bronzen maquette van de abdij op haar hoogtepunt laten maken voor blinden en slechtzienden, zodat ook zij de kans krijgen de gebouwen "te zien". De organisatoren stippelden een wandeling uit op de site, volledig uitgezet met kaarsen. Ook werden er allerlei lekkernijen verkocht. Deze eerste editie telde maar liefst 400 deelnemers.

II. 15 februari: bezoek minister Peeters aan Tuyltermolen

Tijdens een werkbezoek aan Herkenrode, geeft Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, de Heer Kris Peeters, het startschot voor de restauratiewerken aan de hoevegebouwen van Tuyltermolen. Deze werken passen in een samenwerkingsverband van het Agentschap Natuur en Bos en Herkenrode vzw, waarbij de vzw het landschapsonderhoud van het 100ha gebied verzorgt in het kader van een sociaal economieproject.

Ook heeft de minister kunnen kennis nemen van de initiatieven van Herkenrode vzw i.s.m. de stad Hasselt en Luminus om te onderzoeken of projecten inzake duurzame energie mogelijk zijn op Herkenrode. Zowat 100 genodigden waren aanwezig.

III. 21 maart: receptie voor de vrijwilligers van Herkenrode vzw

Herkenrode vzw organiseert een gezellig samenzijn in de tiendschuur voor de vrijwilligers om hen te danken voor hun inzet en tevens een woordje uitleg te geven over de evenementen die reeds in het vooruitzicht stonden. Er waren zowat 50 deelnemers.

IV. 14 en 15 april: Kruiden en Tuinen Herkenrode

Gil Claes organiseert een kruiden- en tuinbeurs met veel randanimatie. Keukenmeester, Peter Biesmans, geeft kookdemonstraties met natuurproducten en vooraanstaand tuinexpert, Ivo Pauwels, bezorgt tips aan de bezoekers i.v.m. het onderhoud van een kruidentuin. Herkenrode vzw staat, samen met haar vrijwilligers in voor de drankverkoop. Deze eerste editie trekt maar liefst 5.000 bezoekers.

V. 21 april: colloquium over het archeologische en historische onderzoek van de Abdijsite Herkenrode

Van 2004 tot 2006 zijn, in opdracht van Erfgoed Vlaanderen, diverse wetenschappelijke onderzoeken uitgevoerd o.m. in samenwerking met het VIOE en enkele private ondernemingen. De unieke resultaten van deze onderzoeken worden in dit colloquium naar voor gebracht. Aansluitend worden themawandelingen aangeboden om de Abdijsite Herkenrode en haar toekomst beter te leren kennen en tenslotte kan men de fototentoonstelling bezoeken. Ze geeft een beeld van de wetenschappelijke onderzoeken die op de Abdijsite werden uitgevoerd. Een 50-tal deelnemers nam deel aan het colloquium.

Voorafgaand waren er aan dit initiatief nog enkele andere activiteiten: op 17 april werd een infoavond voor gidsen georganiseerd en op 20 april vond de opening plaats van de fototentoonstelling in de tiendschuur.

VI. 22 april: erfgoeddag

Na het colloquium op 21 april, kreeg nu ook het grote publiek (500-tal bezoekers) de kans kennis te maken met de eerste resultaten van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd op de Abdijsite Herkenrode a.d.h.v. een rondleiding op de site en de tentoonstelling in de tiendschuur.

VII. 4 mei: officiële opening poortgebouw Herkenrode

Voor 200 genodigden heeft de officiële opening plaats van het gerestaureerde poortgebouw met een toespraak door o.a. mevrouw Lieve Schuermans, adjunct-kabinetschef van Vlaams minister Dirk Van Mechelen, bevoegd voor Financiën en Begroting en Ruimtelijke ordening.

VIII. 4 en 5 mei: HerkenrodeFestival

Op deze 2de editie van het HerkenrodeFestival kunnen de bezoekers genieten van intieme kamermuziek en spectaculaire orkestklanken, gebracht door adembenemende solisten. Een festival dat iedereen, jong en oud, easy luisteraar of gepassioneerd bezoeker bekoort. Tijdens het HerkenrodeFestival wordt het gerestaureerde poortgebouw ook opengesteld voor het grote publiek.

IX. 17 tot en met 21 mei: reis naar de bronnen - Tsjechië

Na 4 geslaagde reizen doorheen Frankrijk, trekken 40 vrienden van Herkenrode voor deze lustrumreis "naar de bronnen" naar Tsjechië. Ze bezoeken er o.a. de abdijen van Vyssi Brod, Zlata Koruna en Sedlec. Natuurlijk kan een bezoek aan Praag niet ontbreken.

X. 9 juni: Modehappening Syntra Hasselt

De cursisten van de verschillende modeafdelingen van Syntra Hasselt tonen al voor de 4de keer hun creaties in de tiendschuur van Herkenrode. De modehappening mag jaarlijks rekenen op de belangstelling van meer dan 600 aanwezigen.

XI. 23 juni t.e.m. 8 juli: Kunstcollectief Herkenrode

27 kunstenaars presenteren op Herkenrode (tiendschuur, neerhof en poortgebouw) een gamma van kunstwerken in diverse disciplines: een fascinerende tentoonstelling ten voordele van het sociaal-educatief project van Herkenrode vzw en het streekfonds "Een hart voor Limburg". Aan de kunsttentoonstelling worden heel wat randactiviteiten gekoppeld. Maar dan 2.000 bezoekers brengen een bezoek aan het veertiendaagse evenement.

Georganiseerde randactiviteiten tijdens Kunstcollectief Herkenrode 2007:

- Aperitiefconcert
Het "Limburgse Salon Orkest" bekoort met licht klassieke muziek de 70 aanwezigen.
- Italiaanse wijnproeverij

Het wijnhuis "Licata Vini" laat op deze avond de 90 aanwezigen een stukje Italië proeven met de heerlijkste wijnen uit de beste wijnstreken.

- Multicultureel Walking Dinner

Op deze avond worden de 70 aanwezige gasten aangenaam verrast met lekkere specialiteiten uit diverse exotische keukens.

- Franse wijnproeverij

Het wijnhuis "De Bleek" laat de 44 deelnemers proeven van de meest uitgelezen wijnen uit Frankrijk.

- Muzikaal Theatraal Cabaret

Juliette Sinko (tekst), Kristien Werck (piano) en Wim Vandebek (zang) brengen voor het 100-tal aanwezigen muziek, zang en vlijmscherpe vurige teksten.

- Ladies Invite

Zeven eminente Limburgse vrouwen krijgen bijzondere aandacht voor hun innemende persoonlijkheid, hun indrukwekkende carrière en hun jarenlange inzet voor onze provincie: Barones Tony Baert, Rose Claeys, Marie-Louise Grouwels-Martens, Hilde Houben-Bertrand, Ingrid Lieten, Paule Nolens en Marie-Claire Rosiers-Leonard. Vijf Limburgse topchefs, Jacques Colemont, Christian Denis, Tony Robyns, Roger Souveryns en Rik Vandesanden inspireren en begeleiden chef Mario Holtzem van "Creatief Culinaire Atelier". 164 genodigden konden genieten van dit bijzondere initiatief.

XVII. 20 augustus: Oogstfeest

Zowat 200 aanwezigen nemen gezellig plaats op stobalen in de tiendschuur. Deze keer staat o.a. konijn met pruimen en speenvarken met rode wijnsaus op het menu. Troubadours zorgen voor de muzikale omlijsting.

XVIII. 31 augustus tot en met 2 september: Très Chic

De 2de editie van deze lifestyle-happening heeft plaats in de tiendschuur, op het neerhof en de archeologische site. Het is een op-en-top trendy-evenement, met exclusieve standhouders, live-animatie & muziek en natuurlijk champagne! Er worden uiteindelijk 12.000 bezoekers geteld!

XIX. 9 t.e.m. 23 september: Herkenrode netwerk(t) in Limburg: van Wijshagen tot Jeuk

In het gerestaureerde poortgebouw maken meer dan 1.400 bezoekers kennis met het uitgebreide Limburgse Herkenrodenetwerk: meer dan 3000 ha grond in eigendom, patronaats- en tiendenrechten van Kuttetekoven tot Bocholt, hoeves van Opheers tot Bokrijk. Een groep vrijwilligers heeft dit Limburgse netwerk geduldig uitgetekend. Kaarten, foto's en teksten werden verzameld, mooi geordend en samengebracht in een overzichtelijke tentoonstelling en een verzorgde brochure.

XX. 9 september: Open Monumentendag

In het poortgebouw konden de mensen terecht voor het bekijken van de prachtig geïllustreerde tentoonstelling "Herkenrode netwerk(t) in Limburg".

In de tiendschuur werd "Een hart voor Limburg" in de kijker geplaatst en verkochten vrijwilligers ballonnen ten voordele van dit goede doel.

De Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia en enkele ensembles zorgden voor muziek op de Abdij-site.

Ook de Kloostergemeenschap Herkenrode stelde, voor het eerst sinds 1985, hun klooster open voor bezoekers die wilden kennismaken met hun leef- en woonsituatie. De zusters en enkele vrijwilligers gaven ter plaatse de nodige uitleg. Een 2.000-tal bezoekers brachten die dag een bezoek aan Herkenrode.

XXI. 8 oktober t.e.m. 19 november: Hooglied van de cisterciënzers – lezingenreeks VTB/VAB

In het poortgebouw kunnen de 140 deelnemers terecht voor een 8-delige cyclus (waarvan er 4 plaatsvinden in 2007) over de cisterciënzers:

- 8 oktober: "Het monachisme in Europa" door Prof. Dr. Sylvain De Bleeckere (PHL/uHasselt)
- 22 oktober: "Bernardus van Clairvaux, de architect van de cisterciënzers" door Prof. Dr. Sylvain De Bleeckere (PHL/uHasselt)
- 5 november: "De cisterciënzers als bouwmeesters" door Benoit Delaey (Restauratie-architect, Brugge)
- 19 november: "De landbouwpolitiek van de cisterciënzers" door Lic. Hilde verboven (VIOE)

XXII. 24 en 25 november: "De smaak van abdijproducten"

Tijdens dit weekend ontdekken de 2.500 bezoekers welk prestigieus assortiment abdijproducten de cisterciënzerafdelingen te bieden hebben. De ruime tiendschuur vormt een overdekt marktplein om de winkelgalerij onder te brengen.

Extra: op 24 november organiseert de Abdij van Fontfroide een verzorgde wijndegustatie en op 25 november is er een uitgebreid abdij-ontbijt.

XXIII. 1 en 2 december: reis naar Lichfield

Herkenrode vzw organiseert een autocarreis naar Lichfield en Birmingham. Op het programma staan o.a. de bezichtiging van de glasramen van Herkenrode in de kathedraal van Lichfield en een bezoek aan de kathedraal van Canterbury.

Overzicht verhuur

Datum	Evenementen	Locatie
zo 14-01-07	Nieuwjaarsreceptie	Tiendschuur + Abdis de Lamboy
ma 15-01-07	Cursus	Abdis de Lamboy
vr 19-01-07	Nieuwjaarsreceptie	Tiendschuur
za 20-01-07	Nieuwjaarsreceptie	Tiendschuur
za 27-01-07	Trouwfeest	Tiendschuur
za 10-02-07	Bedrijfsfeest	Tiendschuur
ma 19-02-07	Cursus	Abdis de Lamboy
wo 21-02-07	Photoshooting	Tiendschuur
za 24-02-07	Nieuwjaarsreceptie	Tiendschuur
ma 12-03-07	Smakelijkste klas	Tiendschuur + Abdis de Lamboy
za 31-03-07	Theaterhappening	Tiendschuur
Za 14-04-07	Cursus	Abdis de Lamboy
Zo 15-04-07	Cursus	Abdis de Lamboy
vr 04-05-07	Herkenrode Festival	Tiendschuur + poortgebouw
za 05-05-07	Herkenrode Festival	Tiendschuur + poortgebouw
vr 11-05-07	Receptie	Tiendschuur
za 12-05-07	Fundraising	Tiendschuur
za 02-06-07	Trouwfeest	Tiendschuur
ma 04-06-07	Voorstelling jaarverslag	Tiendschuur
za 09-06-07	Modehappening	Tiendschuur + Annex
za 16-06-07	Galaconcert	Tiendschuur
zo 17-06-07	Babyborrel	Tiendschuur
vr 13-07-07	Lunch	Abdis de Lamboy
za 04-08-07	Trouwfeest	Tiendschuur
vr 31-08-07	Beurs	Volledige site
za 01-09-07	Beurs	Volledige site
zo 02-09-07	Beurs	Volledige site
vr 07-09-07	Kaas- en wijnavond	Abdis de Lamboy
di 11-09-07	Bedrijfsfeest	Tiendschuur
do 13-09-07	Bedrijfsfeest	Tiendschuur
za 15-09-07	Trouwfeest	Tiendschuur

za 22-09-07	Trouwfeest	Tiendschuur
ma 24-09-07	Cursus	Abdis de Lamboy
vr 28-09-07	Startavond	Tiendschuur
wo 03-10-07	Cursus	Abdis de Lamboy
za 06-10-07	Medisch congres	Tiendschuur
ma 08-10-07	Lezing	Poortgebouw
zo 14-10-07	Feest 25-jarig bestaan	Tiendschuur
ma 22-10-07	Cursus	Abdis de Lamboy
ma 22-10-07	Lezing	Poortgebouw
vr 26-10-07	Symposium	Tiendschuur + poortgebouw
ma 05-11-07	Lezing	Poortgebouw
za 10-11-07	Fundraising	Tiendschuur
vr 16-11-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
za 17-11-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
zo 18-11-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
zo 18-11-07	Beurs	Tiendschuur + Abdis de Lamboy
ma 19-11-07	Cursus	Abdis de Lamboy
ma 19-11-07	Lezing	Poortgebouw
ma 19-11-07	Beurs	Tiendschuur + Abdis de Lamboy
za 24-11-07	Abdijproducten-Festival	Tiendschuur
za 24-11-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
zo 25-11-07	Abdijproducten-Festival	Tiendschuur
zo 25-11-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
za 01-12-07	Feest 10-jarig bestaan	Tiendschuur
za 01-12-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
zo 02-12-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
di 04-12-07	Receptie	Tiendschuur
do 06-12-07	Sinterklaasfeest	Poortgebouw
vr 07-12-07	Receptie	Tiendschuur
za 08-12-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
zo 09-12-07	Juweeltentoonstelling	Poortgebouw
do 13-12-07	Slotevent	Tiendschuur
zo 16-12-07	Lezen op zondag	Poortgebouw

di 18-12-07	Klantenevent	Poortgebouw
wo 19-12-07	Receptie	Tiendschuur
vr 21-12-07	Concert	Tiendschuur
zo 23-12-07	Huwelijksverjaardag	Tiendschuur

Bezoekersresultaten

Bezoekerscijfers per maand/per categorie

	Wandelaars en fietsers	Evenem. Herkenrode vzw	Geleide bezoeken (site + tuin)	Individuele tuinbezoeken	Verhuur tiendschuur	Tentoonstellingen	Maandtotaal
januari-07	900	10	30		1750	0	2690
februari-07	1280	490	50		770	0	2590
maart-07	1040	50	145		400	0	1635
april-07	2765	80	142	171	5000	0	8158
mei-07	2255	4800	601	397	540	0	8593
juni-07	2690	722	236	344	1500	503	5995
juli-07	3005	301	124	364	0	912	4706
augustus-07	2980	195	275	385	2268	0	6103
september-07	3360	1500	220	234	8950	1375	15639
oktober-07	2070	0	302	159	1230	0	3761
november-07	1365	2500	40		2375	0	6280
december-07	835	0	35		3089	0	3959
Jaartotaal	24545	10648	2200	2054	27872	2790	70109

Bezoekerscijfers sinds start telling

	Aantal bezoekers
2000	5.000
2001	7.850
2002	19.845
2003	33.411
2004	38.624
2005	39.143
2006	44.824
2007	70.109

Gidsenwerking

Kruidentuin

746 personen (= 29 groepen) brachten een geleid bezoek aan de kruidentuin, o.l.v. een herborist-kruidengids, in het toeristische seizoen van 2007.

Abdijsite

1.319 personen (= 50 groepen) brachten een geleid bezoek aan de site, o.l.v. een toeristische gids van Hasselt. Deze gidsbeurten dienen aangevuld met meerdere wandelcauserieën door Wim Van Lishout.

De Hasseltse Toeristische Gidsen voorzien elke eerste zondag van de maand in het toeristische seizoen een gidsbeurt voor de individuele bezoekers aan de Abdijsite.

Toeristische ontwikkelingen

Groenmetropool

Abdijsite Herkenrode wordt voor Hasselt als 'highlight' opgenomen binnen het project Groenmetropool. Dit is een grensoverschrijdende (van Düren in Duitsland tot Beringen in België) fiets- en autoroute, waarop 78 'highlights' (bezienswaardigheden met infoborden, touchscreens en details over de streek) werden bepaald.

Fietscafé

Het bezoekerscentrum op de site wordt na een controle door Toerisme Limburg erkend als fietscafé. Daardoor wordt een bijkomende vermelding voorzien op de fietskaarten.

Regionaal bezoekerscentrum

Herkenrode vzw voert gesprekken met de Stad Hasselt i.v.m. de uitbouw van een regionaal bezoekerscentrum op de Abdijsite, als antenne van de toeristische dienst in het stadscentrum.

Herkenrode vzw zal, samen met de Stad Hasselt, een dossier samenstellen voor indiening bij Toerisme Limburg voor mogelijke ondersteuning vanuit het Limburgplan.

Educatief pakket

Samen met een groep vrijwilligers (leerkrachten) wordt een educatief programma "Kruiden onder de loep" uitgewerkt, bestemd voor 2de en 3de graad lager onderwijs en 1ste en 2de jaar middelbaar onderwijs.

Lidmaatschap Europees Charter van Cisterciënzerabdijen en -sites

Herkenrode vzw is al sinds meerdere jaren lid van het Europese Charter van Cisterciënzerabdijen en -sites. Na de organisatie van de Algemene Vergadering van de vereniging in Herkenrode in 2006 werd Irène Bien gevraagd toe te treden tot het hoofdbureau van de vereniging. In 2007 werd zij lid van het bureau.

Bijlage III Enquête

Beste,

Voor mijn eindverhandeling in het laatste jaar Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt doe ik een onderzoek naar de stijging van de bezoekersaantallen ten gevolge van de exploitatie van een natuurgebied rondom een historische site. Zou u Hieraan willen meewerken?

1. Mag ik uw geboortjaar weten?.....

2. En uw woonplaats?

Postcode:.....

Plaats:.....

Kunt u op de volgende stellingen antwoorden met een nummer tussen 1 en 5. Waarbij 1 wil zeggen “helemaal niet mee eens” en 5 wil zeggen “helemaal mee eens.”

	1	2	3	4	5
3. Als u op vakantie gaat dan vindt u het belangrijk dat er een historische site in de buurt van uw bestemming ligt om te gaan bezoeken.					
4. Als u op vakantie gaat is dat meestal in de buurt van een historische site					
5. U bent geïnteresseerd in een bezoek aan oude gebouwen die zijn ingericht als historische site.					
6. Als u in de buurt van een historische site bent zal u er een bezoek aan brengen.					

7. Brengt u frequent een bezoek aan een oud gebouw dat is ingericht als historische site?

- Ja
- Nee

8. Hoe vaak is dit dan?

- wekelijks
- maandelijks
- jaarlijks
- zo goed als nooit

Kunt u op de volgende stellingen antwoorden met een nummer tussen 1 en 5. Waarbij 1 wil zeggen “helemaal niet mee eens”, en 5 wil zeggen “helemaal mee eens.”

	1	2	3	4	5
8. Als u op vakantie gaat dan vindt u het belangrijk dat er een natuurgebied in de buurt van uw bestemming ligt om te gaan bezichtigen.					
9. Als u op vakantie gaat is dat meestal in de buurt van een natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden.					
10. U bent geïnteresseerd in een bezoek aan een natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden.					
11. Als u in de buurt van een natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden bent zal u er een bezoek aan brengen.					

12. Brengt u regelmatig een bezoek aan een natuurgebied met fiets- en wandelmogelijkheden?

- Ja
- Nee

13. Hoe vaak is dit dan?

- wekelijks
- maandelijks
- jaarlijks
- zo goed als nooit

14. Hebt u al ooit gehoord van de abdij van Herkenrode?

- Ja
- Nee → ga verder naar vraag 19

15. Bent u er al eens geweest?

- Ja →
- Nee → ga verder naar vraag 18

16. Zou u nog eens terugkeren naar Herkenrode onder dezelfde omstandigheden als uw vorige bezoek?

- Ja → einde enquête → bezoeker met of zonder Vijvergebied
- Nee

17. Zou u nog eens terugkeren naar Herkenrode indien u wist dat de Abdijsite was aangesloten op een uitgebreid natuurgebied met fiets-, wandel- en andere mogelijkheden?

- Ja → einde enquête → bezoeker met Vijvergebied
- Nee → ga verder naar vraag 20 → niet bezoeker

18. Zou u het overwegen een bezoek te brengen aan Herkenrode indien u wist dat de Abdijsite was aangesloten op een natuurgebied met fiets-, wandel- en andere mogelijkheden.

- Ja → einde enquête → bezoeker met Vijvergebied
- Nee → ga verder naar vraag 20 → niet bezoeker

19. Herkenrode is een historische Abdijsite gelegen nabij Hasselt zou u overwegen zo een site te bezoeken?

- Ja → einde enquête → bezoeker met of zonder Vijvergebied
- Nee → ga terug naar vraag 18

20. Waarom niet?

Bedankt voor uw medewerking.

Bijlage IV De Input- outputtabel van België voor het jaar 2000 in miljoen euro

	Landbouw	Bosbouw	Visserij	Winning van steenkool	Winning van ruwe aardolie	Winning van uranium- en thoriumertsen
Landbouw	258	2	0	0	0	0
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	0	0	0	0
Voeding	1368	0	0	0	0	0
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	0	0	4	0	0	0
Kleding	0	0	0	0	0	0
Leder	0	0	0	0	0	0
Hout	0	0	0	0	0	0
Papier	0	0	0	0	0	0
Uitgeverijen	0	0	0	0	0	0
Energieproducten	130	5	25	0	0	0
Chemie	270	1	0	0	0	0
Rubber	0	0	0	0	0	0
N. metaalh. minerale producten	0	0	0	0	0	0
Metalen in primaire vorm	0	0	0	0	0	0
Metaalbewerking	0	0	2	0	0	0
Machines	101	4	1	0	0	0
Computers	0	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	0	0	2	0	0	0
Communicatieapparatuur	0	0	0	0	0	0
Overige instrumenten	0	0	0	0	0	0
Motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	0	0	0	0	0	0
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	161	0	0	0	0	0
Water	16	0	0	0	0	0
Bouw	0	0	0	0	0	0
Handel in motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Groothandel	706	7	15	0	0	0
Detailhandel	0	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	0	0	0	0	0	0
Vervoer te land	13	0	0	0	0	0
Vervoer over water	1	0	0	0	0	0
Luchtvervoer	0	0	0	0	0	0
Vervoerondersteunende activiteiten	0	0	9	0	0	0
Post en telecommunicatie	0	0	0	1	0	0
Banken	0	0	0	0	0	0

Verzekeringen	23	0	1	0	0	0
Ondersteunende financiële diensten	0	0	0	0	0	0
Immobiëlen	0	0	0	0	0	0
Verhuur van roerend goed	26	0	0	0	0	0
Informatica	0	0	0	0	0	0
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
Overige zakelijke diensten	67	0	1	3	0	0
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	4	0	0	0	0	0
Gezondheidszorg	208	0	0	0	0	0
Afvalbehandeling	0	0	0	0	0	0
Diensten van verenigingen, n.e.g.	16	0	0	0	0	0
Cultuur, sport en recreatie	0	0	0	0	0	0
Overige diensten	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	3368	20	64	7	0	0
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	746	9	26	2	0	0
BTW	25	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	43	1	0	0	0	0
Totaal (aankooprijzen)	4182	29	90	9	0	0
Beloning werknemers	348	18	35	3	0	0
Overige belastingen- overige subsidies	17	2	1	0	0	0
Overige subsidies	-35	0	-2	0	0	0
Netto exploitatieoverschot	1966	60	-10	2	0	0
Netto toegevoegde waarde	2296	80	25	5	0	0
Verbruik vaste activa	813	85	38	1	0	0
Bruto toegevoegde waarde	3109	165	63	6	0	0
Output (basisprijzen)	7291	194	153	15	0	0

	Winning van uranium- en thoriumertsen	Winning van metaalertsen	Winning van andere delfstoffen	Voedingsnijverheid	Tabaksnijverheid	Textielnijverheid
Landbouw	0	0	0	4458	0	41
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	77	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	8	2	0	0
Voeding	0	0	2	2544	0	1
Tabaksproducten	0	0	0	1	262	0
Textiel	0	0	0	6	0	631
Kleding	0	0	0	7	0	0
Leder	0	0	0	3	0	4
Hout	0	0	1	9	2	25

Papier	0	0	1	221	171	23
Uitgeverijen	0	0	0	120	0	15
Energieproducten	0	0	8	43	0	5
Chemie	0	0	5	110	0	275
Rubber	0	0	3	154	0	10
N. metaalh. minerale producten	0	0	4	8	0	3
Metalen in primaire vorm	0	5	0	2	0	9
Metaalbewerking	0	0	3	82	0	1
Machines	0	0	16	16	0	0
Computers	0	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	0	0	0	6	0	0
Communicatieapparatuur	0	0	0	0	0	0
Overige instrumenten	0	0	0	0	0	2
Motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	0	0	1	7	0	213
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	0	1	74	294	1	217
Water	0	0	1	21	0	8
Bouw	0	0	6	54	0	10
Handel in motorvoertuigen	0	0	18	31	0	8
Groothandel	0	2	21	2062	94	604
Detailhandel	0	0	0	1	0	0
Hotels en restaurants	0	0	1	31	0	20
Vervoer te land	0	1	48	498	14	153
Vervoer over water	0	0	2	15	0	29
Luchtvervoer	0	0	1	5	0	1
Vervoerondersteunende activiteiten	0	0	42	154	0	22
Post en telecommunicatie	0	0	2	42	0	11
Banken	0	0	0	15	0	0
Verzekeringen	0	0	3	40	0	24
Ondersteunende financiële diensten	0	0	1	56	0	4
Immobiëlen	0	0	3	96	0	41
Verhuur van roerend goed	0	0	11	139	0	9
Informatica	0	0	2	24	0	5
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	4	0	2
Overige zakelijke diensten	0	1	111	1338	4	190
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	1	18	1	5
Gezondheidszorg	0	0	0	8	0	0
Afvalbehandeling	0	0	0	24	0	12
Diensten van verenigingen, n.e.g.	0	0	2	76	3	20
Cultuur, sport en recreatie	0	0	0	3	0	0
Overige diensten	0	0	0	5	0	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	0	11	399	12934	553	2654
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	0	8	191	6729	288	2489
BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	0	0	9	14	1	39
Totaal (aankooprijzen)	0	19	600	19677	841	5182
Beloning werknemers	0	6	201	2871	40	1172
Overige belastingen- overige subsidies	0	0	26	158	2	29

Overige subsidies	0	0	-1	-40	0	-11
Netto exploitatieoverschot	0	2	205	1055	48	135
Netto toegevoegde waarde	0	8	431	4044	90	1326
Verbruik vaste activa	0	1	57	1064	30	451
Bruto toegevoegde waarde	0	9	488	5108	120	1777
Output (basisprijzen)	0	28	1088	24785	961	6959

	Confectie	Ledernijverheid	Houtnijverheid	Papiernijverheid	Uitgeverijen	Vervaardiging van energieproducten
Landbouw	0	0	0	4	0	1
Bosbouw	0	0	68	52	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	0	24	0	0
Voeding	0	0	0	2	0	0
Tabaksproducten	0	0	0	16	0	0
Textiel	259	1	0	8	5	1
Kleding	0	0	0	0	0	0
Leder	0	0	0	3	13	0
Hout	0	0	237	0	0	1
Papier	0	0	2	119	582	0
Uitgeverijen	4	0	3	16	113	1
Energieproducten	3	0	12	10	5	106
Chemie	5	1	86	171	116	179
Rubber	1	37	19	25	54	4
N. metaalh. minerale producten	0	0	14	1	0	0
Metalen in primaire vorm	0	0	1	32	0	0
Metaalbewerking	0	0	4	1	0	28
Machines	2	0	0	2	0	1
Computers	0	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	0	0	0	0	0	2
Communicatieapparatuur	0	0	0	0	0	0
Overige instrumenten	0	0	0	1	1	1
Motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	0	0	1	1	1	0
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	4	6	45	162	114	7
Water	0	0	1	1	5	2
Bouw	7	1	6	17	49	13
Handel in motorvoertuigen	1	0	6	1	4	0
Groothandel	174	25	270	250	618	682
Detailhandel	0	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	3	0	2	4	40	5
Vervoer te land	21	3	104	131	139	177

Vervoer over water	0	0	0	4	2	28
Luchtvervoer	0	0	0	24	0	2
Vervoerondersteunende activiteiten	2	2	5	18	122	23
Post en telecommunicatie	5	1	5	3	146	6
Banken	1	0	1	0	0	1
Verzekeringen	1	1	8	9	10	7
Ondersteunende financiële diensten	6	0	5	1	1	5
Immobiëlen	16	0	9	16	23	10
Verhuur van roerend goed	4	1	12	8	41	2
Informatica	14	0	3	6	22	1
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	5	7
Overige zakelijke diensten	59	9	72	141	583	327
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	1	0	2	3	4	10
Gezondheidszorg	0	0	0	0	1	3
Afvalbehandeling	1	0	4	3	2	19
Diensten van verenigingen, n.e.g.	4	1	7	12	16	26
Cultuur, sport en recreatie	0	0	0	0	49	0
Overige diensten	0	0	0	0	3	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	597	90	1012	1304	2892	1689
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	672	137	861	1732	1369	9461
BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	40	4	12	50	3	-4
Totaal (aankooprijzen)	1308	231	1885	3085	4265	11146
Beloning werknemers	161	62	399	686	1352	260
Overige belastingen- overige subsidies	3	1	9	27	19	5
Overige subsidies	0	0	-14	-3	-16	-38
Netto exploitatieoverschot	108	2	104	338	480	477
Netto toegevoegde waarde	272	65	499	1048	1836	705
Verbruik vaste activa	10	21	177	200	377	140
Bruto toegevoegde waarde	282	86	676	1248	2212	844
Output (basisprijzen)	1590	317	2562	4333	6477	11990

	Chemie	Rubbernijverheid	Productie van n. metaalh. minerale producten	Metallurgie	Metaalbewerking	Machinebouw
Landbouw	7	0	0	0	0	1
Bosbouw	0	0	0	0	8	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	1	6	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	1	0	0
Andere delfstoffen	9	0	213	37	0	0
Voeding	81	0	1	1	0	1

Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	5	14	1	2	3	3
Kleding	2	1	1	2	2	2
Leder	1	3	0	0	0	2
Hout	14	4	17	3	6	13
Papier	121	115	15	6	2	6
Uitgeverijen	89	11	4	8	8	30
Energieproducten	690	2	34	79	14	10
Chemie	3185	691	118	98	71	56
Rubber	42	37	16	21	74	81
N. metaalh. minerale producten	23	5	532	80	12	15
Metalen in primaire vorm	31	46	49	1041	837	147
Metaalbewerking	119	58	139	637	821	915
Machines	5	2	10	7	8	291
Computers	0	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	5	1	0	20	82	262
Communicatieapparatuur	0	0	0	0	21	29
Overige instrumenten	2	1	3	0	1	35
Motorvoertuigen	0	0	0	0	7	46
Overige transportmiddelen	0	0	1	0	2	0
Overige industrie	6	2	2	2	11	6
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	877	113	227	418	124	105
Water	28	2	4	3	2	3
Bouw	224	15	41	147	38	16
Handel in motorvoertuigen	13	13	9	8	31	13
Groothandel	2073	526	508	887	829	739
Detailhandel	0	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	42	21	27	16	44	53
Vervoer te land	403	113	295	335	108	110
Vervoer over water	67	23	42	123	10	11
Luchtvervoer	23	1	3	9	2	35
Vervoerondersteunende activiteiten	131	10	19	103	18	42
Post en telecommunicatie	52	19	19	15	28	42
Banken	1	0	0	2	1	4
Verzekeringen	40	11	14	12	21	24
Ondersteunende financiële diensten	10	3	3	8	5	23
Immobiëlen	26	8	27	21	69	59
Verhuur van roerend goed	96	52	108	55	72	50
Informatica	270	3	11	24	23	28
Onderzoek en ontwikkeling	25	3	1	13	0	16
Overige zakelijke diensten	1264	137	189	263	365	538
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	20	4	4	11	6	7
Gezondheidszorg	13	1	1	2	2	2
Afvalbehandeling	94	20	17	67	13	5
Diensten van verenigingen, n.e.g.	104	14	17	45	24	31
Cultuur, sport en recreatie	0	0	1	1	0	0
Overige diensten	1	1	1	3	1	2
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	10338	2107	2744	4642	3823	3909
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	12425	2057	1521	7209	2214	3125

BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	68	13	8	9	10	17
Totaal (aankooprijzen)	22831	4177	4273	11859	6046	7051
Beloning werknemers	4246	1161	1391	2020	2132	2195
Overige belastingen- overige subsidies	147	20	54	88	38	29
Overige subsidies	-6	-10	-2	-8	-46	-9
Netto exploitatieoverschot	2919	224	394	478	360	768
Netto toegevoegde waarde	7307	1395	1837	2578	2484	2983
Verbruik vaste activa	1069	427	411	528	518	389
Bruto toegevoegde waarde	8376	1822	2248	3107	3002	3372
Output (basisprijzen)	31207	5999	6522	14966	9049	10423

	Productie van computers	Productie van elektrische apparaten	Productie van communicatie- apparatuur	Productie van overige instrumenten	Productie van overige transportmiddelen	Productie van overige transportmiddelen
Landbouw	0	0	0	0	1	0
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	6	0	0	0	0
Voeding	0	0	0	0	0	0
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	0	2	0	0	147	0
Kleding	0	0	0	0	2	1
Leder	0	1	0	0	0	0
Hout	0	10	0	1	17	11
Papier	0	67	0	1	1	0
Uitgeverijen	1	17	6	1	7	2
Energieproducten	0	7	1	0	3	1
Chemie	14	38	84	5	43	3
Rubber	0	200	45	55	130	6
N. metaalh. minerale producten	0	9	3	47	40	1
Metalen in primaire vorm	0	133	2	6	181	28
Metaalbewerking	0	99	33	0	194	143
Machines	0	0	0	1	32	18
Computers	14	0	3	0	1	1
Elektrische apparaten	4	97	3	24	656	24
Communicatieapparatuur	2	8	123	1	66	2
Overige instrumenten	0	11	5	24	29	5
Motorvoertuigen	0	1	0	0	558	4
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	71
Overige industrie	0	6	2	1	213	3
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	3	62	51	11	44	17

Water	0	1	3	0	1	1
Bouw	11	31	18	1	19	16
Handel in motorvoertuigen	6	4	0	0	716	3
Groothandel	19	261	220	202	802	76
Detailhandel	0	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	16	30	73	2	20	6
Vervoer te land	7	70	21	21	148	23
Vervoer over water	0	4	0	0	24	2
Luchtvervoer	12	12	8	8	3	4
Vervoerondersteunende activiteiten	1	22	16	4	218	6
Post en telecommunicatie	12	31	20	6	22	9
Banken	0	2	0	0	5	1
Verzekeringen	3	7	3	4	10	4
Ondersteunende financiële diensten	1	11	0	0	13	5
Immobiëlen	11	47	12	11	8	5
Verhuur van roerend goed	53	56	1	5	26	16
Informatica	76	34	43	0	28	6
Onderzoek en ontwikkeling	0	5	2	3	1	3
Overige zakelijke diensten	162	336	386	77	450	104
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	1	4	3	1	14	1
Gezondheidszorg	0	1	2	0	0	1
Afvalbehandeling	3	15	0	0	5	4
Diensten van verenigingen, n.e.g.	3	15	14	4	59	6
Cultuur, sport en recreatie	0	0	1	0	1	0
Overige diensten	0	1	2	1	34	1
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	437	1772	1210	532	4995	642
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	235	1931	2721	454	10641	874
BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	0	11	20	2	10	2
Totaal (aankooprijzen)	673	3714	3951	987	15645	1518
Beloning werknemers	176	1400	796	342	2280	501
Overige belastingen- overige subsidies	3	16	1	3	27	4
Overige subsidies	-1	-22	-20	0	0	-2
Netto exploitatieoverschot	69	328	142	69	357	67
Netto toegevoegde waarde	246	1722	919	414	2663	569
Verbruik vaste activa	262	242	173	52	401	54
Bruto toegevoegde waarde	508	1964	1093	465	3065	624
Output (basisprijzen)	1181	5679	5044	1453	18710	2142

	Overige industrie	Recycling	Productie en distributie van elektriciteit en gas	Winning en distributie van water	Bouw	Handelsactiviteiten in motorvoertuigen
Landbouw	0	0	0	0	0	11

Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	3	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	1	0	238	0
Voeding	0	0	0	0	3	1
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	74	0	0	0	124	3
Kleding	0	0	0	0	10	2
Leder	12	0	0	0	0	1
Hout	84	0	0	0	818	1
Papier	15	0	1	0	5	2
Uitgeverijen	10	0	10	2	40	165
Energieproducten	20	0	249	2	268	130
Chemie	43	0	4	3	133	64
Rubber	133	0	0	0	475	6
N. metaalh. minerale producten	2	0	0	0	2238	2
Metalen in primaire vorm	159	0	1	2	652	1
Metaalbewerking	22	0	0	0	1392	51
Machines	2	0	13	0	58	3
Computers	0	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	2	0	369	2	496	6
Communicatieapparatuur	0	0	21	0	14	7
Overige instrumenten	0	0	19	1	166	0
Motorvoertuigen	1	0	0	0	0	310
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	192	0	0	2	35	6
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	30	0	564	26	123	79
Water	1	0	2	4	7	4
Bouw	6	0	413	37	8906	208
Handel in motorvoertuigen	3	0	4	2	34	217
Groothandel	454	0	314	4	2980	149
Detailhandel	0	0	0	0	0	12
Hotels en restaurants	2	0	2	0	119	42
Vervoer te land	73	0	61	3	440	187
Vervoer over water	7	0	24	0	11	10
Luchtvervoer	2	0	0	0	3	2
Vervoerondersteunende activiteiten	9	0	6	0	26	153
Post en telecommunicatie	8	0	30	11	126	147
Banken	0	0	0	0	18	7
Verzekeringen	11	0	29	1	125	48
Ondersteunende financiële diensten	3	0	0	0	28	51
Immobiëlen	11	0	12	1	201	58
Verhuur van roerend goed	13	0	64	2	251	180
Informatica	2	0	13	7	71	146
Onderzoek en ontwikkeling	1	0	3	0	1	0
Overige zakelijke diensten	97	0	393	15	1315	1202
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	3	0	4	0	24	4
Gezondheidszorg	1	0	0	0	32	3
Afvalbehandeling	9	0	7	0	95	13

Diensten van verenigingen, n.e.g.	15	0	16	1	94	20
Cultuur, sport en recreatie	1	0	0	0	3	3
Overige diensten	0	0	0	0	2	7
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	1536	0	2653	132	22199	3723
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	2105	0	1453	45	3451	1766
BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	8	0	3	4	194	83
Totaal (aankooprijzen)	3649	0	4109	181	25844	5572
Beloning werknemers	762	0	1605	371	6639	2039
Overige belastingen- overige subsidies	17	0	77	28	141	76
Overige subsidies	-2	0	0	-8	-9	-2
Netto exploitatieoverschot	158	0	1881	-129	3866	1263
Netto toegevoegde waarde	935	0	3563	262	10638	3376
Verbruik vaste activa	238	0	1651	354	1089	525
Bruto toegevoegde waarde	1173	0	5214	616	11727	3901
Output (basisprijzen)	4821	0	9323	797	37570	9474

	Groothandels - activiteiten	Detailhandels - activiteiten	Horeca	Vervoersactiviteiten te land	Vervoers- activiteiten over water	Luchtvervoersactiviteite n
Landbouw	93	14	64	0	0	0
Bosbouw	0	0	1	0	0	0
Visserij	0	0	4	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	7	1	2	0	0	0
Voeding	159	38	2153	0	0	3
Tabaksproducten	107	0	1	0	0	0
Textiel	46	158	8	0	0	0
Kleding	7	4	6	2	0	1
Leder	2	10	1	0	0	0
Hout	6	1	5	1	0	0
Papier	114	2	2	6	0	0
Uitgeverijen	410	462	85	6	1	15
Energieproducten	179	31	12	545	94	463
Chemie	273	131	40	9	0	1
Rubber	31	14	5	8	0	1
N. metaalh. minerale producten	600	17	3	3	0	0
Metalen in primaire vorm	56	26	0	0	0	0
Metaalbewerking	214	356	11	0	0	0
Machines	25	11	2	0	0	0

Computers	2	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	9	0	1	0	0	0
Communicatieapparatuur	70	1	0	0	0	0
Overige instrumenten	5	11	0	0	0	0
Motorvoertuigen	15	10	0	58	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	9	0	192
Overige industrie	64	6	25	8	0	1
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	239	319	237	120	0	0
Water	20	5	28	28	0	0
Bouw	1245	876	246	191	0	0
Handel in motorvoertuigen	218	32	19	280	26	29
Groothandel	339	243	394	147	50	203
Detailhandel	453	299	0	0	0	0
Hotels en restaurants	454	100	244	54	2	63
Vervoer te land	743	82	148	328	4	4
Vervoer over water	100	5	1	32	43	0
Luchtvervoer	163	5	6	0	1	272
Vervoerondersteunende activiteiten	932	98	9	791	879	584
Post en telecommunicatie	986	193	92	115	6	3
Banken	47	14	41	1	0	0
Verzekeringen	164	44	38	103	2	15
Ondersteunende financiële diensten	154	58	19	2	0	0
Immobiëlen	859	759	322	102	3	14
Verhuur van roerend goed	498	23	28	312	214	277
Informatica	863	43	31	27	7	64
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
Overige zakelijke diensten	5018	1464	623	466	10	79
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	23	7	6	7	2	3
Gezondheidszorg	16	2	8	3	0	0
Afvalbehandeling	96	20	47	2	0	0
Diensten van verenigingen, n.e.g.	111	29	25	24	8	13
Cultuur, sport en recreatie	59	12	46	1	0	0
Overige diensten	18	1	77	0	0	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	16313	6036	5165	3792	1355	2303
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	7096	984	892	1476	686	1468
BTW	0	0	0	0	0	0
Belastingen - subsidies	216	43	284	1109	28	8
Totaal (aankooprijzen)	23624	7062	6341	6377	2070	3778
Beloning werknemers	9299	3276	1934	4342	119	550
Overige belastingen- overige subsidies	82	144	113	83	1	0
Overige subsidies	-15	0	-2	-70	0	0
Netto exploitatieoverschot	5268	1721	1299	-195	-3	-625
Netto toegevoegde waarde	14634	5141	3344	4160	118	-75
Verbruik vaste activa	1948	891	698	1717	57	202
Bruto toegevoegde waarde	16582	6032	4042	5877	174	126
Output (basisprijzen)	40206	13094	10383	12254	2245	3905

	Vervoerondersteunende activiteiten	Post en telecommunicatie	Banken	Verzekeringswezen	Hulpbedrijven van financiële instellingen	Verhuur en handel in onroerend goed
Landbouw	0	0	0	0	0	0
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	0	0	0	12
Voeding	0	0	0	0	0	0
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	0	0	0	0	0	1
Kleding	22	6	0	0	0	1
Leder	0	0	0	0	0	0
Hout	97	0	0	0	0	0
Papier	10	0	5	2	25	0
Uitgeverijen	21	67	20	3	39	11
Energieproducten	234	69	4	6	12	33
Chemie	48	29	1	0	1	9
Rubber	214	1	2	1	1	4
N. metaalh. minerale producten	0	0	0	0	0	47
Metalen in primaire vorm	0	0	0	0	0	0
Metaalbewerking	1	0	26	2	11	51
Machines	0	0	0	0	0	1
Computers	0	1	4	0	4	0
Elektrische apparaten	0	0	0	0	0	32
Communicatieapparatuur	0	77	0	0	0	0
Overige instrumenten	0	0	0	0	0	2
Motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	14	9	0	1	0	14
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	155	79	29	7	23	30
Water	10	2	1	0	1	152
Bouw	1028	74	65	0	29	2780
Handel in motorvoertuigen	146	17	0	2	0	7
Groothandel	300	140	30	6	38	68
Detailhandel	0	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	488	39	26	7	25	20
Vervoer te land	440	242	31	13	47	33
Vervoer over water	53	0	0	0	0	1
Luchtvervoer	889	17	6	0	56	5
Vervoerondersteunende activiteiten	1653	144	3	0	1	2
Post en telecommunicatie	243	1261	166	57	414	60
Banken	2	0	195	11	105	4
Verzekeringen	28	14	31	17	23	55
Ondersteunende financiële diensten	12	0	1724	1983	1679	67
Immobiëlen	574	114	113	72	429	354

Verhuur van roerend goed	327	144	55	22	70	40
Informatica	94	333	82	72	164	35
Onderzoek en ontwikkeling	3	4	0	0	0	0
Overige zakelijke diensten	912	620	773	451	857	484
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	11	4	18	10	8	6
Gezondheidszorg	3	7	0	0	0	0
Afvalbehandeling	15	6	0	0	0	12
Diensten van verenigingen, n.e.g.	46	18	8	14	4	15
Cultuur, sport en recreatie	0	1	5	0	2	0
Overige diensten	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	8095	3539	3423	2760	4067	4448
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	3375	978	947	217	840	341
BTW	144	80	121	55	35	475
Belastingen - subsidies	29	13	36	11	-3	104
Totaal (aankooprijzen)	11643	4611	4527	3043	4939	5368
Beloning werknemers	1633	3368	3699	1636	2568	165
Overige belastingen- overige subsidies	62	13	135	38	91	2086
Overige subsidies	-58	-6	0	-51	-1	-135
Netto exploitatieoverschot	659	1341	789	848	1343	13534
Netto toegevoegde waarde	2296	4716	4623	2471	4002	15650
Verbruik vaste activa	632	1014	1195	265	604	7760
Bruto toegevoegde waarde	2928	5730	5819	2736	4606	23410
Output (basisrijzen)	14570	10341	10345	5779	9545	28777

	Verhuur zonder bedieningspersoneel	Informatica- activiteiten	Speur- en ontwikkelingswerk	Overige zakelijke dienstverlening	Overheid	Onderwijsinstelling n
Landbouw	0	0	0	21	23	0
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	0	0	5	0
Voeding	0	0	0	4	12	2
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	2	0	0	26	1	3
Kleding	0	0	1	4	9	0
Leder	0	0	0	9	0	0
Hout	0	0	0	13	3	2
Papier	0	1	0	16	14	13
Uitgeverijen	4	32	8	1981	110	102

Energieproducten	182	37	3	105	94	36
Chemie	0	100	8	143	35	25
Rubber	2	1	0	21	11	5
N. metaalh. minerale producten	0	0	0	1	5	4
Metalen in primaire vorm	0	0	0	20	19	11
Metaalbewerking	0	0	0	7	22	5
Machines	0	0	0	1	43	2
Computers	0	1	0	1	2	1
Elektrische apparaten	0	64	0	1	33	1
Communicatieapparatuur	10	83	0	0	2	0
Overige instrumenten	1	0	0	1	29	0
Motorvoertuigen	0	0	0	21	5	0
Overige transportmiddelen	72	0	0	0	105	0
Overige industrie	1	11	1	42	4	9
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	7	81	35	166	105	40
Water	0	1	1	6	6	2
Bouw	3	54	11	186	1090	145
Handel in motorvoertuigen	216	55	1	35	12	35
Groothandel	88	326	5	434	158	51
Detailhandel	0	3	0	41	0	1
Hotels en restaurants	6	152	30	456	35	44
Vervoer te land	17	42	15	193	91	18
Vervoer over water	0	0	0	0	1	0
Luchtvervoer	52	76	11	147	4	0
Vervoerondersteunende activiteiten	8	19	8	46	0	0
Post en telecommunicatie	40	312	63	1223	144	36
Banken	1	3	0	69	19	1
Verzekeringen	58	19	4	119	26	13
Ondersteunende financiële diensten	45	1	0	674	0	24
Immobiëlen	21	207	48	572	165	447
Verhuur van roerend goed	355	567	21	716	25	39
Informatica	20	881	59	696	347	27
Onderzoek en ontwikkeling	1	8	41	7	7	1
Overige zakelijke diensten	856	1002	134	7362	445	189
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	2	5	1	20	1	1
Gezondheidszorg	1	4	21	3	87	20
Afvalbehandeling	4	14	2	461	32	8
Diensten van verenigingen, n.e.g.	11	21	3	82	0	2
Cultuur, sport en recreatie	0	21	1	536	27	6
Overige diensten	0	0	3	6	4	7
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	2088	4207	539	16694	3418	1375
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	596	1327	217	4960	577	177
BTW	0	0	0	0	762	182
Belastingen - subsidies	131	52	8	165	7	7
Totaal (aankooprijzen)	2815	5586	764	21819	4763	1741
Beloning werknemers	340	3275	579	9652	14465	13261
Overige belastingen- overige subsidies	49	13	7	184	0	4
Overige subsidies	-2	-15	-25	-281	0	0
Netto exploitatieoverschot	1684	-85	-4	10716	0	-13

Netto toegevoegde waarde	2070	3188	557	20271	14465	13252
Verbruik vaste activa	892	256	110	1390	2706	1044
Bruto toegevoegde waarde	2962	3445	667	21661	17172	14295
Output (basisprijzen)	5777	9030	1431	43480	21935	16036

	Gezondheidszorginstellingen	Activiteiten i.v.m. afvalbehandeling	Activiteiten van verenigingen, n.e.g.	Culturele en sportieve activiteiten	Overige dienstverlening	Huishoudens
Landbouw	102	0	13	6	0	0
Bosbouw	0	0	0	0	0	0
Visserij	0	0	0	0	0	0
Steenkool	0	0	0	0	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	0	0	0	0
Andere delfstoffen	0	4	0	0	0	0
Voeding	392	7	16	54	6	0
Tabaksproducten	0	0	0	0	0	0
Textiel	36	0	1	4	50	0
Kleding	4	0	1	8	2	0
Leder	0	0	0	0	0	0
Hout	0	0	4	51	3	0
Papier	6	0	4	1	2	0
Uitgeverijen	97	0	54	74	4	0
Energieproducten	71	50	14	14	13	0
Chemie	864	49	7	47	163	0
Rubber	7	1	3	2	22	0
N. metaalh. minerale producten	3	0	2	0	0	0
Metalen in primaire vorm	25	0	0	0	0	0
Metaalbewerking	2	6	1	4	0	0
Machines	17	0	0	1	0	0
Computers	1	0	0	0	0	0
Elektrische apparaten	1	0	0	17	0	0
Communicatieapparatuur	9	0	0	5	0	0
Overige instrumenten	13	0	0	2	0	0
Motorvoertuigen	0	0	0	0	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	0	0	0	0
Overige industrie	17	4	11	19	1	0
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	189	151	42	62	55	0
Water	31	2	1	8	3	0
Bouw	85	52	32	111	12	0
Handel in motorvoertuigen	31	63	12	8	17	0
Groothandel	628	61	25	100	132	0
Detailhandel	1	0	0	0	0	0
Hotels en restaurants	198	4	11	100	3	0
Vervoer te land	46	38	43	68	38	0
Vervoer over water	0	0	0	0	0	0

Luchtvervoer	0	1	2	17	2	0
Vervoerondersteunende activiteiten	0	1	2	9	0	0
Post en telecommunicatie	150	15	137	103	16	0
Banken	0	0	1	1	0	0
Verzekeringen	71	11	6	21	10	0
Ondersteunende financiële diensten	35	0	0	37	0	0
Immobiëlen	105	10	80	13	63	0
Verhuur van roerend goed	89	62	10	101	15	0
Informatica	44	2	67	13	6	0
Onderzoek en ontwikkeling	1	1	1	0	0	0
Overige zakelijke diensten	605	213	295	471	67	0
Overheid	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	8	1	1	9	1	0
Gezondheidszorg	2355	0	2	2	6	0
Afvalbehandeling	29	548	1	32	1	0
Diensten van verenigingen, n.e.g.	34	5	5	14	4	0
Cultuur, sport en recreatie	0	0	4	1070	0	0
Overige diensten	201	0	19	32	66	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	6605	1365	929	2713	784	0
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	1617	171	177	688	184	0
BTW	539	0	84	74	0	0
Belastingen - subsidies	80	-1	9	13	7	0
Totaal (aankooprijzen)	8839	1535	1199	3487	976	0
Beloning werknemers	10283	376	1272	1527	347	1200
Overige belastingen- overige subsidies	37	25	20	417	2	0
Overige subsidies	-359	-136	-148	-60	-1	0
Netto exploitatieoverschot	3886	-80	161	541	416	0
Netto toegevoegde waarde	13847	183	1306	2426	764	1200
Verbruik vaste activa	1135	555	58	520	154	0
Bruto toegevoegde waarde	14983	739	1363	2946	918	1200
Output (basisprijzen)	23822	2273	2562	6433	1894	1200

	Extraterritoriale organisaties	IGDFI	Totaal	Consumptie huishoudens	Consumptie IZW's	Consumptie overheid
Landbouw	0	0	5121	961	0	0
Bosbouw	0	0	129	8	0	0
Visserij	0	0	82	8	0	0
Steenkool	0	0	10	2	0	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	0	1	0	0	0
Andere delfstoffen	0	0	570	0	0	0
Voeding	0	0	6850	6751	0	0

Tabaksproducten	0	0	388	260	0	0
Textiel	0	0	1628	259	0	0
Kleding	0	0	114	355	0	0
Leder	0	0	68	36	0	0
Hout	0	0	1463	32	0	0
Papier	0	0	1700	34	0	0
Uitgeverijen	0	0	4286	1063	0	0
Energieproducten	0	0	4168	1742	0	23
Chemie	0	0	7857	508	2	383
Rubber	0	0	1984	46	0	0
N. metaalh. minerale producten	0	0	3724	112	0	0
Metaalen in primaire vorm	0	0	3525	5	0	0
Metaalbewerking	0	0	5466	2	0	0
Machines	0	0	700	178	0	0
Computers	0	0	38	31	0	0
Elektrische apparaten	0	0	2221	19	0	0
Communicatieapparatuur	0	0	550	43	0	0
Overige instrumenten	0	0	371	77	2	4
Motorvoertuigen	0	0	1038	1318	0	0
Overige transportmiddelen	0	0	453	57	0	0
Overige industrie	0	0	973	485	0	0
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	0	0	6136	2573	0	0
Water	0	0	430	361	0	0
Bouw	0	0	18625	131	0	0
Handel in motorvoertuigen	0	0	2408	5309	0	3
Groothandel	0	0	20538	2540	2	163
Detailhandel	0	0	811	11663	9	611
Hotels en restaurants	0	0	3184	5997	0	0
Vervoer te land	0	0	6443	2271	0	0
Vervoer over water	0	0	675	33	0	0
Luchtvervoer	0	0	1891	169	0	0
Vervoerondersteunende activiteiten	0	0	6375	2742	0	0
Post en telecommunicatie	0	0	6652	2234	0	0
Banken	0	8402	8977	802	0	0
Verzekeringen	0	0	1383	4218	0	0
Ondersteunende financiële diensten	0	0	6759	1243	0	0
Immobilien	0	0	6247	22386	0	70
Verhuur van roerend goed	0	0	5367	225	0	0
Informatica	0	0	4841	39	0	0
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	172	0	107	0
Overige zakelijke diensten	0	0	33596	683	0	0
Overheid	0	0	0	920	0	21015
Onderwijs	0	0	313	698	223	14782
Gezondheidszorg	0	0	2824	6177	1275	13524
Afvalbehandeling	0	0	1764	310	0	130
Diensten van verenigingen, n.e.g.	0	0	1160	0	1402	0
Cultuur, sport en recreatie	0	0	1856	3057	173	919
Overige diensten	0	0	502	1392	0	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	1200	0	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	0	8402	205402	93766	3197	51627
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	0	0	108935	19271	14	568

BTW	0	0	2576	11596	4	139
Belastingen - subsidies	0	0	3030	3928	1	13
Totaal (aankooprijzen)	0	8402	319943	128561	3215	52347
Beloning werknemers	0	0	126838			
Overige belastingen- overige subsidies	0	0	4674			
Overige subsidies	0	0	-1671			
Netto exploitatieoverschot	0	-8402	52987			
Netto toegevoegde waarde	0	-8402	182828			
Verbruik vaste activa	0	0	37649			
Bruto toegevoegde waarde	0	-8402	220477			
Output (basisrijzen)	0	0	540420			

	Investerings	Voorraadwijzigingen	Uitvoer EU	Uitvoer n. EU	Totaal gebruik basisrijzen	Consumptie overheid
Landbouw	37	8	1042	122	7291	0
Bosbouw	3	-1	45	11	194	0
Visserij	0	0	62	2	153	0
Steenkool	0	0	2	0	15	0
Ruwe aardolie	0	0	0	0	0	0
Uranium- en thoriumertsen	0	0	0	0	0	0
Metaalertsen	0	-1	23	5	28	0
Andere delfstoffen	0	1	210	307	1088	0
Voeding	0	5	9421	1757	24785	0
Tabaksproducten	0	4	298	11	961	0
Textiel	0	-3	3635	1440	6959	0
Kleding	0	-3	988	136	1590	0
Leder	0	-2	176	40	317	0
Hout	0	0	934	132	2562	0
Papier	0	6	2280	314	4333	0
Uitgeverijen	0	35	995	98	6477	0
Energieproducten	16	-22	4369	1694	11990	23
Chemie	0	-203	16146	6513	31207	383
Rubber	0	-4	3270	703	5999	0
N. metaalh. minerale producten	0	3	2319	364	6522	0
Metalen in primaire vorm	0	62	9609	1765	14966	0
Metaalbewerking	800	-9	2365	424	9049	0
Machines	3002	-62	4369	2236	10423	0
Computers	338	-28	633	169	1181	0
Elektrische apparaten	379	-41	2336	763	5679	0
Communicatieapparatuur	301	41	2742	1366	5044	0
Overige instrumenten	298	-8	526	183	1453	4
Motorvoertuigen	1191	18	12292	2853	18710	0
Overige transportmiddelen	419	-1	762	452	2142	0
Overige industrie	769	1	1392	1202	4821	0
Recycling	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit en gas	0	0	607	6	9323	0
Water	0	6	0	0	797	0

Bouw	18197	0	441	176	37570	0
Handel in motorvoertuigen	697	11	808	238	9474	3
Groothandel	3566	463	9244	3690	40206	163
Detailhandel	0	0	0	0	13094	611
Hotels en restaurants	0	0	989	213	10383	0
Vervoer te land	82	0	2848	611	12254	0
Vervoer over water	1	0	695	840	2245	0
Luchtvervoer	0	0	996	849	3905	0
Vervoerondersteunende activiteiten	0	0	3970	1483	14570	0
Post en telecommunicatie	0	0	965	491	10341	0
Banken	0	0	497	69	10345	0
Verzekeringen	0	0	79	98	5779	0
Ondersteunende financiële diensten	0	0	1029	514	9545	0
Immobiëlen	43	0	20	11	28777	70
Verhuur van roerend goed	0	0	130	55	5777	0
Informatica	1953	0	1540	657	9030	0
Onderzoek en ontwikkeling	0	0	930	222	1431	0
Overige zakelijke diensten	1111	0	5296	2795	43480	0
Overheid	0	0	0	0	21935	21015
Onderwijs	0	0	13	7	16036	14782
Gezondheidszorg	0	0	10	12	23822	13524
Afvalbehandeling	0	0	64	5	2273	130
Diensten van verenigingen, n.e.g.	0	0	0	0	2562	0
Cultuur, sport en recreatie	84	0	291	55	6433	919
Overige diensten	0	0	0	0	1894	0
Huishoudelijke diensten	0	0	0	0	1200	0
Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0
IGDFI	0	0	0	0	0	0
Intermediair/finaal verbruik (binnenl)	33287	276	114706	38160	540420	51627
Intermediair/finaal verbruik (invoer)	13415	951	34648	18418	196219	568
BTW	3815	0	0	0	18129	139
Belastingen - subsidies	2110	-69	519	-214	9318	13
Totaal (aankooprijzen)	52626	1158	149873	56364	764086	52347
Beloning werknemers						
Overige belastingen- overige subsidies						
Overige subsidies						
Netto exploitatieoverschot						
Netto toegevoegde waarde						
Verbruik vaste activa						
Bruto toegevoegde waarde						
Output (basisrijzen)						

(www.plan.be)

Bijlage V Interview met Meneer Van Lishout, voorzitter van Herkenrode vzw

Afgenomen op 13/05/2008 op de Abdijsite van Herkenrode

- Wat is uw functie binnen Herkenrode vzw?
- Waar trekt u de grens rond het Vijvergebied?
- Wat is de bedoeling van het project en waarom wil u dit verwezenlijken door de bouw van een fietsbrug over het Albertkanaal? Wat zullen de kosten van een dergelijk project zijn?
- Wat zijn de inkomstenposten die de Abdijsite op dit moment heeft?
- Wat zijn op dit moment de bezoekersaantallen en waarnaar zullen deze in de toekomst evolueren?
- Hoeveel mensen zijn er op dit moment tewerkgesteld op de Abdijsite en naar hoeveel werknemers ziet u dit in de toekomst evolueren?
- Hoe zit het met de financiële achtergrond van Herkenrode op dit moment. Wie zijn de grootste geldschieters en wat zijn voor de toekomst de financiële doelen?
- Wat is volgens u het belang van de toeristische sector voor Limburg?
- En voor Hasselt?
- Herkenrode is een toeristisch hefboomproject wat houdt dit in de praktijk in?
- Wat zijn volgens u kwalitatieve waarden van de aansluiting van het Vijvergebied aan de Abdijsite van Herkenrode?

Bedankt voor uw tijd Meneer Van Lishout.

Bijlage VI Interview met Mevrouw Haesevoets, directioneel assistente Herkenrode vzw

Afgenomen op de Abdijsite van Herkenrode op 9/08/2008

- Wat is uw functie binnen de Herkenrode vzw?
- Wat houdt dit concreet in?
- Hebt u gegevens over de kosten van personeel voor de Herkenrode vzw?
- Wat weet u over de kosten en opbrengsten van Herkenrode vzw?
- Hoe zit het met de activa en passiva van de Herkenrode vzw?
- Hoe wordt de Abdijsite van Herkenrode beheerd?
- Hebt u gegevens over de bezoekersaantallen aan de Abdijsite?
- Hoe werden deze gegevens verzameld?
- Wat zijn uw prognoses voor de toekomst wat betreft bezoekersaantallen?
- Wat vindt u van het aansluitingsproject tussen Herkenrode en het Vijvergebied?

Bedankt voor uw tijd en uw informatie Mevrouw Haesevoets.

Bijlage VII Tewerkstelling in de sectoren van de input- outputtabel

	Tewerkstelling in loondienst (1000 personen)	Zelfstandigen (1000 personen)
Landbouw	27,50	70,52
Bosbouw	0,99	1,46
Visserij	0,81	0,25
Steenkool	0,06	0,00
Ruwe aardolie	0,00	0,00
Uranium- en thoriumertsen	0,00	0,00
Metaalertsen	0,11	0,04
Andere delfstoffen	5,06	0,08
Voeding	83,45	9,35
Tabaksproducten	1,15	0,04
Textiel	39,85	1,06
Kleding	8,20	1,14
Leder	2,38	0,27
Hout	13,97	1,17
Papier	16,18	0,11
Uitgeverijen	31,89	4,44
Energieproducten	0,83	0,00
Chemie	63,71	0,30
Rubber	29,85	0,27
N. metaalh. minerale producten	32,51	2,12
Metalen in primaire vorm	34,42	0,28
Metaalbewerking	63,53	1,66
Machines	50,81	0,89
Computers	4,72	0,02
Elektrische apparaten	30,93	0,34
Communicatieapparatuur	11,94	0,03
Overige instrumenten	8,74	1,05
Motorvoertuigen	48,16	0,20
Overige transportmiddelen	10,48	0,10
Overige industrie	26,66	2,31
Recycling	0,00	0,00
Elektriciteit en gas	18,06	0,00
Water	6,34	0,00
Bouw	195,77	47,40
Handel in motorvoertuigen	61,85	28,91
Groothandel	205,60	19,68
Detailhandel	166,93	107,61
Hotels en restaurants	101,88	48,77
Vervoer te land	114,91	9,16
Vervoer over water	2,95	1,96
Luchtvervoer	10,28	0,03
Vervoerondersteunende activiteiten	38,18	4,04
Post en telecommunicatie	82,17	0,28
Banken	56,53	0,00
Verzekeringen	27,26	0,00
Ondersteunende financiële diensten	45,72	12,91
Immobiëlen	7,95	6,09
Verhuur van roerend goed	9,04	0,41

Informatica	53,12	0,82
Onderzoek en ontwikkeling	10,20	0,48
Overige zakelijke diensten	279,67	200,43
Overheid	396,08	0,00
Onderwijs	335,09	2,57
Gezondheidszorg	328,84	50,51
Afvalbehandeling	9,42	0,02
Diensten van verenigingen, n.e.g.	35,09	0,33
Cultuur, sport en recreatie	45,70	9,80
Overige diensten	23,38	36,44
Huishoudelijke diensten	82,98	0,00
Extraterritoriale organisaties	0,00	0,00
Totaal	3399,91	688,14

(www.plan.be)

Bijlage VIII Interview met Mevrouw Bijmens van de Toeristische dienst van Hasselt

Afgenomen op de dienst toerisme van Hasselt op 9/05/2008

- Wat is uw functie binnen de toeristische dienst?
- In de praktijk doet u dus vooral...?
- Welk imago probeert de toeristische dienst Hasselt aan te meten en hoe probeert zij dat te doen?
- Zijn er gelijkenissen met het imago van Limburg?
- Vindt u imago belangrijk voor een toeristische bestemming?
- Hoe zit het met de werkgelegenheid in de toeristische sector in Hasselt?
- Hoeveel toeristen ontvangt de stad Hasselt jaarlijks?
- Wat is de opdeling naar lengte van verblijf?
- Wat verwacht u voor de toekomst van het Hasseltse toerisme, en wat zal er gebeuren met de bezoekersaantallen volgens u?
- Vindt u het toeristische aanbod in Hasselt groot genoeg?
- Vindt u het toeristische aanbod in Hasselt breed genoeg?
- Waar past de Abdijsite van Herkenrode binnen het Hasseltse toerisme? Kan de Abdijsite iets bijdragen?
- Wat vindt u van het idee Herkenrode aan te sluiten aan het Vijvergebied de Wijers door middel van een overbrugging van het Albertkanaal?

Bedankt voor uw tijd Mevrouw Bijmens.

Bijlage IX Productiemultiplicators voor Limburg

De productiemultiplicatoren 2000 en 1995 per sector

	2000	1995
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	1,22	1,17
Winning van energiehoudende delfstoffen	1,38	1,31
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	1,70	1,72
Vervaardiging van textiel en textielproducten	1,57	1,56
Vervaardiging van leer en producten van leer	1,43	1,49
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	1,42	1,57
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	1,52	1,61
Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	1,24	1,42
Vervaardiging van chemische producten, synthetische en kunstmatige vezels en van producten van rubber en kunststof	1,39	1,32
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	1,36	1,41
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van producten van metaal	1,33	1,36
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1,54	1,57
Vervaardiging van elektrische, elektronische en optische apparaten en instrumenten	1,35	1,30
Vervaardiging van transportmiddelen	1,14	1,14
Overige industrie	1,30	1,43
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1,38	1,41
Bouwnijverheid	1,84	1,93
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	1,60	1,56
Hotels en restaurants	1,69	1,69
Vervoer, opslag en communicatie	1,64	1,67
Financiële instellingen	1,64	1,52
Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	1,46	1,45
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	1,24	1,22
Onderwijs	1,12	1,09
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1,38	1,37
Overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	1,68	1,64
Huishoudens	1,00	1,00

(Alofs, 2005)

Bijlage X Inkomensmultiplicators voor Limburg

De inkomensmultiplicatoren 2000 en 1995 per sector

	2000	1995
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	1,50	1,65
Winning van energiehoudende delfstoffen	1,04	1,08
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	1,87	2,08
Vervaardiging van textiel en textielproducten	1,19	1,25
Vervaardiging van leer en producten van leer	1,01	1,02
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	1,24	1,41
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	1,32	1,61
Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	1,03	1,08
Vervaardiging van chemische producten, synthetische en kunstmatige vezels en van producten van rubber en kunststof	2,01	1,82
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	1,27	1,32
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van producten van metaal	1,66	1,67
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1,06	1,17
Vervaardiging van elektrische, elektronische en optische apparaten en instrumenten	1,24	1,23
Vervaardiging van transportmiddelen	1,12	1,10
Overige industrie	1,10	1,11
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1,31	1,27
Bouwnijverheid	2,28	2,20
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	2,10	2,00
Hotels en restaurants	1,19	1,14
Vervoer, opslag en communicatie	2,14	2,14
Financiële instellingen	1,38	1,28
Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	2,93	2,64
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	1,00	1,00
Onderwijs	1,01	1,01
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1,13	1,11
Overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	1,36	1,45
Huishoudens	1,00	1,00

(Alofs, 2005)

Bijlage XI Werkgelegenheidsmultiplicators voor Limburg

De werkgelegenheidsmultiplicatoren 2000 en 1995 per sector

	2000	1995
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	1,50	1,74
Winning van energiehoudende delfstoffen	1,08	1,12
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	2,05	2,42
Vervaardiging van textiel en textielproducten	1,17	1,23
Vervaardiging van leer en producten van leer	1,00	1,01
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	1,20	1,38
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	1,47	1,82
Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	1,04	1,15
Vervaardiging van chemische producten, synthetische en kunstmatige vezels en van producten van rubber en kunststof	2,65	2,45
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	1,30	1,36
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van producten van metaal	1,74	1,75
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1,05	1,13
Vervaardiging van elektrische, elektronische en optische apparaten en instrumenten	1,23	1,20
Vervaardiging van transportmiddelen	1,13	1,12
Overige industrie	1,10	1,09
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1,93	1,87
Bouwnijverheid	2,28	2,13
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	2,12	2,02
Hotels en restaurants	1,13	1,11
Vervoer, opslag en communicatie	2,07	2,12
Financiële instellingen	1,43	1,35
Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	4,94	5,24
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	1,00	1,00
Onderwijs	1,01	1,00
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1,13	1,11
Overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	1,32	1,35
Huishoudens	1,00	1,00

(Alofs, 2005)